

VISOKOGORSTVO

Pamir

Island Peak

Großglockner

PLANINARENJE

Korab

Stara planina

Karpati

Durmitor

Sa decom u planinu

Saveti za bezbedan
boravak u prirodi

PROPELER

Betmenova družina

Upoznajte Ivanu Budinski
koja odgaja tri mlada slepa miša

Profil
Uloguj se
Registruj se

Kategorije
Pretraži naslove

Biblioteka
Poslednji brojevi
Moja Planeta
Style Home Design
D-Photo
Machine Design
Digital Camera World
Discover Magazine

Demofolder
Besplatne
Novosti
Lokalne
Za žene
Za muškarce
Za najmlade
Za kuću
Sport
Tehnika
Zabava

Demofolder 1
Demofolder 2

Demofolder 3
MISIJA DENALI
Broj 2
01.11.2010.

Demofolder 4
Broj 33
01.12.2009.

Demofolder 5
Compact hydraulics
Broj 5
18.03.2010.

Demofolder 6
Digital Camera World
Broj 96
01.03.2010.

Demofolder 7
DISCOVER
Broj 2
01.03.2010.

Za muškarce
The Dads
Field Guide
SAIL SOAR DIVE ROAM ISLANDS
POGLEDAJ

Tehnika
NATE
DIY
PHOTO
D-Photo
GADGETS
POGLEDAJ

Kategorije
Besplatne Novosti Lokalne Za žene Za muškarce Tehnika Zabava

Pozadina

Načini plaćanja
Pravilnik
Pomoć Kontakt
Novinarnica online © 2012

Novinarnica – sve novine na jednom mestu

ČITAJTE NAŠE NAJNOVIJE IZDANJE NA SAJTU WWW.NOVINARNICA.NET

Nova izdanja časopisa „Moja planeta“ od sada će moći da se čitaju i putem internet portala www.novinarnica.net. Saradjnjom sa portalom Novinarnica, na kome se nalazi sva dnevna štampa, kao i razni nedeljnici, časopisi iz Srbije i regiona, želeli smo da unapredimo odnos prema našim čitaocima i da im omogućimo da čitaju naše novine bilo kad i bilo gde, tako što će putem kratke procedure, otvaranja naloga biti u mogućnosti ne samo da čitaju, već i da čuvaju i prave sopstvenu arhivu interesantnih tekstova na internet stranici Novinarnice.

Novinarnica predstavlja prodaju ili besplatno čitanje novina u elektronskom formatu, u zavisnosti od vrste izdanja, ne gubeći na originalnosti, zadržavajući isti izgled, kao i sadržaj. Na ovaj način izašlo se u susret potrebama savremenog načina života koje nameće brz protok informacija, ali u isto vreme zadržao se kvalitet, koji štampani mediji nude čitaocima, u odnosu na kratke vesti i sadržaje koje nude razni internet portalni informativnog karaktera.

Novinarnica je prvi i jedini portal ovog tipa u Srbiji koji ima za cilj da na jednom mestu korisnicima

interneta omogući pristup i čitanje svih štampanih medija koji se izdaju u Srbiji iz različitih oblasti, kako nacionalnog, tako i lokalnog karaktera. Ako želite da saznate, kakva je situacija u vašem rodnom gradu, da li je pametno ulagati u nekretnine, gde kupiti venčanicu i kako organizovati venčanje, kakva je aktuelna politička situacija u zemlji, nešto više o muzici, fotografiji, umetnosti, koja je najpopularnija dijeta ove sezone, šta rade poznate ličnosti, kako opremiti stan i tako dalje, sve to može se naći na jednom mestu, u izdanjima dostupnim na portalu www.novinarnica.net. Novinarnica pokriva 90% štampanih medija u Srbiji, najrazličitijih oblasti, dnevne novine, nedeljnike, političke, ekonom-ske, stručne, lifestyle časopise, itd što čitaocima omogućava brzu pretragu sadržaja i tema koji ih interesuju. Osim ove prednosti, svih novina na jednom mestu, Novinarnica nudi jednostavnu i brzu upotrebu sadržaja sajta, arhivu koja je konstantno na raspolaganju, ali i jeftinija izdanja u odnosu na štampane medije. Ako želite da budete informisani i da budete u toku koristite sajt Novinarice.

BESPLATNI OUTDOOR MAGAZIN / Septembar 2012.

→ EXTREME SUMMIT TEAM

20 Island Peak 2012.

Imja Tse, poznat i pod nazivom Island Peak, planina je u Himalajima. Nalazi se u istočnom Nepalu. Pročitajte priču sa ovogodišnje ekspedicije.

88 Strofadi (Grčka)

Na teško dostupnom i skoro zaboravljenom mestu naše planete Zemlje - ostrvu Strofadi u Jonskom moru, otkrili smo pravi raj za ronioce...

→ PUTOVANJA

22 TREKOVI Vodič kroz planine Balkana - Moldoveanu

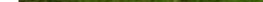
VISOKOGORSTVO

8 Großglockner
Visokogorci Sarajeva organizovali su ljetnu avanturu: osvajanje Großglocknera, "vodenu ferratu" i posjetu znamenitostima sjevera Italije...

17 Pamir

Četvoroclena ekipa planinara iz Srbije ispela se na vrh Lenjin (7.134 metra), u planinskom vencu Pamir...

PLANINARENJE

24 Stara planina
Planinari iz pančevačkog PD „Jelenak“ od 20. do 29. 7. organizovali su akciju „Vodopadi Stare planine“...

32 Durmitor

Grupa planinara iz više gradova Srbije osvajala je durmitorske visove (Crna Gora)

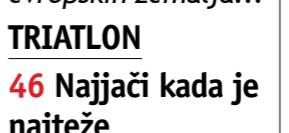
37 Karpati

Dvadesetak planinara iz više vojvođanskih društava boravili su u Rumuniji i ispenjali najviši vrh Moldoveanu

40 Korab

Na 21. tradicionalnom usponu na Golem Korab (Makedonija) učestvovalo oko 2.000 planinara iz regionala, ali i drugih evropskih zemalja...

TRIATLON

46 Najjači kada je najteže

Upoznajte Nemanju Koraća i Sašu Tucaković - učesnike Borskog akvatlona...

BICIKLIZAM

52 Konačno i u Srbiji
Prvi bajk park u Srbiji podignut je na Kopaoniku, a početkom septembra prvi su ga isprobili četrdeset mauntainbajkera...

PROPELER

66 Nada za okeane
Naučnik Andrew Lewin želi da stane na put masovnom uništenju koje se svakodnevno odvija u morima. Sa njim je razgovarala naša saradnica Marija Boljević

70 Betmenova družina

Ni najvatreniji obožavaoci Betmena nisu gledali ovaj film! Ivana Budinski odgaja tri mlađe slepe miša!

44 GSS

82 ISHRANA U PRIRODI

76 OUTDOOR

UKRATKO O...

Zbog bogatstva florom,
faunom i vodama
Bjelasica je jedna
od najatraktivnijih
crnogorskih planina.
Površina oko 630
kvadratnih kilometara.
Granice su dve velike
reke - Lim i Tara.
Najviši vrh Bjelasice je
Crna glava, visoka 2.139
metara.

PHOTO: JOVAN JARIĆ

Bjelasica CRNA GORA

BJELASICA ZIMI I LETI

I pored impozantne visine, Bjelasica ima blage zime i može se penjati tokom cele godine. Za razliku od ostalih crnogorskih planina Bjelasica je vulkansko-silikatnog sastava, pa je prisustvo klastičnih stena uslovilo i bogatstvo površinskih voda. Najveće hidrološke pojave na ovoj planini su: Biogradsко jezero, Malo i Veliko Šiško, Pešića i Ursulovačko jezero.

>> PLANINARSKI DOM KURIKUĆE

Opis: Dom sa 50-60 ležaja za smeštaj planinara. Domom upravlja PSK „Berane”.

Telefon: +382(67)813-457

E-mail: pskberane@t-com.me
pskberane@live.com

>> PLANINARSKI DOM „DARE DŽAMBAS“ BJELASICA - MUČNICA - KUTJEVAC

Opis: Dom je smešten ispod vrha Mučnica, na Bjelasici, u katunu Kutijevac. Pogodan je kako za kratke odmore, tako i za višednevni boravak u prirodi, jer predstavlja odličnu polaznu tačku za sve planinarske pohode. Planinarski dom ima 60 ležaja. Domom upravlja PSD „Džambas“ iz Mojkovca.

Telefon: +382(67)878-938, Mićo Sošić

E-mail: psddzambas@t-com

>> PLANINARSKI DOM KRIVI DO

Opis: U srcu Bjelasice, na nadmorskoj visini 1.800 m, nalazi se planinarski dom „Krivi do“. Nezaobilazna stanica ljubitelja planine i netaknute prirode. Dom ima 25 ležaja

Telefoni: +382(69)491-920, +382(69)461-481, +382(67)512-761

>> PLANINARSKI DOM KATUN VRANJA

Opis: Dom ima 24 ležaja.

Telefoni: +382(69)051-732, +382(67)594-794

>> PLANINARSKI DOM „SMILJAČA“

Opis: Planinarski dom „Smiljača“ leži na obroncima Bjelasice, ispod vrha Turjak, u srcu netaknute prirode. Od doma se pruža veličanstven pogled na Vranešku dolinu i na grad Bijelo Polje. Na ovom mestu uživaće, ne samo planinari, već svi ljubitelji prirode i planine.

Telefon: +382(67)816-449

>> PLANINARSKI DOM BOJIŠTA

Opis: Sagrađen je od čvrstog materijala i u prizemlju ima kuhinju i sobu za dnevni boravak. Ima 30 ležaja.

Kako doći: Dolazi se prugom Beograd - Bar do Mojkovca, a od Mojkovca putem 6,5 km koji se

peške može preći za 1,5 sati hoda.

Moguće aktivnosti: U neposrednom okruženju doma su vrhovi Bjelogrivač (1.970 mnv), Mučnica (1.812 mnv), Razvrsje (2.033 mnv). Dok se u bližoj okolini doma nalaze jezera: Šiško, Ursulovačko, Pešića i Biogradsko sa najvišim vrhovima Bjelasice: Zekova glava (2.116 mnv) i Crna glava (2.137 mnv).

Telefon: +382(67)577-062, +382(50)472-259

E-mail: t-boris@t-com.me

>> EKO-KATUN „VRANJAK“

Opis: Eko katun (Eko naselje) ima smeštajne kapacitete za 45 osoba sa mnoštvom pratećih objekata. Ima još kompletну opremu za kampovanje, kapaciteta 20 osoba, 10 „mountain bike“ bicikala i još mnogo sitnica koje prate organizaciju aranžmana u prirodi.

Moguće aktivnosti: Treking na Bjelasici, trekking Durmitorom, foto safari, rafting...

Telefon: +382(20)860-150, +382(69)400-094

Web: WWW.VILAJELKA.CO.ME

>> EKO DOM „TREŠNJEVIK“

Opis: Eko-dom nalazi se na glavnoj turističko-planinarskoj transverzali, na prevoju Trešnjevik „ulaznim vratima“ prema Bjelasici i Komovima. Spojem je prirode sa objektima od drveta i kamena. Nalazi se na planinskom prevoju Trešnjevik.

Telefoni: +382(51)236-097, +382(67)400-361

MOJA PLANETA 24 • Septembar 2012.
Besplatni outdoor magazin za aktivan život • PDF izdanje

Osnivač i izdavač:

Studio za dizajn „Smart Art“

Adresa redakcije:

Narodnog fronta 65, 21000 Novi Sad

smartart

Glavni i odgovorni urednik:

Jovan Jarić (jovanjaric@mojaplaneta.net)

Art direktor:

Ivana Ubiparip

Prelom:

Studio za dizajn „Smart Art“

Fotografije:

Dreamstime, SXC, Studio za dizajn „Smart Art“

Advertajzing:

062/22-37-47

Izdanje je besplatno i distribuira se u PDF formatu, putem elektronske pošte. Stari brojevi se mogu downloadovati iz arhive sa Internet adresе:

www.mojaplaneta.net

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Biblioteka Matice srpske, Novi Sad

796.5

MOJA planeta [Elektronski izvor] : besplatni outdoor magazin za aktivan život / glavni urednik Jovan Jarić . - Online izd.- Elektronski časopis . - 2010, br. 1 - . - Mesečno . - Dostupno na <http://www.mojaplaneta.net>

ISSN 2217-3307

COBISS.SR-ID 255946503

Magazin upisan u Register javnih glasila Srbije pod registarskim brojem:
DE: 000002

Izdavač zadržava sva prava. Svi autorski tekstovi, fotografije i ostali sadržaji objavljeni su uz odobrenje autora. Svi pisani i foto materijali u vlasništvu su Studija „Smart Art“ i autora. Kopiranje, dalja distribucija tekstova (delimično ili u potpunosti) i fotografija u komercijalne svrhe zabranjena je u svim medijima bez pismene dozvole Studija „Smart Art“ i autora. Tekstovi i fotografije se objavljaju isključivo bez novčane naknade. Redakcija i izdavač ne odgovaraju za sadržaj i istinitost reklamnih poruka. Redakcija i izdavač ne odgovaraju za štamarske i nenamerne greške. Redakcija nije obavezna da vraca i odgovara na primljene rukopise, fotografije i elektronsku poštu.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

Adresar
planinarskih
domova
iz celog regiona
na jednom mestu

Putovanja,
planinarenja,
najave akcija,
kupi-prodaj,
izveštaji sa akcija...

Stare brojeve magazina „Moja planeta“ možete skinuti sa Internet adresе:

www.mojaplaneta.net

na linku ARHIVA

Avantura od **360 stepeni**
www.panoramarsrbije.com

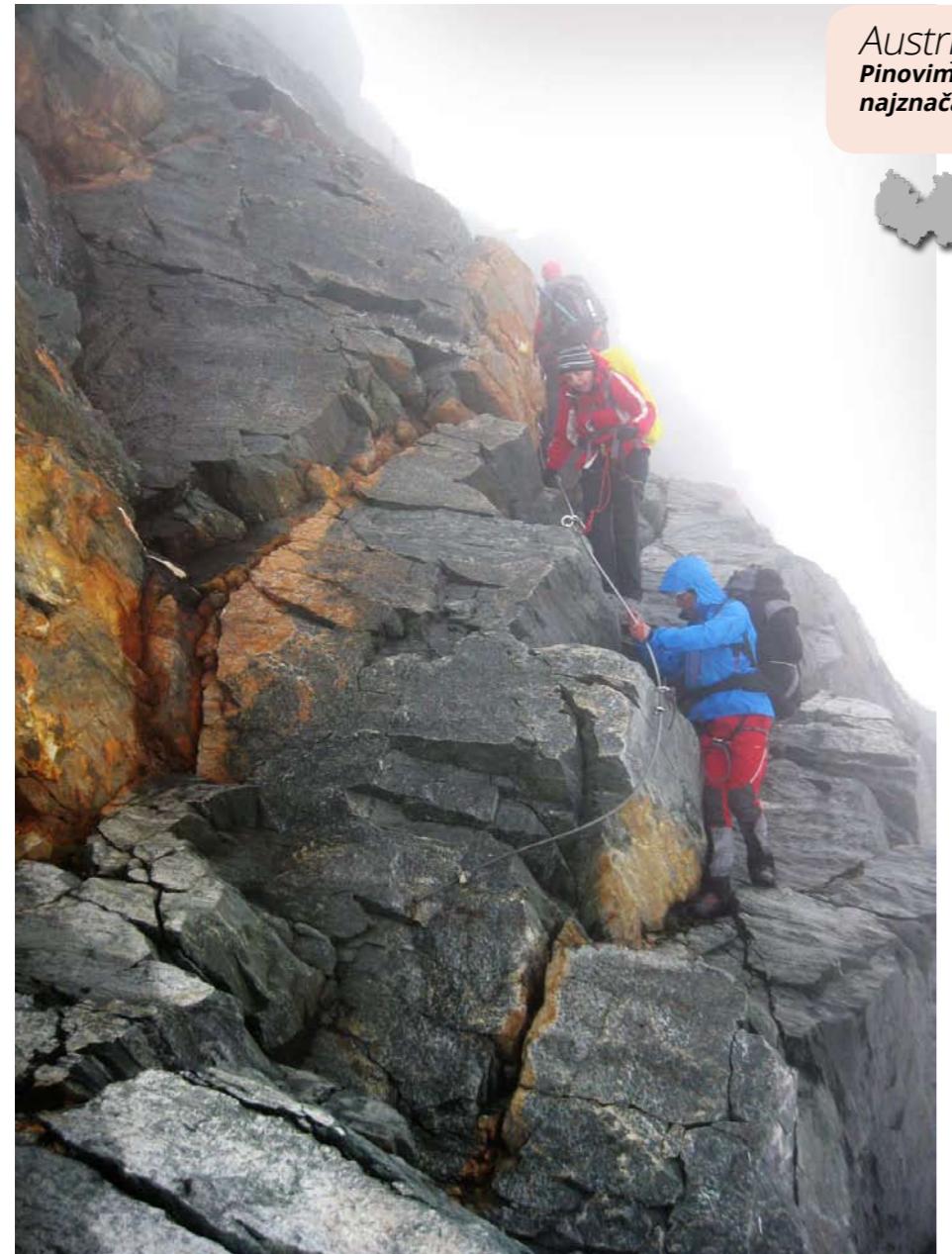

panorama srbiјe
najlepše turističke destinacije u Srbiji sa razgledanjem u 360 stepeni

Großglockner

Visokogorci Sarajeva organizovali su ljetnju avanturu: osvajanje **Großglocknera**, „vodenu ferratu“ i posjetu znamenitostima **sjevera Italije...**

Info

Na internetu smo pronašli informacije da na vrhu **Großglocknera**, na samom križu postoji **KOD** koji se može koristiti za prijavu na internet u momentu kad ste na samom vrhu, da objavite svoj uspjeh i prokomentarišete uspon.

Na stranici: www.grossglockner.at/en možete dobiti obilje korisnih informacija, uključujući i trenutnu vremensku prognozu.

Prije pola godine na sastanku Kluba viskogoraca Sarajevo odlučili smo godišnji odmor posvetiti usponu na Großglockner (3.798 mnv), najvišoj vrh Austrije smješten u Tirolskoj pokrajini Nacionalnog parka Hohe Tauern. Ako nas vrijeme posluži i uspon bude uspješan, počastićemo se usponom na jednu od mnogobrojnih ferrata na Dolomitima u Italiji. Izabrali smo atraktivnu vodenu ferratu Rio Sallagoni Trentino - Alto Adige, dužine 1.650 m i visinske razlike od polazne tačke 335 m. Poslijednja tri-četiri dana odmora iskoristićemo za posjetu jezeru Lago Di Gardi, te Veroni i Veneciji.

Polazak je iz Sarajeva 1. 7. u posljepodnevnim satima udobnim, dobro opremljenim kombijem.

Dolaskom u Kals pronašli smo atraktivni kamp gdje ćemo smjestiti naše šatore. To je destinacija sa koje će krenuti naš uspon. Okolina u koju smo se smjestili raznolika je: pokošeni pašnjaci, uređene šumske staze, ledeni potoci i, nadasve, miris šume i alpskog cvijeća. Dani u Kalsu su topli, a noći hladne, što je i normalno za

gradić na 2.000 mnv. Centar gradića obiluje sa prekrasnim planinskim kućama građenim u skladu sa prirodnim okruženjem i nepreglednu cvjetnu šarolikost drvenih terasa i okućnica. Planinski vrhovi koji okružuju kamp nisu za podcjeniti, naročito Blauschpiz (2.575 mnv) koji je ostavio upečatljiv dojam na sve članove ekipa. Ako budemo imali vremena po povratku sa vrha Groba možda se ispenjemo na njegov vrh. S obzirom da ćemo penjati normalni smjer koji kreće iz Kalsa preko Lucknerhausa, prvi dan odlazimo u Heiligenblut (1.300 mnv) iz kojeg ćemo, vozeći se zmijolikom, 48 kilometara dugom cestom - Hochalpenstraße (to je naplatna cesta, koja je zvanično otvorena 1935. posle pet godina izgradnje), stići u podnožje najviše planine i najvećeg glečera u Austriji - Grossglockner (3.798 m) i Pasterze. Zastajemo da fotografišemo ljestve dva velika vodopada. Između kamenih ploča, zelene trave i raznobojnog cvijeća izviruju iz svojih jazbina i mrmotii, maskote ovog djela Austrije. Predio koji će se ukazati pred nama jedino

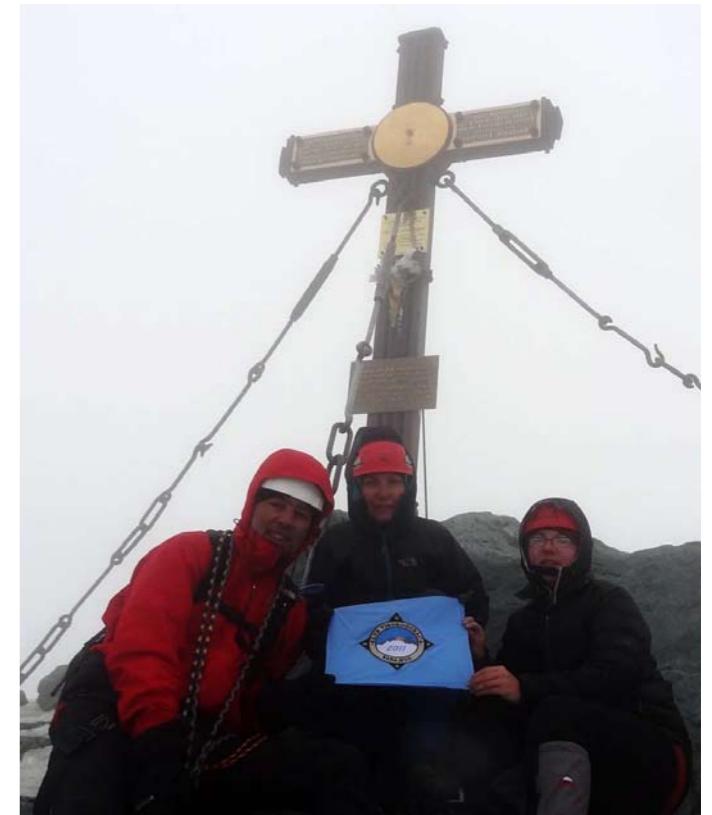
Grossglockner

NAJVIŠI VRH AUSTRIJE, OSVOJEN 28. 7. 1800. GODINE. SLOVENCI GA ZOVU VELIKI KLEK. PIRAMIDALNOG JE OBLIKA

fotografijom možemo vam dočarati. Očarani onim što smo vidjeli vraćamo se u kamp, cilj našeg uspona ovih dana je stalno u magli, samo ponekad igrom vjetra ukaže nam se njegov vrh. U info centru nismo dobili ohrabrujuće informacije o vremenu koje nas očekuje na vrhu u narednim danima. Vrijeme je uvijek jedina i najveća konkurenca alpinistima i planinarima. Drugog dana boravka, uz prikupljene informacije, plan i raspored penjanja, spakovanu potrebnu opremu ipak krećemo na uspon. Svi smo vidno uzbudeni. Na parkingu Lucknerhausa (1.911 mnv) ostavljamo kombi, što bliže kraju parkirališta kako bi smo uštedjeli dodatnih 100 koraka na povratku sa uspona. Po izlasku iz kombija, pogled nam je fiksirao veliki bilbord sa istorijatom prihoda uspona na vrh, aiza njega se prostire vrh Grossa koji na svoj način to potvrđuje. Osvajanje je trajalo 111 godina, korak po korak, sajla po sajla. Široki makadamski put vodi sa desne na ljevu stranu Kodnizbaha – ledničke rijeke, kojim će se za dvadesetak dana moći luksuznim automobilom doći do doma Lucknerhutte (2.241 mnv) – prelazimo ga pješice. Tu pravimo mali predah uz koju fotografiju, te čežnjivim pogledom propratimo kablove žičare koja vodi do doma Erzh Johann Hütte (3.454 mnv) popularno zvanog „Orlova gniazda“ (da nam je u korpu smjestiti ruksake). Uspon nastavljamo sad već dobro markiranom planinskom stazom do doma Studlhutte (2.802 mnv).

Preljep veliki dom valjkastog oblika, krajnja je destinacija velikog broja planinara - šetača, kao i izletnika. Ekipa kao naša, koje nastavljuju uspon prema Erzh Johann Hütte (3.454 mnv), kratko odmaraju, dok ostali uživaju na sunčanoj terasi Studlhutte u društvu ljubaznih domara. Nastavljamo strmom stazom sa kombinacijom snijega i kamenja. Uspevši se na plato sa velikom kamenom piramidom - djelo planinara neimara, ispred nas se ukazuje impozantan lednjak i oštri bridni uspon sa fiksnim osiguranjem koji vodi do doma Erzh Johann Hütte. Sami vrh, a i dom, pokriva gusta magla. Kao da je neko povukao granicu između lijepog, sunčanog dana, koji ostaje za nama u dolini, i prohладnog maglovitog, koji nas očekuje iznad 3.000 mnv ispred nas. Već je vrijeme i za penjačku opremu: pojasa, dereze, karabiner, prusika i kaciga, te put pod noge.

Nailazimo na velike sniježne pukotine. Krećemo se polako, ali sigurno do pod samu bridnu stijenu uspona. Pod našim nogama čuje se šum vode koja je četiri-pet metara u dubini lednjaka našla sebi put ka dolini. Na prelazu sa lednjaka stijena sa fiksnom sajalom je izrazito mokra i klizava, i evo nam male vodene ferrate! Početni vertikalni uspon postepeno prelazi u umjereni. Imamo i vremena za mali odmor. Svakim novim korakom raste i nadmorska visina. Staza je veoma strma i klizava a česte odrone prave vodenim potocima. Konačno se ukazuje i dom na samoj stijeni sa veličanstvenim pogledom na dolinu. Nažalost, vrh nam je i dalje u magli. U domu je veliki broj penjača, a svi čekaju lijepo vrijeme i povoljan trenutak za uspon. Smjestili smo se u sobu sa sedam kreveta, dobili smo čak i popust za spavanje na klubske iskaznice 50%, spakovamo potrebnu opremu za jutarnji uspon. Vratili smo se u dnevni boravak na zasluženu kafu i toplu supu. Umorni

rano odlazimo na spavanje, ujutro valja na vrh. Malo ko od nas je spavao. Trema i uzbudjenje pred polazak i stalno virkanje ispod vreće prema prozoru ne bismo li ugledali makar jednu zraku sunca ili tračak plavetnila na nebnu. U 8 ujutro napuštaju se sobe. Spakovani, četiri člana tima sa malim ruksacima kreću na uspon, a ostali ostaju u domu da nas dočekaju sa topom supom. Malo ko bi se po ovakvoj magli upustio na uspon, ali želja za vrhom jača je od maglovitog jutra. Nadamo se da će nam vjetar biti saveznik i makar na kratko rastjerati maglu pri vrhu. Izlazimo iz doma i krećemo već postojecom snježnom prtinom. Još nema potrebe za navezom, snijeg je mokar. Na pojedinim mjestima nailazimo na velike ledne plohe, čak se i dereze teško zadržavaju na njima. U daljinu se čuju glasovi ekipa koje su krenule rano i sad su već na povratku u dom. Snijeg ostaje za nama dok se ispred nas ukazuju stjenovite ploče sa vertikalnim metalnim šipkama oko metar visine, vidljivost nam je desetak metara. To nas ne ometa u usponu, čak pojačava želju za napredovanjem. Ponovno mimoilaženje sa ekipama u povratku, i mi smo u navezi. Adnan ide prvi, pa Samela, zatim Jasmina i Ermin-Germa. Napredujemo polako usklađenim pokretima. Sa svakim visinskim metrom i jačinom vjetra se pojačava, a i hladnoća nije zanemarljiva. Magla nam na pojedinim mjestima smanjuje vidljivost čak i na tri-četiri metra. Preljepe strme litice, te ponore od 1.000 metara, nažalost, nismo u mogućnosti vidjeti. Desetak koraka, pa šipka. Uže oko nje klizi dok nastavljamo koračati, zastajemo malo dok Samela prebací svoje uže oko šipke osiguravajući Adnana, pa Jasmina osiguravajući Germu i sve tako sa jedne šipke na drugu jedno iza drugog uz sigurne korake po mokroj i oštroj stjenovitoj stazi. Sa malog Kleinglocknera (3.700 mnv) na veliki Groß-

spuštamo se petnaestak metara fiksnom sajtom niz strmu stijenu oštih bridova do sedla koje povezuje ta dva vrha. To je najkritičnije mjesto na cijelom usponu. Sedlo Glocknerscharte, dužine šest-sedam metara, širine metar-metar i po, veliki je izazov za sve penjače. Pogled sa sedla jedan je od najljepših u ovom usponu, ali na našu žalost mi ga danas nismo mogli doživjeti. Pomalo razočarani nastavljamo dalje. Kada se pređe sedlo za nepunih pola sata smo na samom vrhu. Krajnji vertikalni uspon zahtjeva kombinaciju brzine, spretnosti, pažljivosti i velike odgovornosti prema partneru

u navezi. Osiguranje preko kline u podnožju stijene je početna tačka, kako se polako uspinjemo nailazimo na rukohvate vremenom uklesane u stijenama, kao i nogostupe dereznih šiljaka, što nam omogućava brzo i sigurno napredovanje.

I gile! Iz magle, nestvaran, ukaza nam se veliki križ - simbol vrha Großglocknera! Još smo u nevjericu. Uspjeli smo, bez obzira na loše vrijeme! Radosni pridružimo se Jaci i na sav glas otpjevamo: „Danas nam je divan dan, divan dan...“ A, oko nas, ledeni vjetar sa maglom, i da ne povjerujete, još poče i ledena kiša sa susnežicom. Kroz misli mi se vrzmaraju slike uspona po sunčanom danu i pogledi na ambise oko nas koji izazivaju strahopoštovanje penjača (na našu sreću ili žalost)... Vadimo fotoaparate, bilježimo ove trenutke, kao i mnoge druge tokom samog uspona ka cilju.

Zadržali bi smo se duže na vrhu i uživali, ali vrijeme postaje sve lošije, te krećemo nazad.

Spuštamo se vertikalnom do sedla. Tek iz ove pozicije ukaza nam se prava slika te staze života - prirodna veza između ova dva strma stjenovita vrha. Počinjemo povratni uspon na Kleinglockner. Odjednom grmljavina, iza nas sijevanje. Dovoljan je po jedan pogled koji smo razmijenili da postanemo svjesni situacije u kojoj smo se našli kao i one koja nas očekuje. Adnan je prvi, bistre glave sa pozitivnim mislima napipava hvatove, kao da je sto puta prošao po stijenama pronalazi gazove za brži

Mrmot

GLODAR KOJI U EVROPI NASTANJUJE ALPE I KARPATE (OD 1.300 DO 3.000 MNV). DUŽINA: 53 - 73 CM

silazak. Pratimo ga u stopu. Germa je već osjetio pucktanje metalnih šipki uborovanih u stjenovite ploče. Osiguranja više nema na šipkama, prelazimo na stijene, sve oko nas cvrči i pucketa, što je siguran znak da će zagrmeti.

Dva Austrijanca koja su bila iza nas na usponu projurili su pored nas kao da su na šetalištu, a ne na klizavim stijenama na visini preko 3.500 mnv. Kao da nas neka čudna sila gura prema dole ubrzano silazimo povremeno se osvrćući.

Mjesta za strah i paniku nema. Ne može se opisati koliko je vremenski trajao naš silazak do sniježne staze... Jako kratko! Šipka koja cvrči, oštra stijena, glatka stjenovita ploča i sve tako... Na nekim mjestima, može se preći i sjedeći samo da napredujemo prema dole i da iza sebe ostavimo metalne metarske cvrčke. Iza Germe je nešto i izsvijetlilo! Foto aparat sa blicom? Nećemo priznati da je grom udario negdje tu, u njegovoj blizini. Još jedna šipka i na snijegu smo.

Sad se već može i odahnuti te sabrati misli koje su u posljednjih pola sata bile skoncentrisane na bijeg od groma i metala. Nastavljamo prema domu, magla postaje rijeđa, ali i dalje kiši. Pomisao na vjernu ekipu u domu ispunji nas radošću.

Evo i doma! Vire tri glavice dragih ljudi na prozoru. Na

sigurnom smo! Skidamo mokru odjeću, kafa, supa, kratki opis uspona bez detalja o gromu. Poslije jednosatnog odmora ponovno ruksaci na leđima i pokret, sada već poznatom stazom, pa vodenom ferratom, snijegom pokrivenim lednjakom i konačno čistom planinskom stazom. Kako nam sad dobro dođoše onih ušteđenih 100 koraka do auta. Vidno umorni i iscrpljeni iznenadnim vremenskim prilikama vraćamo se u naš kamp, željni toplog tuša i kreveta.

Impresije i utiske ostavljamo za jutarnju kafu...

SAMELA ZELIĆ
WWW.KLUBVISOKGORACA.COM

Vodena ferrata

Via Ferrata Rio Sallagoni - Trentino - Alto Adige, Italy

Nedjelja, 8. 7. - ustajanje, jutarnje obaveze i, lagano vozeći se pored jezera kroz Riva Del Garda, Arco prije Dro, skrećemo desno prema Dreni. Tu nailazimo na proširenje sa desne strane gdje je u stvari i parking za početak famozne „vodene ferrate“ kao i za one koji žele obići Castello Drena laksim putem, koristeći planinarsku stazu. Stavljamo na sebe svu potrebnu opremu i prolazeći kroz maslenik izlazimo na makadamski put i za petnaestak minuta dolazimo do startne pozicije gdje ferrata i počinje. Penjanje počinjemo desno od ulaza u klanac koji je širok šest - sedam metara. To je zaobljena, glatka, skliska stijena koja se okomito obrušava u potok koji teče kroz klanac. Na nekim dijelovima stijena se blago naginje prema unutrašnjosti kanjona, tako da imamo i manje prevjese i mjesta gdje smo bukvalno priljubljeni uz stijenu. Prvi dio ferrate u dužini 500 - 600 metara, klanac se širi i sužava. Nastavljajući penjanje dolazimo do najužeg dijela klanca, širine oko jedan metar, gdje sa lijeve strane u raskoraku prelazimo na desnu stranu klanca. Nešto što nas je zadivilo u klancu jeste nevjerojatna igra sunčevih zraka, svjetla, unutar tjesnaca. Dalje, tom desnom stranom stijene, spuštamo se i kroz grkljan klanca nas dočekuje am-

fiteatar dimenzija 80 x 60 m, koji obiluje bujnom vegetacijom, a tu je i vodopad visine tridesetak metara. Tu pravimo malu pauzu i dolazimo do jednog od najzanimljivijih dijelova moje „vodene ferrate“. Hodajući kroz amfiteatar, stijene sa desne i lijeve strane se počinju sužavati i nailazimo na vodopad. Kako ga zaobići? Možemo desnom stranom, stepenicama, ili lijevo, preko tibetskog mosta, kako ga Talijani nazivaju. To je žičani most napravljen od tri sajle, dužine 25 metara, koji se proteže tačno preko vodopada na visini nekih 30 metara. Naravno, odluka je pala: hodajući po „vazduhu“ - kao u cirkusu! Prelazimo most koji se svakim korakom ljujla, pa ljujla. Dalje nastavljamo penjanje i poslije 50 metara izlazimo na manji plato, gdje sa lijeve strane uočavamo veliku stijenu na kojoj se nalazi tridesetak minijaturnih piramida od kamenja. Napravili su ih posjetioc ferrate. Naravno, svako od nas je napravio po jednu piramidu! Tu smo se odmorili, osvježili i

nastavili put dalje u nadi da će ova ferrata koja nam je dosta toga pružila, trajati vječno. Krenuli smo dalje sa upitnikom iznad glave. Šta li nas sad očekuje, šta nam je to priroda još pripremila? Svaki pređeni metar je više nego interesantan, zanimljiv, uvijek neko novo iznenađenje. To se i desilo! Nailazimo na prolaz u stijeni u obliku krova visine tridesetak, dužine oko 15 metara. Prolaz je jedva dovoljno širok nekih 70 cm, a pri vrhu sužava se na desetak centimetara. Impresivno, nema šta.

Nastavljamo našu adrenalinsku turu i na izlazu iz „krova“ dolazimo do drugog manjeg amfiteatra iz

kojeg se krećući desnom stranom, stepenicama, izlazi iznad jedne od mnogih kaskada koje je napravila voda tražeći svoj put. Opet imamo da biramo! Idemo lijevom stranom uz okomitu stijenu neki 25 metara i dolazimo do drugog žičanog mosta. Doduše ovaj je dosta kraći ali isto tako adrenalinski - ljuštuška se! Na našu nesreću „vodena ferrata“ se bliži kraj. Za kraj nam je priroda priredila prelaz preko potoka koji čitavim svojim putem prati nas, ili mi njega. Prelazimo preko drvenog mosta sa kojeg se pruža pogled na par kaskada preko kojih voda traži svoj put. Završavajući našu avanturu prolazimo s lijeve strane pored stijene

sa prevjesima, koja je namjenjena onima koji žele završiti ferratu baš onako spektakularno. Naša odluka je bila: treba stati onda kad je najljepše. Možda neki drugi put.

Grabimo naprijed i dolazimo do tvrđave Drena. Tu se završila naša „vodena ferrata“ (u dužini 1.650 m, visinske razlike 335 m), za koju nam je sa uživanjem trebalo nekih 2,5 sata ugodne šetnje kroz tjesnac.

Ako vas ikada put nanese u provinciju Trentino, odvojite pet sati svog dragocjenog vremena i posjetite ovu kako je ja nazvah „vodenu ferratu“.

ERMIN LAGUMDŽIJA

Nešto malo drugačije od planine

Završivši „penjuće“ obaveze, vratili smo se hodu po ravnem. Pa sad... Da li je to bio baš hod ili trk...

Dolaskom u Italiju smještamo se u kamp La Rocca negdje između gradića Garda i Bardolino, na samoj obali jezera Lago di Garda. Gledajući beskrajno jezero sa njegove obale, posmatrajući kupače, ronjce, surfere i čamce, ima se dojam da se radi o moru. Gradići Bardolino i Garda liče na male dalmatinske gradove, sa uskim uličicama, starim kućama, bezbrojnim kafanicama, kafićima i prodavnicama, najčešće suvenira, raznoraznih džidža, odjeće i obuće. Starim zgradama novi sjaj daju cvjetni balkoni i šareno-zelene okućnice. Italijani se ponose svojom historijom, puno je spomenika, spomen-ploča raznim osobama i događajima za koje ni detaljno Germino surfanje po internetu ponekad nije dalo rezultata o kome se ili čemu radi. Vrijeme povratka ka Sarajevu se približava. Kako je kraj odmora bliži, vrijeme sve brže prolazi. Kao da dani i događaji lete oko nas. Podizemo šatore, po N-ti put premještamo i slažemo torbe i ruksake i krećemo ka Veroni.

Verona, grad nastao u predrimskom periodu, doživio je svoj procvat u Srednjem vijeku, a danas privlači mnoštvo turista koji prolaze njegovim ulicama i mostovima. A ima se šta i vidjeti... Veronska Arena ozivljava duh rimskih gladijatorskih borbi. Kad bi samo kamene klupe mogle progovoriti o slavnim borbama i svetkovinama starih Rimljana. Put nas vodi dalje, za kratko vrijeme treba obići mnogo toga. Svaka kuća i svaka ulica imaju svoju historiju. Sve vrvi od ljudi. Uličicama dolazimo do Julijine kuće. Sve važeće običaje ulaska i boravka u dvorištu te kuće smo sproveli. Foto-aparati rade nesmanjanjenom brzinom. Srednjevjekovne palate, tornjevi i fontane samo se smještaju za uspješne fotke. Vruće je, gužva je... Odmaramo i pijemo kafu na trgu Piazza delle

Erbe. Uživamo u pravom espresso i macchiatu. Prebijemo po ranijim događajima. Nekako mi se čini da imam rupe u pamćenju. Nekih stvari od prvih dana putovanja se uopšte ne sjećam. Kao da sam vrijeme proboravila u ružičastom balonu od sapunice... Pri povratku ka kombiju prolazimo uličicama Verone. Svačiji prijatelj „Sale“ je u većini prodavnica. Svačiji prijatelj, a jedino neprijatelj novčanika. Karakterni smo, odupiremo se zovu shoppinga. Mi smo ona vrsta ikonskih turista koja obilazi samo znamenitosti.

Idemo ka Veneciji usput tražeći kamp za prenoći. Zaustavljamo se u kampu Fusina. Brzinsko tuširanje i jelo te ukrcaj na brodić za Veneciju. Povratak posljednjeg broda iz Venecije je u 22,30 sati. Tako malo vremena, a tako puno za vidjeti. I tako je krenuo

start sprinta kroz Veneciju... Koliko god puta bila u Veneciji, uvijek mi je nekako sve novo za vidjeti. Ovaj put predvečernja svijetla daju posebne boje kanalima, zgradama i mostovima. Gužva je, turisti, domaćini, gondole se teško mimoilaze u kanalima, sve je puno života, žamor ne prestaje. Svi putevi vode na Piazza San Marco i onda utabanim stazama bezbrojnih turista hodimo ka Duždevoj palači i Mostu uzduha. Uzdahnuvši koji put uz mali odmor na Canal Grande nastavljamo dalje. Probijajući se kroz rijeku turista hitamo ka mostu Rialto. Sunce zalazi i daje čarobne odsjaje vode i okolnih palača. Kupujemo poklončice i suvenire jer vrijeme našeg boravka u Veneciji se bliži kraju. Zapetljani labirint uličica čini naš povratak u pristanište zanimljivijim. Ostalo je još vremena za kafu sikterušu. Vozeći se na palubi broda uz hladnjikavi vjetrić pokušavamo razbistriti misli i posložiti događaje. Ne ide...

Nakon kratke noći krećemo dalje. Povratak u Sarajevo je sve izvjesniji. Vozeći se sjeverom Italije, preko Palmanove, i bezbrojnih kukuruzišta, dolazimo u Sloveniju. GPS nam nešto nije najbolji vodič. Vrtimo se po zelenim bespućima Slovenije na putu ka Bohinjskom jezeru. Stižemo na njega u poslijepodnevnim satima. Bohinjsko jezero je ledničko jezero u podnožju Triglava. Hoteli, pansioni, suvenirnice su znak razvijenog turizma. Kako i ne bi bio razvijen: ljeti volja ti plivati u jezeru, hodati uokolo jezera, penjati se na Triglav. Zimi, blizu je i Kranjska Gora za skijanje. Odmaramo uz „bohinjsku juhu sa skutom“ pogledajući ka visnama Triglava i laganini krećemo za Sarajevo.

Vraćamo se kući. Bilo da se radi o usponu na Grossglockner, „vodenoj ferrati“, hodanju uz jezero Lago di Garda, trčanju kroz Veronu, sprintu po Veneciji - ovo

je bilo deset uspješnih, sadržajnih, nimalo dosadnih, lijepih dana godišnjeg odmora u dobrom društvu. I umjesto kraja, nešto što jako volim - riječi Marka Twaina: „Dvadeset godina kasnije više cete biti razočarani stvarima koje niste učinili, nego stvarima koje ste učinili. Dignite sidro, isplovite iz sigurne luke, uhvatite dobar vjetar u jedra. Istražujte. Sanjajte. Otkrijte. Putovanje je fatalno samo za predrasude, fanatizam i uskogrudnost...“

GORDANA VUJIĆ

Pamir

Četveročlana ekipa planinara iz Srbije ispela se na vrh **Lenjin (7.134 metra)**, u planinskom vencu Pamir...

Planinski vrh Lenjin 16. 8. popeli su Nenad Stojiljković, član Planinarskog kluba „Mosor“ (Niš), vođa tima Branko Dikić i Vlado Gačić članovi Planinarskog kluba „Balkan“ (Beograd) i Dražen Mandić, član Planinarskog kluba „Pobeda“ (Beograd).

- Uspon do samog vrha Lenjin, visokog 7.134 metra, trajao je 12 dana. Bilo je zanimljivo, naporno, lepo, zahtevno, i što je najbitnije, isplativo, jer kada smo zakoračili na vrh imali smo osećaj da smo pomerili vlastite granice, to jest, granice vlastitog organizma. Osećaj na vrhu je zapravo doživljaj tog pomeranja vlastitih granica upotpunjeno zadovoljstvom, srećom i ukoliko to oblici dozvole, prelepmi slikama – priča Branko Dikić, vođa četveročlane planinarske ekspedicije, kako je izgledalo popeti se na Pamirski vrh.

Deset dana prespavanih u logorima na preko 5.400 metara, priča su sami za sebe. U jednom od tih logora je

pre petnaestak godina za jedno veče snežnom lavinom zatrpano i usmrćeno tridesetak ljudi, što dovoljno govori koliko je opasno.

- Brojne su glečerske pukotine na kojima smo morali da postavljamo šatore, jer drugog prostora i izbora nismo imali. Rizične su bile i mnoge druge situacije sa kojima smo se susretali. Dešavalo se da dva sata provedemo u bivak vrećama, jer od nevremena ne može da se mrdne ni korak, a ispod sebe vidimo samo provaliju. Osećaj je nešto poput kretanja po minskom polju. Takve situacije mogu da budu kobne, ali i korisne, jer zahtevaju maksimalnu koncentraciju i poteze bez greške – opisuje vođa ekspedicije kako izgleda put do vrha.

U ovakvu avanturu ne upušta se niko bez savršene pripremljenosti, maksimalne mentalne koncentracije i priviknutosti tela na slične visine takozvane aklimatizacije. Čak i tada nije sigurno da će sve proteći kako treba, jer se svaki korak planira na licu mesta. Nema prethodnih planova, smernica i odluka.

- Svi smo funkcionali kao jedan. Nesuglasica ne sme da bude, jer su na visinama one često kobne. U tim okolnostima javljaju se malakslost i pospanost, ali i lo-

Tadžikistan
Najveći deo
Pamira pruža se
istočnim delom
zemlje, a Lenjinov
vrh nalazi se
na granici
Tadžikistana i
Kirgistana.

movi u kojima ljudi ne prepoznaju sebe i svoje postupke. To treba kontrolisati - kaže Branko, koji je ujedno i poručnik Vojske Srbije, te mu rad sa ljudima i nije stran. Ekipa je savladala sve prepreke, iako nije imala lokalne pomoćnike i vodiče čija je pomoć u nošenju tereta i usmeravanju veoma bitna. Ali rizik je ispratila i sreća, pogotovo u poslednjoj etapi kada im se pružio i otvorio „vremenski prozor“.

- To znači da je nevreme prošlo i da je priroda udesila uslove tako da nam odgovara da nastavimo putovanje ka vrhu, inače bi morali dugo da čekamo bolje vremenske prilike. Opasno jeste bilo na samom kraju, bukvalno su se lomila kopla na preostalih 100 metara. Stigli smo do 7.000 i tu smo razmišljali da li da se vratimo. Ako se vratimo, pitanje je bilo da li ćemo opet imati priliku da osvojimo vrh, a ako nastavimo, postoji mogućnost da bude kobno – objašnjava vođa četvoročlanog tima. Odluka da ne odustanu podarila im je do sada najveći uspeh, samim tim i Planinarskom savezu Srbije. Podvizi se na Lenjinu ne završavaju. San svakog planinara su Himalajski vrhovi preko 8.000 metara.

- Ovaj poduhvat je pomogao Grad Beograd, Gradska sekretarijat za sport i omladinu, a videćemo da li će za borbu sa Himalajima, koja po osobi košta više od 20.000 evra, biti prilike i mogućnosti – kaže Branko.

BRANKO DIKIĆ

Dragan Jaćimović
www.zivotjelep.com
www.extremesummitteam.com

Pogled na Thamserku
Levo gore: Andrej i njegov guru
Levo dole: Dzo i Zoran na par
metara od vrha

Island Peak 2012

Imja Tse, poznat i pod nazivom Island Peak, planina je u Himalajima. Nalazi se u istočnom Nepalu. Ime Island Peak mu je dao engleski alpinista Eric Shipton, jer ovaj gorostas, posmatran iz sela Dingboče, izgleda kao ostrvo u moru leda. Planina je 1983. dobila zvanično ime Imja Tse, ali je popularni naziv ostao. Vrh su 1956. godine osvojili Švajcarci i otada je obavezan u pohodu na „Krov sveta“. „Extreme Summit Team“ organizovao je četiri uspešne ekspedicije na ovaj vrh sa procentom izlaznosti preko 80%. U ovogodišnjoj ekspediciji bio je i trinaestogodišnji Andrej.

Himalaji... Eh, da... Nešto što će poštovati celog života. I posle svih detaljnih priprema i pakovanja, znao sam da će nešto da zaboravim, ali to nije važno u poređenju sa onim što će da doživim tamo.

KATMANDU, GLAVNI GRAD NEPALA, naša prva destinacija posle dugih avionskih letova. Jedna ulica, više pravaca, zato što svako ima svoj pravac. Vozila, kamioni, motori, bicikli, rikše, majmuni prelaze ulice, trgovci, turisti, svi na jednoj strani ulice, a na drugoj isto to samo još gore. Niko ne pravi udese svi su nasmejani, pevaju, pozdravljaju... Dobro organizovan haos! U prvi mah pomislim da su oni fini, da bi nam iz neke koristi bili lažno ljubazni, ali se varam. Narod Nepala je takav zbog svoje kulture, religije i mnogih drugih stvari, i naučio je da živi skromno i da poštuje svaki trenutak svog života.

LUKLA I AERODROM su posebna priča. Pista duga svega 650 m, nalazi se između dva vrha, smeštena na trećem vrhu. Avion klipni, za 15 osoba, bore se sa bočni vjetrom. Nama je to lepa zabava, ali kada sam video lica pilota na sletanju, shvatio sam da to nije neka igra i uobičajena procedura za sletanje.

PRVA NOĆ U LODŽU, kućici namenjenoj za odmor planinara. Više nema prevoza, transpot se obavlja peške po kaldrmi, ili jakovima. Napraviti takav objekat na toj visini u nepristupačnim krajevima veliki je poduhvat. Mi dobijamo najbolji lodž zahvaljujući Jaćimu, koji je prijatelj sa vlasnikom, a to vidim po srdačnoj dobrodošlici koju nam prieđe celo porodica. Jaćim je već tu odsedao i oni se poštuju na poseban način, što mi prija i osećam se kao da sam i ja bio tu više puta.

NAMČE BAZAR je naselje na skoro 4.000 m. Kao Katmandu, samo nema vozila, a visina je učinila svoje. Lica žitelja Namčea su tamnija i iscrpljena, ali opet odišu dobrodošlicom. Neverovatno, kakvi ljudi! Izražavam duboko poštovanje, a zatim nalazim prodavnici u kojoj kupujem jaja. Veliki petak je i dogovor je da ih danas ofarbamo i skuvamo. Tengboče manastir je sledeći na putu naše ekspedicije. Oseća se neki mir i duhovno spokojstvo u samom manastiru koji je jedna od većih svetinja nepalskog naroda.

SUTRADAN SE BUDIMO u blizini manastira, a sunce i jutro nam pokazuje po prvi put Mont Everest

Rekord ekspedicije
ANDREJ, SA PUNIH 13 GODINA, POSTAO JE NAJMLAĐI GRADANIN SRBIJE KOJI SE POPEO NA 5.550 MNV

Neobična zanimljivost
ERIK SHIPTON I DR MICHAEL WARD
FOTOGRAFISALI SU POZNATI OTISAK STOPALA JETIJA U SNEGU. HM...

i druge vrhove od kojih zastaje dah. Uskrs je i mi se pozdravljamo „Hristos vaskrese, vaistinu bastkrese“, lomeci jaja. Dobijamo poseban polet i motiv da nastavimo dalje.

U BAZNOM KAMPУ na 5.100 m obavljamo posebne pripreme za završni uspon. Pošto smo se probudili u jedan posle ponoći, oko dva, uz molitvu sa našim šerpasom, vodičem krećemo na uspon koji traje osam časova. Čeone lampe svetle kroz noć po različitim pravcima, a na svetlu se još bolje vidi kako pada sneg. Idemo kao grupa, bodrimo jedan drugoga, pevušimo, pričamo nepovezane priče, a mislimo samo na vrh.

KONAČNO ISLAND PEAK - 6.189 m. Veličanstveno! Vidi se ceo svet! Ni veter koji nemilosrdno duva na minusu ne može da pokvari raspoloženje. Fotoaparati rade, kamere, uspeli smo... To je to! Igramo Užičko kolo na vrhu – euforija! Ipak nas Jaćim spušta na zemlju govoreći da smo imali jedan od najboljih dana za uspon i da nije uvek ovako. Tada planina pokazuje svoje lice i veter pojačava. Kako je silazak bio teži od uspona, svi su umorni, noge posustaju, a čeka nas još pet sati hoda do baznog kampa.

I ŠTA REĆI NA KRAJU. Island Peak je prva stepenica ka Everestu. Brojim dane kada će opet u Nepal. Sledeći vrh je Manaslu (8.156 m) na koji krećemo u septembru 2013. godine.

Član ekspedicije Island Peak 2012
Saša Radošević

NAJAVA EKSPEDICIJA EXTREME SUMMIT TEAM-A

Aconcagua expedition 2013
Uspon na najviši vrh Južne Amerike –
Aconcagua (6.962 m)
Polazak: 28.01.2013.

Island Peak expedition 2013
Uspon na Island Peak (6.189 m) - Everest
region, Himalaji, Nepal
Polazak: 08.04.2013.

Manaslu expedition 2013
Uspon na Manaslu (8.163 m) - Nepal
Polazak: 27.08.2013.
(ekspedicija traje 40 dana)

Gore: Često postavljeno pitanje
„šta mi je ovo trebalo?“
Dole: Ekipa na aklimatizaciji
5.100 mnv

Moldoveanu

Najviši vrh Rumunije Južni prilaz (greben Galbena)

Podaci o treku

Pešački deo trase:

Dužina trase: 15,6 km (7,8 x 2)

Ukupni uspon: 1.062 m

Najniža tačka: 2.201 m

Najviša tačka: 2.543 m

Kondiciona težina: 4/10

Tehnička težina: 6/10

Ukupna trasa (vožnja + pešačenje)

Dužina trase: 73 km

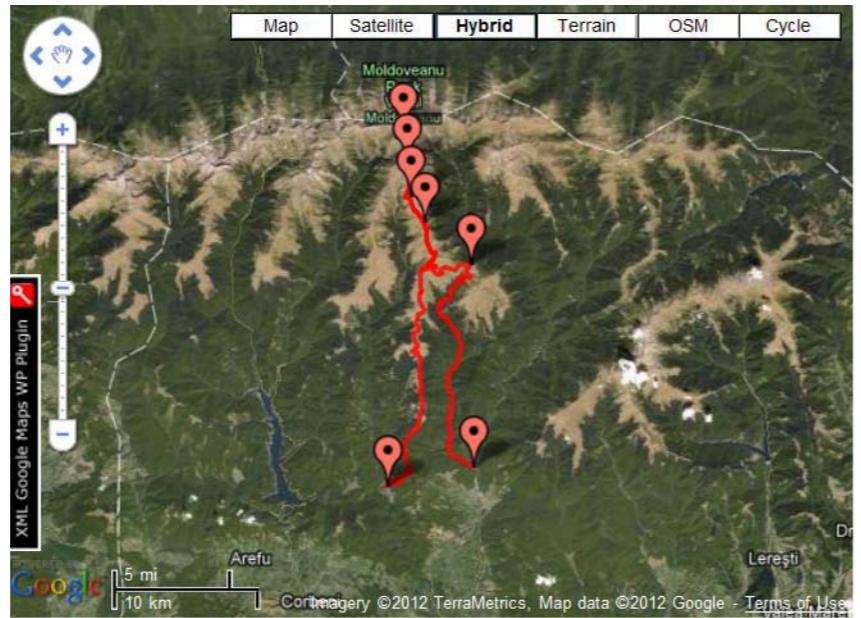
Ukupni uspon: 4.316 m

Najniža tačka: 686 m

Najviša tačka: 2.543 m

Tehnička težina
(prilaz od Slatine): 3/10

Tehnička težina
(prilaz iz doline reke Vilsan): 7/10

Moldoveanu je najviši vrh rumunskih Karpat i na neki način simbolizuje osvajanje ovog veličanstvenog planinskog masiva, koliko god mnogi drugi vrhovi u Karpatima sa visinama preko 2500 m bili tek za poneku desetinu metara niži od njega, ali čak teži za osvajanje. Sa svojim pravilnim piramidalnim oblikom, zelen od travnatih padina i bez izrazitih stenovitih odseka, kada ga pogledate deluje gotovo naivno u poređenju sa ostatkom monumentalne kićme Fagaraš masiva u kojem se nalazi, ali – to je samo privid. Uspon na Moldoveanu je ozbiljan planinarski poduhvat i nikako ga ne treba potceniti, pogotovo s obzirom na oštru i hirovitu klimu u Karpatima (mi smo išli po sunčanom avgustovskom danu, uz temperaturu koja nije prelazila 13 C i hladan vetar koji je probijao kosti).

Trek koji se ovde nalazi definitivno je najlakši način da osvojite Moldoveanu – kako u kondicionom, tako i u tehničkom pogledu. Radi se o prilazu njegovim južnim grebenom Galbena (prolazeći

iznad istoimenog jezera), po kojem je moguće prići putničkim automobilom do oko 1800 m (eventualno i kombijem), a terenskim vozilom čak do 2200 m visine (na oko 7 km južno od Moldoveanua), gde prestaje svaka tehnička mogućnost za dalji napredak na točkovima. Dakle, ako u Karpati putujete motorizovano, ovaj trek će vam praktično

Sa zastavom i vrhom u pozadini

Download

TREK OVE AVANTURE MOŽETE DA SKINETE U SVOJ GPS UREĐAJ KLIKOM NA OVU ADRESU

omogućiti da Moldoveanu ispenjete u jednom danu i da siđete u dolinu, pod uslovom da dovoljno rano ujutro krenete. Nemojte izgubiti izvida ni da će uspon automobilom do neke od tačaka (označenih u datoteci kao Parking 1 i Parking 2) gde možete parkirati zbog težine puta verovatno potrajati 2-3 sata.

Priloženi trek omogućava vam dva prilaza – onaj od sela Slatina u dolini reke Rei, i grebenski prilaz iz doline reke Vilsan nešto zapadnije. Grebenski prilaz od Vilsana definitivno je preporučljiv samo vlasnicima terenskih vozila, jer je put u središnjem delu u veoma lošem stanju. Ne bih ga preporučio ni vlasnicima mnogobrojnih „poluterenaca“ kakvi su danas popularni – samo „punokrvni“ terenci, sa solidnim klirensom i reduktorm, za savlađivanje te varijante puta dolaze u obzir. Dakle, vlasnici putničkih automobila neka idu isključivo na istočni prilaz, do tačke Parking 1. Odatle će imati nekoliko kilometara pešačenja više (po putokazima od te tačke do vrha ima oko 3,5-4,5 sata hoda).

Ako ste u mogućnosti da na točkovima stignete do tačke Parking 2, nemojte da mislite

da će preostalih 7,8 km koje do Moldoveanua treba prepešaći biti lagodna šetnja. Krećući se grebenom često ćete dobijati i gubiti visinu, tako da vas do 2543 m visokog Moldoveanua čeka skoro 700 m ukupnog uspona, iako krećete sa 2200 m. Zato je rano buđenje i polazak na uspon jedina garancija da vas na povratku prema mestu gde je parkiran automobil neće uhvatiti mrak.

Ova južna staza nije tehnički zahtevna – iako mestimično prolazi nešto kamenitijim deonama, potrebe za tehnički osiguranjem nema. Na jednom mestu prolazite pored malog ledničkog jezerceta gde ćete verovatno sresti pastire sa stadem ovaca. Čitavim putem moći ćete da uživate u nestvarnoj panorami glavnog grebena Fagaraš planina, sa svojim bezbrojnim nazubljenim vrhovima, od kojih su mnogi preko 2500 m visoki. Ovaj masiv nema vrhova koji se izrazito izdvajaju nad drugima, tako da je Moldoveanu najviši – takoreći slučajno. Drugi vrh Fagaraša po visini (a tehnički zahtevniji i za uspon atraktivniji) Nagoju, niži je od Moldoveanua za samo 8 metara.

AUTOR TREKA: GANDALF

Na putu ka vrhu

Na točkovima se Moldoveanu može prići još samo malo

Stara planina

Planinari iz pančevačkog PD „Jelenak“ od 20. do 29. 7. organizovali su akciju „Vodopadi Stare planine“...

PLANINA
VODOPADI
STARA PLANINA

STARA PLANINA ILI BALKAN PRIPADA SISTEMU BALKANSKIH PLANINA KOJE SE PRUŽAJU OD CRNOG MORA NA ISTOKU, PA SVE DO VRŠKE ČUKE NA ZAPADU. DUŽINA OVOG PLANINSKOG SISTEMA IZNOSI 530 KILOMETARA. NAJVIŠA TAČKA STARE PLANINE JE VRH BOTEV (2.376 MNV).

Po dolasku u civilizaciju trebalo mi je zaista dugo vremena da se priviknem na gnušnu činjenicu da se više ne nalazim na Staroj planini. Toliko toga se doživelo, videlo, osetilo da misli nisam mogao da složim par dana po dolasku, a kamoli izveštaj da napišem. Ali našlo se snage i za to...

Na akciju „Vodopadi Stare planine“ krenulo je osmoro hrabrih i pravih ljubitelja prirode i aktivnog odmora. Četiti dame: Sonja, Đina, Nada i Sneža, i četiri muškarca: Mačak, Jova, Bojan i moja malenkost, Ivan. Ravno-pravnost na delu. Svi smo dugogodišnji planinari sem Bojana, kome je ovo bila prva planinarska akcija. Ali s obzirom da se rekreativno bavi veslanjem, te je fizički spremam i da je avanturističkog duha, smelo kreće sa nama.

Naša prva destinacija je Topli Do, tipično staro-planinsko selo u kome je vreme stalo negde krajem preprošlog veka. Usput obilazimo manastir Sv. Đorđa kraj sela Temska u kom su neki učesnici tražili blagoslov. Kome je to pomoglo, ne znam, ali znam da kad se poštije izmenjena krilatika, „Bog na nebu a vodič na zemlji“ sve bude kako treba. Od manastira asfaltiranim putem ide se kilometar i po i stiže se do prvog vodopada – Bukovački do. Vodopad je visok oko četiri-pet metara i tankog je mlaza ali dovoljne snage da izdubi predvodu kadicu u peščaru. Dalje, uživamo u pogledima na „Srpski Kolorado“ - kanjon reke Temšice, koja posle ušća Visočice, menja ime u Toplodolsku reku. Po dolasku u selo, jedan deo ekipe se smešta kod gazda Miletia, a drugi, okoreli kamperi, u šatore kod seoske škole.

Nakon brzinskog raspremanja, negde oko 14.30 krećemo u otkrivanje piljskih vodopada. Pratimo jedini

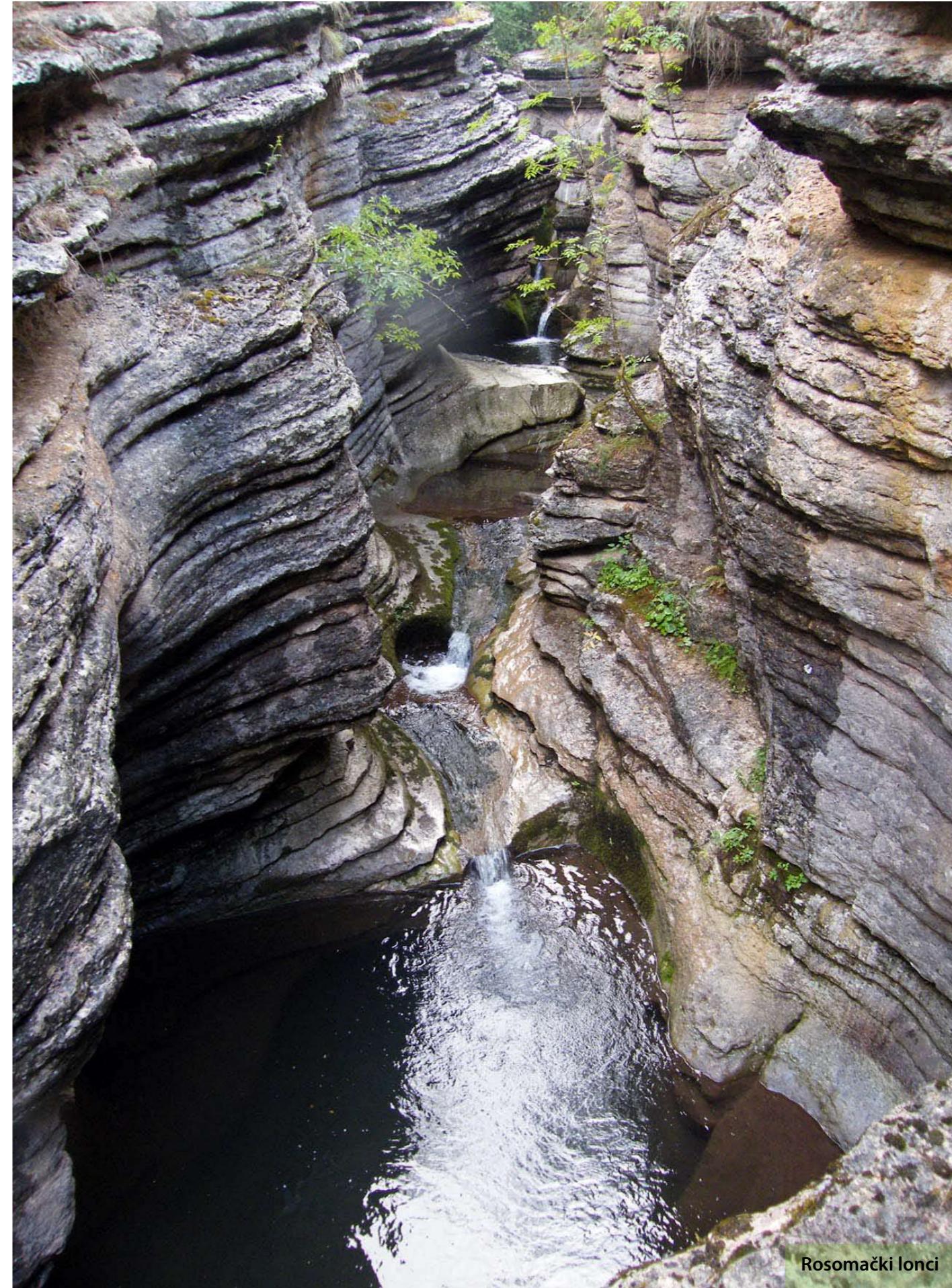
Stara planina

Pinom je obeležena pozicija Stare planine u Srbiji. Na Staru planinu može se stići iz više pravaca:

1. Niš - Knjaževac - Kalna - Crni Vrh;
2. Niš - Svrlijig - J. Izvor - Kalna - Crni Vrh;
3. Niš - Pirot - Temska - Kalna - Crni Vrh;
4. Sokobanja - Knjaževac - Kalna - Crni Vrh

put koji prati tok Javorške reke i na drugoj raskrsnici skrećemo desno. Taj put od tucanika, pa se dobrim delom može ići kolima do ove raskrsnice, prati se još nekih par stotina metara kada on naglo skreće udesno put šume i završava se slepo. Dakle, na tom mestu se vidi u daljini Piljska stena koja može poslužiti kao valjan orijentir, a drugo jeste potok čiji se tok prati sve do vodopada. Znači, prati se, isprva suvo rečno korito do ulaska u šumicu, a posle tok Lisevskog potoka. Nagoveštaj da smo na pravom putu jeste nailazak na na jednu ne tako malu i vjugavu kaskadu. Čim se ona zaobiđe otkriva se u punoj veličini Donji Piljski vodopad sa svojih 64 metara. Kad se dođe do njegovog podnožja i pogleda se naviše, zaista se nema taj utisak da je vodopad toliko visok. Ali kad smo krenuli da ga zaobilazimo naviše ka Gornjem Piljskom vodopadu, svi su osetili visinu i strmost terena pored samog vodopada. Samo izlaženje na vrh, odnosno početak vodopada bila je avantura

Rosomački lonci

sama po sebi. Odatle, po azimutu smo presekli do makadamskog puta koji vodi prolazi ispod same stene Pilja. A gornji vodopad je nekih pedesetak metara udaljen od tog puta. Istim tim putim smo se i vratili u Topli Do, tako da smo namestili jednu lepu kružnu turu od 13 km.

Drugog dana naša mala družina je porasla za dva člana. Milutin i Caca, takođe Pančevci, pridružili su nam se u petak uveče, posle naše piljske avanture. Tako pojačani, krenuli smo da obiđemo što više vodopada na potocima toplodolskog sliva. Prvo smo pratili tok Javorske reke na kojoj se nalazi Donji i Gornji Čunguljski skok. Dva vodopada koja su pravi kontrast jedan drugom. Donji je mali (oko šest-sedam metara) i uzan, ali kad ima dosta vode, posle pada, voda se odbija od stena i pravi vodoskok. Ove godine, vodostaj na svim staroplaninskim rekama je mali tako da nismo mogli da uživamo u toj igri vode. Gornji Čungulj je imozantan sa svojom 45-metarskom crvenom stenom preko koje se sliva voda. Mogli smo samo da zamišljamo kako grandiozno izgleda početkom maja kad se sneg topi sa okolnim udolina iznad vodopada. E, pa vratićemo se mi u proleće da ne bi morali da ga zamišljamo!

U povratku smo posetili dva vodopada na Krmoljskom potoku. Prvi je Krmoljski vodopad koji je veoma blizu, na nekih 700 m od ušća u Javorsku reku. Drugi je veoma blizu Krmoljskog ali se nama učinilo da je daleko, jer smo morali da krčimo put kroz polja koprive, i drugog visokog poljskog rastinja. Pa posle „staze“ kroz šumu do podnožja donje, manje kaskade Kurtulskog vodopada. Voda je samo rosila prelepku kadicu vodopada tako da smo rešili da ne idemo gornjim putem koji vodi do mesta sa kojeg se može videti cela gornja 27-metarska kaskada do čijeg podnožja je nemoguće sići bez užeta i adekvatne opreme. Vraćamo se u Topli do, spremamo stvari i krećemo za Pirot gde smo morali da se opskrbimo

Gore: Spektakularne kaskade Tupavice izgledaju nestvarno čak i po kišnom danu; Gore desno: Prelazak preko mosta u stilu Indijane Džonsa; Levo: Sneža uživa na suncu

nedeljnim potrebštinama. U vikend naselje Vrelo stižemo u sumrak. Podižu se šatori, spremi se večera, piće se pivo i pričaju se doživljaji od proteklog vikenda.

Pošto smo se za prva dva dana već poprilično iscrpeli, treći dan je po planu trebao biti tek naporan, te sam rešio da se jedan opustimo uz obilazak vodopada Tupavice i Draganovog vira, kao i početni deo Arbinja, koji predstavlja lokalitet u gornjem toku Dojkinačke reke. Tupavica, za razliku od prošle godine, bila je oskudna vodom, te smo bili uskraćeni za uživanje u zavesastim kaskadama ovog, po mom mišljenju, jednog od najlepših vodopada Srbije.

Draganov vir je vodopad koji se nalazi na samoj Dojkinačkoj reci te je bio bogat vodom. Visine je oko šest metara i u samom podnožju pravi prostrani bazen u kom smo se kupali. Temperatura vode je bila oko 16-17 stepeni i isprva nam nije bilo prijatno da se bučnemo, ali jednom kad te mlaz vodopada izmasira, teško da poželiš da izadeš iz tako hladne vode. Bez obzira što je ovo bio opuštajući dan, napravili smo i 17 km pešačenja.

Cetvrti dan je u znaku istraživanja najveće pritoke Jelovičke reke, Dabidžinog potoka i njenih vodopada. Za mnoge učesnike, ovo je bio najlepši dan od svih deset dana, a nije ni čudo kad je ceo taj kraj od Širokih Luka pa do samog Koprena prosti magičan. U par navrata sam rekao da je Piter Džekson mogao izabrati ove krajeve za ekranizaciju Tolkinovih romana. Ako se pitate šta je to što čini ovaj kraj tako posebnim jeste u činjenici da je ceo kraj dostupan u letnjem periodu samo upornim zaljubljenicima u prirodu. Nema definisanih staza, a visoko rastinje sebično krije tok Dabidžinog potoka koji je u donjem delu bogat brzacima i manjim kaskadama. Kroz ta rastinja (kopriva, slonova uva, nešto što liči na suncokret samo sa manjim cvetom, razna trnovita žbunja...) morali smo i po par stotina metara da

se probijamo. Nakon par sati hoda, nailazimo na prve vodopade više od pet metara. Između dva vodopada pravimo pauzu jer smo se poprilično iscrpeli dolazeći do njih. Nakon pronalaska prvog vodopada, svaki naredni se nalazio nakon 10-15 minuta hoda. U šumi su se krile tri kaskade od po pet ili nešto više metara. Do četvrtre kaskade došli smo tako što smo pratili tok potoka, vodeći računa o konfiguraciju terena, sve dok u jednom momentu nismo morali da pređemo potok preko trulih debala nekadašnjeg mosta koji vodi na desnu stranu toka. Penjući se ka staroj šumi bukve, koja nije posebno gusta u ovom delu, te se moglo videti kuda treba ići da bi se izašlo iz šume. Odmah po izlasku vidi se vodopad na potoku koji se uliva u Dabidžin, a nedaleko od njega se nalazi i manja 4. kaskada. Nastavljamo dalje tokom, ali ovog puta sa leve strane sve do pete kaskade koja je prelepa i prilično visoka. Da bi se slikao ceo mora se slikati izdaleka, skoro iz šume. Usput nailazimo na tragedije prolećnih bujica u vidu isčupanih stabala četinara, i brojnih trulih debala koja su se zaglavila u potoku.

Ženski deo ekipe je rešio da se okrepi kraj ovog vodopada, dok muški deo ekipe rešava da se obide i gornji tok Dabidžinog potoka na kome se nalaze dve velike kaskade najvišeg vodopada u Srbiji - Koprenskog vodopada. Po izuzetno strmom i klizavom terenu dočepali smo se stene na visini od 1.700 m, sa koje se mogla videti donja kaskada. I opet razočarenje, vode je bilo tek da se orosi stena preko koje bi trebala voda da pada. Pravimo par snimaka i rešavamo da ne idemo dalje jer nema poente. Čim je donja kaskada gotovo bez vode, gornja je sigurno suva. A bi se uverili trebali bi se peti još nekih stotinak metara nadmorske visine iznad naše trenutne pozicije ili da se pređe na drugu stranu potoka i uspenje stena Vrtopa sa koje se sigurno vidi ceo Koprenski vodopad. Ti kadrovi će ipak sačekati neko proleće kad su svi vodopadi prepuni vode.

Povratak nam je bio lak iako smo strelili da se sruštamo niz izrazito strme delove po suvoj polegloj

Info

Ako vas tekst **Ivana Mladenovića** zove u avanturu, **više podataka** o ovim kraju možete da potražite na sledećoj Internet stranici:
www.jpstaraplanina.rs

Kontakt za smeštaj:

Planinarski dom Babin zub

Telefoni: +381(19)731-780, +381(19)731-781,
+381(63)215-682

E-mail: pl.dombabinzub@gmail.com

Golema reka, domaćinstvo sa konakom

Telefon: +381(63)889-22-59 (Dragan Božinović)

Planinska kuća u selu Topli do

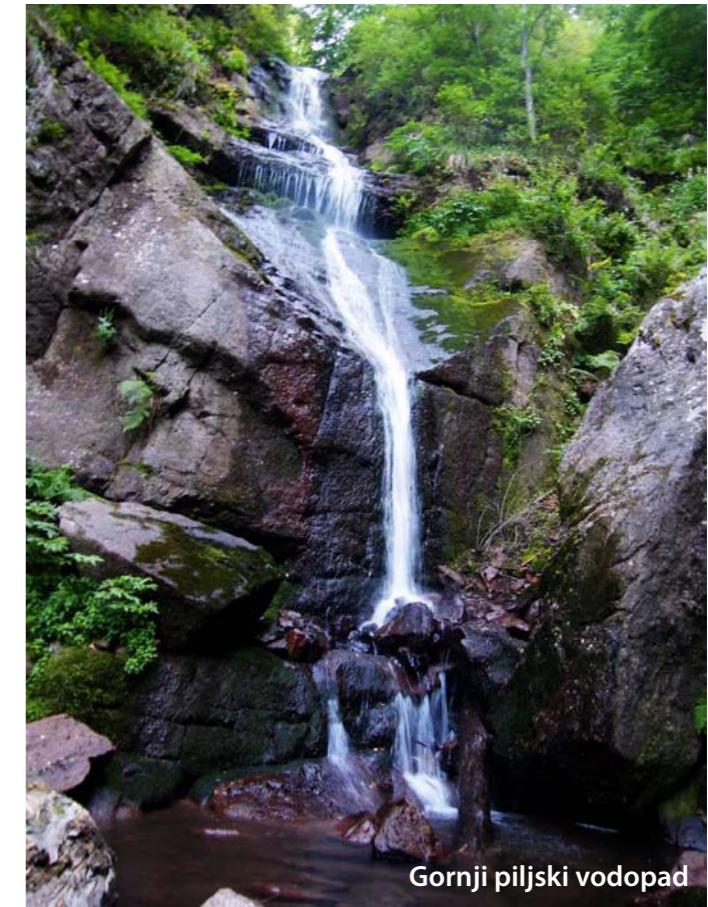
Telefon: +381(64)162-16-11 (Miroslav Rančić Munja)

E-mail: pkquick010@gmail.com

Planinarski dom Dojkinci

Telefon: +381(60)345-78-93 (Robert),
+381(63)480-201 (Goran)

Web: www.pvidlic.com

Gornji piljski vodopad

travi. Deo puta kroz šumu i sve do Jelovičke reke smo gotovo pretrčali. Trebalo nam je tačno dva sata da se spustimo do kola koja su nas čekali blizu drvenog mosta nakon šumarske kuće u Širokim Lukama. Sve ukupno tog dana prešli smo 17 km a mnogima se činilo i više. A to je zbog toga što smo se više istrošili pronalazeći i praveći put kroz ono visoko rastinje kao i konstantan uspon (negde i preko 60 stepeni).

U povratku čeka nas ekipa iz PD „Vidlič“ iz Pirot-a sa kojima smo se družili do kasno u noć uz bogatu trpezu.

Peti dan je osvanuo tmuran, oblačan, kao da je pozna jesen. Oblaci su obećavali kišu. Ako sam se ičega plašio jeste loše vreme koje bi nas definitivno sprečilo da realizujemo isplanirano. Preko telefona proveravam vremensku prognozu u nadi da će pročitati neku dobru vest i da je ovo samo prolazna oblačnost. Nažalost, pročitana prognoza sa par dostupnih stranica totalno me je odvratila od ideje da se uputimo na Kopren jer je prognozirana kiša, munje i gromovi i veoma niska temperatura u večernjim satima. Nisam htio rizikovati, te sam ostavio realizaciju ove ture za sutradan i to ako vreme bude dozvolilo.

Kako ne bi dan prošao uzaludno. Deo ekipe je otisao do Pirot-a da obavi neophodnu nabavku, kao i da se obavi vulkaniziranje gume koja pukla prethodnog dana. Drugi deo je ostao u „baznom kampu“ odmarajući i isčekivajući lepše vreme kako bi napravili neku kraću, rezervnu turu. Po povratku iz Pirot-a vreme se razvedrilo, te smo se veoma brzo spremili i krenuli na Rosomački vrh (1.250 m). Uspon od skoro 500 m, na oko 4,5 km, trajao je dva sata. Sa vrha puca pogled na sve strane! Vidi

Odmor na Arbinju

se okolna sela: Jelovica, Brlog, Dojkinci, Rosomač... A u daljini, u pravcu gde je trebao da bude Kopren, videli su se niski i gusti oblaci. Sa Kukle, kako meštani nazivaju ova vrh, smo se spuštali jugoistočnom stranom, koja nam je ostala u lepom sećanju od prethodnih godina zbog prostranih polja pokrivenim šumskim jagodama. Ali njih nije bilo! Sve su izgorele od konstantne suše! Tako da nismo se mnogo zadržavali na ovoj visoravni, te smo se brzo spustili u Vrelo okolnim putem koji prolazi pored sela Rosomač. I tako smo namestili 12 km fine šetnje.

Sreda je osvanula vedro tako da smo svi znali da treba brzo da obavimo doručak i pakovanje transportnog ranca kako bi što pre krenuli ka Dojkincima. Automobile smo parkirali kod nekadašnje karaule koju sada koristi i održava PD „Vidlič“. Pravimo grupnu fotku a po izrazima lica sa fotografije moglo se zaključiti da su se smejali samo oni koji nisu nikad išli na Kopren, a naročito ne sa 15+ kilograma teškim rancem na leđima.

Na Kopren se može izaći iz više pravaca, prateći različite staze, što markirane (videli smo dve markirane staze koje vode ka Ponoru i dalje ka Koprenu), kao i totalno ne označene (iz pravca Arbinja prateći tok Dojkinače reke do vodopada i naviše do Tri kladence). Mi smo izabrali najkraći put koji kreće desno odmah po prelasku prvog mosta od karaule. Staza je dobro markirana tako da se prate sveže oznake kroz šumu a po izlasku iz nje prati se jedina koliko toliko utabana staza koja ide naviše. Kad se savlada taj uspon koji nije ni tako mali (skoro 500 m visinske razlike za nepunih pet kilometara) izlazimo na jednu prostranu livadu zarastu u visoku travu, divizmu, čemeriku i ko zna čege sve. Desno od našeg izlaska nalazi se prirodni lokalitet - Ponor, koji predstavlja krašku uvalu. Specifikum Ponora što se tri potoka spajaju u pećini u jedan koja se nalazi na krajnjem desnoj strani Ponora, a u pećini se nalazi mali ali predvremen vodopad! Koristimo priliku da se odmorimo tu i da obnovimo zalihe pijace vode koje nema do Tri kladence.

Nastavljamo dalje. Sledi uspon na Stražnu Čuku (1.772

mnv) koji predstavlja poslednji veći uspon ka Koprenu i sa kog se već jasno vide Kopreski vrhovi, kao beskrjuna polja patuljaste kleke. Odnekud, pred sam uspon izlazi grupa Čeha, koja obilazi Staru Planinu bez karte, busole ili GPS uređaja. Nakon kratkog razgovora prihvatali su naš poziv da idu za nama do Tri kladence i dalje... ko zna... Od Stražne Čuke idemo stazom koja vodi direktno do Tri kladence kako bi postavili kamp pre mraka i, naravno, oslobođuti se velikog tereta sa naših leđa. Samo što smo došli do kladence vreme se munjevitno promenilo i počela je da pada krupna kiša. Brzinski smo postavili šatore i sklonili se od nje. Kiša nije dugo padala ali dala nam je doznanja da se na planini brzo menja vreme te svaki plan može da padne u vodu. Skoro bukvalno... Zbog

Jutro nas je dočekalo maglovito

i preko vrhova Tri Čuke prelazio je oblak iz Bugarske. Magla je svakim minutom bila sve gušća, tako da je vidljivost bila ograničena na deset metara. Ponovo smo nezadovoljni, ali protiv vremena se ne može. Česi, koji su krenuli ranije na Tri Čuke, nekako su se vratili sa pola puta jer su videli da je magla previše gusta i da se mogu izgubiti ili nedaj bože povrediti pri penjanju stena na putu ka vrhu. Zbog nestabilnih vremenskih okolnosti, rešili smo da se vratimo istim putem u Dojkince jer sve drugo bilo čisto kockanje. Penjanje Tri Čuke po takvom vremenu je ludost, a spuštanje ka vodopadu podno Tri kladence, po nepoznatom terenu, šumi i po magli, najblaže rečeno jeste idiotizam. Tako da smo poslušali glas razuma i vratili se do podnožja Stražne Čuke istim putem, a odatle smo se spustili do Dojkinaca serpentiskim makadamskim putem koji je duži od onog kojim smo se penjali za nekih tri kilometra, ali činilo mi se da je lakši. I tako, za dva dana ove naše „može biti samo jedan“ avanture po Koprenskim visoravnima prešli smo 35 km. A zbog onog spavanja od 12 i više sati na 1.900 mnv napravili smo pošalicu: „ako patite od nesanice, spakujte šator, vreću, podlošku i nešto klope u ranac i pravac na Kopren. Spavaćete k'o bebe!“

Nakon koprenske avanture, na red je došla jedna „rekreativna tura“ - obilazak Vladikinih Ploča i istoimene pećine u njoj. Od Rsovaca krenuli smo makadamskim putem na koji se ubrzo nadovezuje uska šumska staza ka susednom selu, Pakleštići. Na sredini puta ka Pakleštići dolazi se do prelepog vidikovca sa kojeg se prostire sjajan pogled na kanjon reke Visočice kao i na selo Rsovci. Takođe su se mogle videti, sa druge strane

STARA PLANINA JE SKORO PET MESECI GODIŠNJE POD SNEGOM NA VISINI IZMEĐU 1.100 I 1.900 M. TO JE DOBAR POTENCIJAL ZA IZGRADNJU DUGIH STAZA ZA ALPSKO SKIJANJE.

kanjona, brojne manje pećine. Ali najveća pećina, zbog koje som i došli, nalazi se ispod staze i zaista treba znati kuda se spuštati i dokle. Mi smo namestili jednu grešku što smo od početka spuštanja ka pećini išli direktno, po azimu, ka njoj, što nas je dovelo do pozicije gde je zaista teško naći zgodan pristup ulazu u pećinu. Možda bi vičniji penjači, mahom muškarci, mogli da se spuste i dođu do nje uz veliki rizik od strmog i u trnovito šiblje okovane stene. Ali to ne bi bilo fer prema našim damama. Napravili smo par fotki grandioznog portala pećine i krenuli nazad. Imali smo poprilično i sreće da smo svi izašli do staze bez povreda i ujeda zmija. Da, ujeda zmija! Sneža iz Pirot-a koja je sa svojim mužem Nenadom, pridružila našoj maloj i lucidnoj družini još od utorka, imala je bliski susret sa poskokom. Na svu sreću i on je bio preplašen pa je brzo pobegao u neku obližnju pukotinu u steni.

Nakon povratka u Rsovce, obilazimo poznatu crkvu - pećinu iz 13. veka koja krije ostatak freske Isusa Mladića, poznatijeg kao „Čelavi Isus“. Nakon i ovog fakultativnog obilaska, sedamo u kola i idemo u Slavinju a od nje pešice ka Rosomačkom grlu ili kako ga još meštani sela svojataju, Slavinjskim loncima. Zaista, ove godine, markacije su bolje urađene, a sama staza uređenija (pokošene livade koje su prošle godine bile totalno zapuštene). Razlog je sigurno što su lonci postali i turistička atrakcija pa se, eto, vodilo računa da svi mogu doći do ovog lokaliteta. Ali turističko eksplorisanje prirodnih lepoti ima za posledicu zagađenje reka svim i svačim, pravljšešem deponija na svakom mestu, paljenjem lokorskih vatri i zonama gde je to striktno zabranjeno... U sve to smo se svojim očima uverili. Nažalost, i to je Srbija.

Deveti dan je u znaku lade nive, Srebrne Glave, šumskih malina i borovnica! Srđan Tošić, planinar iz Pirot-a, koga smo upoznali tri dana pre ove ture, a pre toga smo se znali samo preko fejsbuka, organizovao nam je odlazak na Srebrnu Glavu (1.923 mnv), najistočniju tačku Srbije. Da bi se došlo do planinarske staze, prvo je bilo neophodno da se stigne do sela Senokos. Na karti postoji jasno ucrtan asfaltiran put koga, zapravo, nema! Ruku na srce, od njega su ostale rupe i šoder. Ići putničkim vozilom ovuda, bilo bi stvarno bolno. Ali zato za ladu nivu to je bila pesma. Od Senoko-

Nakon svega što smo prošli i doživeli, u ime svih učesnika mogu reći da je akcija uspela u potpunosti, bez obzira što plan nije 100% realizovan ali zato postoji sledeća godina. Obišli smo dva kanjona, 18 vodopada i ispešaćili oko 150 km po i te kako teškom terenu. Tako da mogu samo reći svaka čast za sve učesnike! Svake prethodne godine po povratku smo rešili da sledeće idemo par dana duže, ove godine smo rešili da sledeće godine dođemo dva puta. Prvi put u proleće zbog vodopada na produženi vikend a drugi put na letu ili još bolje u jesen, na sedam ili deset dana, zbog prelepih boja kojom Stara tada biva ofarbana. Do sada smo bili dosledni, a za sledeću godinu ćemo videti!

sa smo išli severno sve do novosagrađenog drvenog mosta kraj kojeg se nalazi info tabla sa obeleženim planinarskim stazama. Odатле, Srđan odvozi nivom Snežu, Đinu, Nadu, kao i Rokija, kolegu planinara iz PD „Vidlič“, do neke zgodne pozicije odakle će se nastaviti pešice do vrha. Drugi deo ekipe, Mačak, Jova, Sonja i ja smo nastavili pešice do takozvanog pilot-pašnjaka za konje na putu za Mučibabu gde će nas sačekati Srđan sa nivom. E, sad, ja bih mogao čitav hvalospev da napišem u ime tehničkih mogućnosti lade nive i vozačkog umeća Srđana Tošića. Umesto toga, rečiću samo SVAKA ČAST!

Nakon dvadesetominutne ofroud avanture, stižemo podno Srebrne Glave koju brzo penjemo. Sa nje puča predivan pogled, kako ka srpskom delu Stare planine, tako i na bugarski deo. Posebno nas je fascinirao vrh Kom u Bugarskoj sa svojih 2.016 m i kupastim oblikom. Dok smo mi slikali krajolike, bugarska granična policija je došla da vidi šta to mi radimo i da se uveri da nema povrede državne granice. Kad su se uverili da nemamo diverzantske namere, otišli su dalje i niže duž njihove granice. A mi smo se onda na miru islikali kako sa jedne, tako i sa druge strane graničnog kamena. Dakle, bili smo na kratko i u EU!

Dok se druga grupa slikala na vrhu, prva grupa je već krenula u velikou da se spušta ka Senokosu, prateći prvo granicu, a posle preko Pregrade i Mučibabe do već pomenutog pašnjaka. A odatle će ih Srđan nivom spustiti do Senokosa. Sihronizovanim spustom oba tima su se našla ponovo na okupu u Vrelu na zajedničkom druženju uz bogatu trpezu koja je skoro upotpunosti spremljena od strane Bojana, koji je, eto, htio da odmori od ozbiljnijih npora.

I došao je i taj - deseti dan, dan našeg povratka u civilizaciju. Nikome se nije išlo nazad i da Bojan nije imao obaveze u ponedeljak, svakako bi ostali bar na još dan ili dva! Ovako, morali smo da se pakujemo! Po spuštanju u Pirot, u dogovoru sa Lazićima, odlazimo na opuštanju šetnju duž gradašnicu klisuru sa kupanjem u brojnim virovima reke Gradašnice i na samom izvoru lekovite termalne vode, znane kao Dag banjica. Mogu reći da je svima prijao ovako proveden dan. U popodnevnim časovima, pred polazak za Pančevo, nalazimo se sa Mirom i Srđanom da, eto, još jednom razmenimo iskustva i da se pozdravimo do sledećeg našeg dolaska na Staru Planinu.

IVAN MLAĐENOVIC

Durmitor

Grupa planinara iz više gradova Srbije osvajala je **durmitorske visove (Crna Gora)**. Evo njihove priče...

Kada mi je Milanka predložila, da uskočim u realizaciju njene akcije planinarenja po Durmitoru, trebalo mi je samo par sekundi, da kažem: „hoću!“ Petak veče je, uvijek, idealno vrijeme za pobjeći iz Beograda. Tada je još razrok i umoran od vrele sedmice, pa neće mnogo zamjeriti. Iskrali smo se u 22 h. Minibus i mali kombi, činili su kompaktну sliku u vožnji ibarskom magistralom. Pauza na Rudniku, pa na Zlatiboru, je omekšala vratove, iskrivljene noćnim dremežom. U svitanje pređosmo Jabuku, ponad Prijepolja i uhvatismo red na graničnom prelazu u Crnu Goru. Srpski policajac je, malo, trenirao strogoću, zato što nismo imali skupljene lične karte. Odvojeni na stranu, čekali smo jedan sata, da se drug odobrovili. Njegov kolega, na drugoj strani granice, bio je brz. Pozdravljeni, ljubazno, od istog, nastavismo krmeljivu vožnju ka Pljevljima.

Prilazeći rudarskom gradu, slika se mijenjala iz šumovitog zelenila, u siva brda pojedena ogromnim mašinama. Mašine kao ogromni skakavci, povraćale su majku zemlju po mehaničkim trakama, koje su odvozile „hranu“ direktno u termo-elektranu. Gust, crnosivi dim kuljao je okolo, praveći fini ograč usnulom gradu. Kao kroz Čistilište, prođosmo dalje, ka Đurđevića Tari. Ugleđah obrise kanjona, kojem hrismo vrištećim gumama. Silazak na most, bio je zagrljaj u svitanje. Nesigurnih nogu, izbaulaše iz kombija, zgužvana lica planinara. Šetnja i malo fotografisanja, stali su u polusatnu pauzu. Rijeka Tara je svojim plavilom razbijala okolnu zelenu boju. Brza i nezainteresovana za posmatrače, skakala je preko kamenja, praveći pjenu, kao za dobar cappuccino.

Nastavljamo vožnju serpentinskim putem, u zagrljaj moćnom Durmitoru. Već smo u nacionalnom parku i naslućujemo njegovu monumentalnost. Horizont, osim jutarnje magle, para dim aktuelnih požara. Scena tužna i crna. Provirivši na visoravan, dočeka nas, besmrtni, prizor umivenih sela, obloženih beskrajnim livadama. Dugačke linije stabala, šumom su uokvirivale raspojasanu travu. Iako mi je glava padala ka šoferšajbni, obhrvana snom, štipajući se po nogama, ogledah tu predstavu prirode, do kraja. Ubrzo putokaz reče - Žabljak. Prozujasmo tih, da ne probudimo, uspavani gradić. Malo potom, odvoji se put uz brdo. Dočeka nas ozaren, kamp u Razvršju - „Kod Boće“. Dobar prostor, od jednog hektara kampa, prostro nam je parking pod

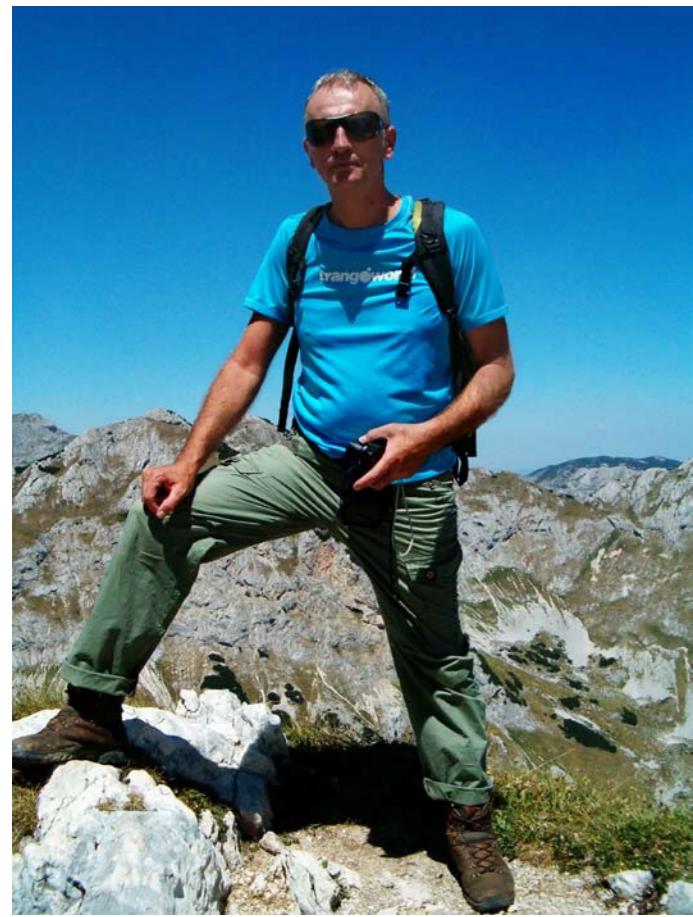
usijane gume. Boća i njegova supruga Dragica uvedoše nas osmjehom u domaćinstvo. Kafa i sve po redu, bijaše...

Nismo imali vremene za duže opuštanje, mada je moglo, malo, da se raspline u ljupkom bungalovu, za dvoje. Gore glavu, pospango! Smješta nas Boća, po sobama i kućicama, dok Milanka surim pogledom nadzire aktivnost. Oslobođeni viška opreme, zategnuti i sretni, ponovo smo u prevozu. Uz dogovor oko večere, krećemo na kratku vožnju do podnožja vrha Savin Kuk. Stižemo do početka ski-žice, obrasle u požutjelu travu. Sa 1.450 m, gledamo nebo, što se nadvilo nad „Savom“ (2.313 m). Mada su svi puni entuzijazma, vidim, pomalo, sumnjičave poglede. Popeti se gore?! O, zar se i to može?! Može, kako da ne! Ekipa pozitivnog naboja, sva 22 planinara, kočoperno prsteći cipelama po stazi, okači se o planinu. Serpentinska staza je vijugala pored žičare. Monotoniju sive stijene, razbijale su jarke boje planinarske opreme i cvrkutavi razgovor pojedinih pripadnika nježnijeg pola. Dok, dobrano, gazimo polovinu uspona, noge i pluća se navikavaju na napor. Kako god pogledaš dole, a ono se dolina razlila u nedogled,

Crna Gora
Crvenom bojom obeležana je teritorija NP „Durmitor“

otkrivajući stidljivo jezero tamo, šumu i livadu onamo. Ipak, pogled ka vrhu izaziva poštovanje, pa krećemo u završnu fazu. Majice su odavno, mokre od znoja. Lica sijaju od zadovoljstva. Pred sam Savin Kuk, ostavljamo lijevo, viši, komšiluk – Šljemena (2.455 m). Stari, sazreli snijeg se baškario u rupama, slušajući plućno šištanje, kolone planinara. Na sam vrh, stižemo skupa sa grupom crnogorske mladeži. Nisu planinari, ali su općinjeni planinom i sami sobom. Jedan momak reče: „E, kukala mi majka, de pođoh na ovu vrlet! Duša mi je u nosu umrla! Da bog da crko, ako se popnem dva metra, iznad plaže u Budvi! Ja ti kažem!“ Zamoljen da nas fotografiše, uozbilji pogled i rado nas ovjekovječi. Savin kuk je, zanosno, mirisao travama i pružao erotičan pogled na nizove: Bobotov kuk, Međed, Crvenu Gredu...

Bilo je tu novih članova kluba, koji su proizvedeni u aktivne planinare. Udarcem po stražnjici, objavio sam njihovu aktivnost. Neki su prvi put popeli takvu visinu, noseći u očima vidike u svoj uzbudljivi album. Silazimo ka kuloaru ispod Šljemena. Zbog ozbiljnosti uspona, neki odustaju odmah, a neki čekaju da im se da znak. Dio staze zahtjeva pribranost i alpinističku hrabrost. Milanka ide naprijed, prolazeći sve, korak po korak.

Kada se popela na stjenu, iznad opasnog dijela, objavila je odluku. Svakog po imenu, prosledila mi je spisak onih kojima se odobrava penjanje. Pojedine sam uvrstio sam, znajući da su na nivou zadatka. Ostali su se vratili istom stazom do centra. Pređoh sam, udarni dio, priljubljujući se uz stijenu. Tri tačke oslonca su bridle, dok sam krajicom oka sijevao u krušljivu stijenu. U fazama, dočekivah ostale, bodreći ih i dajući upute. Svi su prošli

test presvućen adrenalinom, dok je „mama Milanka“, budnim okom pratila svaki pokret zajapurenih planinara. Drhteće noge i ruke dadoše sebi oduška u kratkoj pauzi. Sve posle je bilo mnogo lakše. Jedan po jedan vrh Šljemena otkidali smo od subotnjeg popodneva. I sve je bilo nadrealno! Crveni bivak alpinističke škole cijepao je pogled, dole negdje u ambisu.

Popesmo sve što je bilo u planu, pa se prepustimo onom težem dijelu - silasku. A silazak - greben, nepregledan. Preko 1.000 m uspona treba vratiti koljenima dole. Bila je to žurka na travi! Svi su plesali svoj najljepši ples, dok su se sunovraćivali u travnati beskraj. Na visini od oko 2.000 m, srećemo stado ovaca, izniklo iz travnatog predjela. Vitka i vremešna čobanica, pozdravila me je mršavom i smežuranom rukom. Pas Šarov, nenaviknut na ovakve susrete, pobježe, negdje dole, pod stijenu. Stefan, zvani Pauk je trčao ispred mene, isprobavajući cipele, tek kupljene za Mont Blan. Stušto sam se za njim, uzimajući ostatak duše vlastitim cipelama. Netom zalijepljeni đonovi, prastarih cipela su ječali, šaljući signale u vidu žuljeva. Može li to malo lakše, planinaru?! Zamah je učinio svoje! Kako su kome koljena dozvoljavala, tako smo se i sretali na kraju staze.

Ekipu, koja se prva spustila, zatekao sam u potpunom opuštanju. Proplanak pored restorana okuplali su za sport: ekstremno sunčanje. Vozači su sjedili ispred svojih limenih beba. Samo se čekalo na ostatak spustaša. Napokon, dokotrljaše svi, klecavih koljena. Popunismo mjesta u četvorotočkašima, pa kratki dio puta za kamp, provezosmo u neznanju. Opet pozitivna energija ispred kuhinje. Dragica peče naručenu pastrm-

Info

Ako vas tekst **Branislava Makljenovića** zove u avanturu, **više podataka** o ovim kraju možete da potražite na sledećoj Internet stranici: www.nparkovi.me/np-durmitor

Kontakt za preporučeni smeštaj:
Eko-kamp „Kod Boće“
Razvrsje bb
Telefon: +382(52)36-13-40
+382(67)24-14-46

ku, dok užurbanost obuzima toaletne prostorije. „Da li si za jednu šljivovicu?“, pita Boća, „Samo uz kafu, da se ne razdvaja“, rekoh. Uslužno i potpuno opušteno, predaše nam se domaćini, ispunjavajući želje. Tako se predavalovalo uzavrelo subotnje popodne u zagrljaj osježenoj večeri. Večera, razgovor, druženje... Nije dugo trebalo da svi budemo na putu za snove. Kampom je zavladao čarobni mir, protkan zvukom, povremenog, gromoglasnog, hrkanja.

Nedelja se maglom uvukla u krevete. Pogled kroz prozorčić nije govorio ništa. Ipak, sedam časova je označavao sat. „Ustaj, mrzovljna beštijo!“, rekoh sam sebi. Bauljajući do toaleta, sklopih jedinstvenu sliku kampa. Sve počiva... Umiven i zgužvan priđoh kuhinji. Dragica mi iznosi rakiju i pita: „A, kafa? Jel ono sa malo šećera?“ Umjesto odgovora, samo mi procuri osmjeh. Dan počinje veselo i vedro. Dok ogladnjeli planinari

doručkuju, sa Milankom pravim plan dana. Jednu ekipu predvodi ona, do kanjona Nevidio. To im je zadatak. Šest planinara predvodim na usponu do Crvene Grede. Ostatak se rakoli po kampu i Crnom jezeru. Osjećajući, kako se kapi kafe razlivaju venama, podignuti nivo energije usmjeravam na akciju.

Okupljena družina, raspoložena za još pješačenja, sjeda u kombi, pa odlazimo do recepcije Nacionalnog parka. Plaćamo ulaznicu, pa ispraćeni dobrim informacijama, krećemo na turu. Ivan Do - Barsko jezero - Jablan jezero - Crvena Greda. Početak staze je već upućivao na ljestvici. Kroz crnogoričnu šumu, ušuškani mirom, hodali smo ka gore. Smjenjivale se livade, oplođene kravarama, sa šumskim puteljcima, poduprtim korjenjem stoljetnih stabala. Hodamo tihi, kao jutro. A jutro nas i jeste obuzelo i pokrilo usparenom izmaglicom. Pritisak kao u ekspres loncu! Znoj se slijeva sa obrva, direktno u majicu. Ranac ječi mokar, na povijenim plećima. Štapovi zvone, sudarajući se vrhovima. Neke ptice, pronose ptičiju pjesmu iznad glava. Livada ispod neke stijene bila je mjesto za odmor. Dvoje odustaju od daljeg uspona. Upute za povratak njima, nama dogovor o nastavku ture. Četvorica naprženih, hitaju ka cilju. Prelazimo veliki proplanak i već mi je žao, što i ono dvoje, nije izašlo bar dovde. Mjesto za toppljenje mrzovljje! Borovnice se bacile lincuri u zagrljaj. Mirisi spopadaju nosnice. Put se odvaja za Jablan jezero. Mada gubimo malo vremena, silazimo do malog carstva. Nalazimo ga u jutarnjem, zelenom izdanju. Plitkom obalom nas mami na kupanje. Zadovoljavamo se doručkom, napajajući baterije, opsjenim mirom. Ogoruна stijena, Crvene Grede, posma-

tra nas sa svojih vidikovaca. Izazov curi venama. Idemo gore.

Opet smo na stazi za Gredu. Dobronamjerni planinari nam savjetuju da nikako ne odustajemo od vidikovaca. I nismo! Dahćući i upirući pogled u, naizgled, prenaporno, penjemo se jakim koracima, pod nebo. A na nebeskom štriku, ispod premaza plave, sušila se siva oblačnost. Na momente, sunce uzima maha i topi svaki pokušaj nekog gerilskog oblaka da istovari kišu. Jablan jezero nam se otriva kao mlada, kada skida vjenčanicu. Nešto tako nježno i nevino, rijetko se pokazuje oku. Stijena po stijena, dala je stazi zamah. Uska, strma i zahtjevna, uzdizala se drčno, iznad naših oznojenih glava. Blizu smo, vidim po neviđenom. Zaravan nas dočekuje, gustom šumom niske

crnogorice. Prvi vidikovac na pomolu. I onda ispuštam krik! Stijena sva u litici, širi zjenice. Pogled zjapi preko Jablan jezera, dodirujući modru površinu Zmijinog jezera i potpuno oslobađajući uzdah, dok ponire u dubine Crnog jezera. Radovasmo se kao dječarci. Desetak minuta, koji su nas djelili od sledećeg vidikovca, na visini od 2.175, prešli smo za čas. Mada izgrebani granama punim smole, provirismo na stjenovitu ploču, posutu umrlim stablima. Slika irealna! Stojiš, gore na toj ploči i puštaš zmajeve misli, da lebde preko smrknutih četinara. Odsječene stijene, ispod nogu, vuku zadivljen pogled ka dnu, razbijajući ga u parčad. Svjesni smo privilegovanosti trenutka, pa ga uvlačimo u vene, kao infuziju. Vrijeme curi... Skraćujemo doživljaj, počinjući spust. Srećemo planinare iz Španije, Njemačke, Češke... Jedan fini, internacionalni osjećaj. Sada sve ide brže. Na onom proplanku, punom lincure, Zoran pronalazi dvije plavušaste Šveđanke. To nas, jednim dijelom, usporava. Taman, kad pomislih da ćemo se opet šetoro spustiti do početka staze, rasni izdanci sjevernog naroda, nas napustiše. Kaskajući niz šumu, pustih misli da mi se vješaju za ranac. Zadovoljnijh izraza lica, spustismo se do recepcije. Kombi, vozač i vraćeni drugari, čekali su nas u udobnim, travnatim, sjedalkama. Presvukosmo se, ostavljajući rančeve u gepeku. Desetak minuta šetnje do Crnog jezera, sada je bila terapija. Noge, navikle, na strminu, nešto klimavo podrhtavaju. Asfaltni put uvodi gustu šumu direktno u jezero. Iza njega, kao iznikli, strše vrhovi, namrčeno ozbiljni u svijim visinama. Dadoh sebi oduška i oslobođena stopala potopih u bistru, hladnu vodu. Još neki su sledili primjer. Prao

sam noge i umivao se istom, božanskom vodom. Koža je cvrčala od miline. Stojeci tako u vodi do koljena, raširih ruke i zagrljih sve što su oči opažale. Još malo šetnje kroz uređeni dio parka. Dragan, naš vozač, skočio je zadovoljno za volan, željan te vrste akcije.

Sledi povratak u kamp, gdje je vladalo mrtvilo. Ekipa sa Nevidio nije stigla. Još jednom me razoružavaju domaćini, napitcima i topлом dušom. Opušteni razgovor teče, dok Boća dočekuje goste iz Manchester-a. Unjkavi naglasak engleskog jezika proširio se kampom. Upoznajem sunarodnike iz Rume. Petoro planinara iz PD „Borkovac“ došlo je da se nauživa planine. Već kada su se svi uzvratili, gledajući na sat, Milankina ekipa se pojavi u bjelom

kombiju. Presvlačenje, pozdravljanje i zagrljaji. Kako čovjek zavoli neke nepoznate ljude za dva dana - ne znam, ali osjećaj je divan. Uz obećanje: „Ćeraćemo se mi još“, po ovim vrhovima, oprostimo se od Dragice i Boće, mašući im iza stakala.

Put nazad, za Beograd, poznat i dug. Čeka nas 400 km vožnje, raspuklim asfaltom. Iako najavljeni, kišna nedelja, ispraćala nas je suvim i vedrim predvečerjem. Horizont je, na jednom mjestu, probijao dim ugašenog požara. Ostavljamo Taru, iza leđa Pljevljima, dok točkovi ubrzano klize ka granici. Na prelazu optimistična slika. Nema gužve. Niko nije trenirao strogoču. Prođosmo brzo i lako, idući u susret Prijeopolju. Okolne planine, poput Kamene Gore i Jadovnika, nam snebivljivo, mašu granama, gustih, šuma. Potpuni smiraj dana razlio se obalama Lima, dok su gume otavljale tamni zapis na regionalnom drumu. U istom besmislenom zlatiborskom restoranu, pravismo pauzu. U WC-u, Čorbinih dva, devalvralo je „četrdeset dinara-druže“! Eh, moraš se nekako razbudit.

Sledeća četiri sata vožnje do Beograda, bila su kao u transu. Glava je propadala, tražeći nepostojeći oslonac. Glavo doba je dalo našem vozaču priliku da se rapištolji. To je i činio, ne prelazeći granice dozvoljenog. U dva sata iza ponoći obasjaše nas svjetla Vračara. Hram Svetog Save je isijavao mir. Ekipa iz Zrenjanina se prepakovala u auto i mahnula za pozdrav. Ostatak družine je krišom, da ih ne prepozna Beograd, od kojeg su u petak pobegli, nestajao u polumraku sopstvenog blaženstva...

BRANISLAV MAKLJENOVIC

Karpati

Dvadesetak planinara iz više vojvođanskih društava boravili su u Rumuniji i ispenjali najviši vrh Moldoveanu (2.543 mnv)...

Karpati su planinski masiv koji se baškari Srednjom Evropom, prostire se od Češke, Slovačke, Poljske, Ukrajine, Rumunije, pa sve do istočne Srbije. Najviši vrh Karpata je Gerlahovski štit (2.655 mnv) i nalazi se na Visokim Tatrima u Slovačkoj. Ekspedicija planinara, pod kapom Planinarskog društva „Kinda“ iz Kikinde, sa priateljima iz Novog Sada i Bačke Palanke, uputila se u rumunski deo Karpata, koji Rumuni nazivaju Transilvanski alpi, na naviši vrh Moldoveanu (2.543 mnv).

Rumunija
Pinom je obeležen
najviši vrh Karpata
Moldoveanu.

Ekspedicija je krenula iz Kikinde 1. 8. sa planom da usput poseti i sve značajne. Prvi na programu bio je grad Alba Julija, gde se nalazi imresivna Palata ujedinjenja, kao simbol stvaranja moderne rumunske države. Tokom dana posetili smo i grad Sibiu, prepun veličanstvenih starih, ali očuvanih građevina. Interesantno je da je grad bio Evropska prestonica kulture 2007. godine. Od 13. veka na razvoj grada značajno su uticali Sasi, a njihov snažan uticaj zadržao se sve do perioda posle Drugog svetskog rata, kada su se uglavnom vratili u Nemačku. U jednom periodu na razvoj grada imali su uticaj i Mađari. Turski osvajači nikada nisu uspeli da osvoje Sibiu. Grad danas ima oko 150.000 stanovnika, svaki posetilac će se iznenaditi očuvanošću starog jezgra, koje je u potpunosti obnovljeno, bez i jedne zgrade koja bi narušavala autentičnu celinu. Preputna je interesantnih građevina, muzeja, a interesantan podatak je da je prva bolnica u Rumuniji otvorena baš u Sibiu davne 1292. godine.

Naše odredište je bio planinarski dom koji je smešten na 2.000 metara nadmorske visine (Cabana Cota) i bazni je kamp Gorske službe spašavanja Rumunije. Dom je nov i uslovi za smeštaj u njemu su zadovoljavajući.

Do doma vodi put Transfarašan, koji je sagrađen za vreme komunističke vlasti. Izgradila ga je rumenska vojska i vodi preko Karpata. Kota puta često prelazi 2.000 metara nadmorske visine i zato je jedan od najlepših puteva na svetu. Bezbroj krivina, sjajni predeli, šume, kanjoni i brojni vodopadi će vam pružiti neponovljiv užitak u vožnji.

U ranim jutarnjim časovima, 3. 8. krenuli smo u osvajanje najvišeg vrha rumenskih Karpata. Vodič nam je bio pripadnik rumenske spasilačke službe. Staza je vrlo zahtevna jer je duga preko 30 km i ima oko 1.800 metara visinske razlike. Sama visinska razlika između doma (na 2.000 metara) i vrha Moldoveanu (2.543 metara) nije velika, ali su zato velike oscilacije. Jako Sunčev zračenje nije moglo da nam umanji lepotu predela. Vegetacija je uglavnom nisko rastinje, livada, a deo staze je bila i golet. Šumske vegetacije nema previše na tom delu Karpata, ali zato ima dosta malih jezera, koje pružaju okrepljenje ožednelnim planinarima. Od životinja, izdvojio bih da ima dosta vukova, medveda, a stočarstvo je vrlo razvijeno, posebno ovčarstvo. Naseljenost je vrlo mala. Interesantno je da je taj deo Rumunije dugo odoleva komunističkoj vlasti nakon Drugog svetskog rata i rumenska vojska je tek 1963. godine uspela definitivno da uguši pobunu.

Staza nije tehnički zahtevna, solidno je obezbeđena, na nekoliko mesta postavljeni su novi lanci, ali umor je naveći neprijatelj planinara. Bilo je nekoliko rizičnih situacija, ali srećom bez ikakvih posledica.

Na uspon smo krenuli oko šest ujutru, a vrh smo osvojili oko 13 sati. U planinarski dom smo se vratili oko 23 sata, iscrpljeni, ali puni pozitivnih utisaka.

Narednog dana manja grupa osvojila je i vrh Butjanu (2.507 mnv), koji je mnogo bliži domu i do vrha potrebno je oko dva sata. Lepa staza, prolazak pored jezera i prelep pogled sa vrha, nagrada je za sve one koji su krenuli na ovu akciju.

Petog avgusta krenulu smo nazad u Srbiju, usput posetivši neka istorijski značajna mesta. Izdvojio bih manastir Kurtja De Ađeš, čija slika se nalazi na novčanici od jednog leja, te dvorac Korvin. Prepuni pozitivnih utisaka, kako zbog lepote i očuvanosti prirode Karpata, odlične ali jeftine hrane i pića u restoranima, tako izbog gosoljubivosti domaćina grupa se srećno vratila u Srbiju.

DRAGAN PAVIN

Trek

VRH SE MOŽE POPETI NA VIŠE NAČINA,
A TREK ZA JUŽNU STRANI PRONAĐITE
NA NA STRANI 22.

Korab

Na 21. tradicionalnom usponu na **Golem Korab** (**Makedonija**) učestvovalo oko 2.000 planinara iz regionala, ali i drugih evropskih zemalja...

Stizemo u Mavrovo u ranim jutarnjim časovima. To je jedan od tri nacionalna parka u Makedoniji i nalazi se u zapadnom delu zemlje uz granicu sa Albanijom. Posle noćne vožnje autobusom iz Beograda, godila nam je malo duža pauza za kafu i razgibavanje pred uspon. Prvog dana je u planu bilo penjanje na vrh Golem krčin visine 2.341 m. Sastavni je deo planine Dešat koja se nalazi u blizini grada Debra i Debarskog jezera. Ova staza je vrlo lepa jer dve trećine puta ide kroz gustu šumu, pa je priyatno hodati

i po velikoj vrućini kakvu smo mi imali tog vikenda. Ovaj trek nije tehnički zahtevan, ali je potrebna prosečna planinarska kondicija, jer se za relativno kratko vreme prelazi visinska razlika od oko 1.400 m. Posle izlaska iz šume kreću strmije travnate strane na planini. Sebi smo malo otežali i produžili stazu, jer smo neplanirano skrenuli sa markacije, ali smo bili nagrađeni lepim vidicima. Na vrh su izašli svi planinari koji su krenuli gore. Na njemu se nalaze ostaci nekadašnje kamene crkve, a pogled sa vrha seže do Korabskih vrata i Go-

lemog koraba čije nas je osvajanje čekalo sutra. Posle silaska sa vrha imali smo vremena da svratimo u obližnje selo na hladno skopsko dok smo čekali da se cela grupa prikupi. Ljubazni meštani su našoj ekipi poklonili oko pet kilograma potočne pastrmke, tako da smo

Trekovi

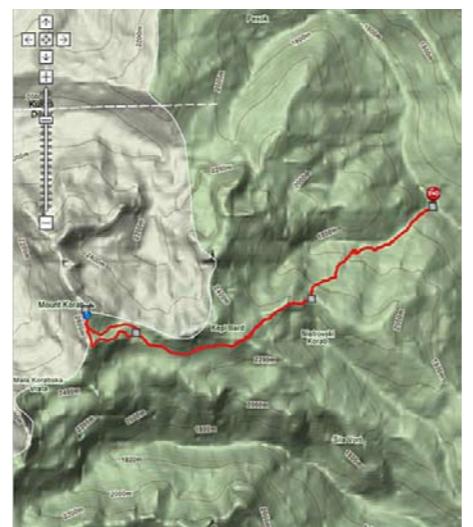
OBA ILUSTROVANA TREKOVA MOŽETE DA PREUZMETE SA INTERNET STRANICE WWW.EVERYTRAIL.COM DOVOLJNO JE DA KLIKNETE NA FOTOGRAFIJU

Makedonija

Pinom je obeležen vrh Golem Korab.

Gore: Trek za Golem Krčin; Dole: Trek za Golem Korab
Oba treka su aktivna u GPS uređajima i telefonima sa android platformom

uveče napravili gozbu u restoranu smeštaja gde smo spavali.

Sledećeg jutra smo ustali dosta pre sunca. Čekao nas je Golem korab (2.764 m). Odmora, naravno, nije bilo dovoljno, ali morali smo se

potruditi da stignemo na start akcije što ranije, jer smo se dovezli autobusom. Svake godine su na ovoj akciji gužve i postoji problem sa parkiranjem velikih vozila. Gužvu smo uspeli da izbegnemo, ali je bilo malo natezanja sa graničnom policijom oko parkinga.

Konačno - polazimo gore. Staza vodi do karaule koja je označena kao tačka odakle kreće akcija. Puno ljudi je već krenulo na uspon, pa ni mi ne čekamo zvaničan start. Sunce je tada već bilo vrlo jako. Ceo dan je pratila žega bez oblačka na nebu i sa vrlo slabim vетром tek na grebenu planine. Potrebno je bilo nositi dosta vode, jer su izvori uz stazu uglavnom presušili. Ova tura, takođe, nije puno zahtevna, ali treba dosta hodati. Usput ima dosta strmih delova staze, kao i grebenских ravnih delova gde čovek odmara dok hoda. Panorama je na svim delovima staze je vrlo lepa, smenjuju se kamene litice, oštiri vrhovi, veliki travnati pašnjaci, pa tako u krug... Sve vreme je i is-

Info

Organizator akcije „Golem korab 2012“ koja se održala 12. septembra ove godine je PSD „Korab“ iz Skoplja (www.korab.org.mk). Dužina staze je 16,5 km, a potrebno je preći visinsku razliku od oko 1.600 m. Naglašiću da se ova statistika odnosi na stazu merenu od zvanične startne tačke organizatora akcije. Na internetu se može naći podatak da je staza dugačka oko 22 km, ali to je mereno od parkinga za autobuse. Po proceni organizatora na ovogodišnjoj akciji učestvovalo je oko 2.000 planinara. Našu ekipu su činili 30 planinara iz Beograda, Novog Sada i Sombora u organizaciji PK „Balkan“ i suorganizaciji PK „Železničar“ iz Beograda.

pred nas na stotine ljudi i kada se baci pogled sa grebena ceo prizor podseća na jedan veliki planinarski autoput.

Na završnom delu uspona ispred nas se ukazala kapa Golemog

PLANINARENJE

GOLEM KORAB JE NAJVIŠI VRH MAKEDONIJE I ALBANIJE. BUDUĆI DA JE GRANIČNI VRH, U STAROJ DRŽAVI SE NA NJEGA SE ODLAZILO SAMO ORGANIZOVANO JEDNOM GODIŠNJE. DANAS JE MOGUĆE UZ PRATNU VODIČA PLANINARITI I MIMO MASOVNE AKCIJE KOJA SE PRAVI SVAKE GODINE.

PHOTO:JOVAN JARIĆ

koraba koja je vrvela od ljudi. Dosta planinara su ovde pravili pauzu i prikupljali snagu za finiš, jer poslednjih sat vremena uspon je konstantno strm i naporan posle dugog hoda. Na vrhu je bila žurka: fotografisanje, izležavanje na suncu. Bez obzira na gužvu, mesta je bilo za sve... Mislio sam da će mi silazak pasti teže, jer se trebalo

vratiti istom dosta dugom stazom, međutim, prošlo je sve glatko. Par nas smo razbili monotoniju povratka istim putem, pa samo napravili petlju i odstupili od staze preko jednog obližnjeg brda, gde smo pronašli stari granični kamen od bivše SFRJ. Pogled sa te strane je bio fantastičan, kao i sa vrha Koraba. Planinarskoj koloni smo

se priključili posle sat vremena smucanja po obližnjim vidikovcima, a bilo je u grupi nekoliko najodvažnijih koji su imali energije da osvoje i Mali korab.

Kod karaule smo po silasku popili zasluzeno pivo. Vredelo je sve. Dug put, nespavanje, Golem Krčin, Golem Korab, golema sreća i pune baterije...

Aleksandar Tijanić fotografije
Ograničene serije umetničkih fotografija

www.aleksandartijanic.rs
info@aleksandartijanic.rs
mob: +381 63 210 983

S psima još efikasniji

U proteklom periodu pripadnici Gorske službe spasavanja Srbije imali su dve akcije i obuku koja podrazumeva uključivanje obučenih pasa u potrage...

Pasuljanske livade (30. 8.) Spasioci Gorske službe spasavanja Srbije i pripadnici Specijalne antiterorističke jedinice MUP-a Republike Srbije su oko 21 h iz Mijajlove jame na Pasuljanskim livadama, sa dubine od 115m izvukli beživotno telo odraslog muškarca.

Gorska Služba Spasavanja Srbije je 29. 8. obaveštена od strane Specijalne antiterorističke jedinice MUP-a Srbije o nestanku M. P. rođenog 1955. godine sa prebivalištem u Čupriji. Prema informacijama koje je SAJ dobio od PU Jagodina, M. P. je nestao devet dana ranije. Kada je 24. 8. pronađeno njegovo vozilo na Pasuljanskim livadama usledila je pretraga terena koja nije dala pozitivne rezultate pa se posumnjalo se da je NN upao u Mijalovu jamu koja se nalazi na tom terenu.

Pošto GSS sa SAJ-om već nekoliko godina unazad ima odličnu saradnju na osnovu koje je nedavno sklopljen Ugovor o saradnji, odmah su usledile zajedničke pripreme za pretraživanje Mijajlove jame, a 30. 8. speleospasilačka ekipa, koju su činili sedam spasioca GSS-a i pet pripadnika SAJ-a se pod punom spasičkom opremom uputila ka Pasuljanskim livadama. Odmah po dolasku do jame, postavljena je instalacija za spuštanje u grotlo. U 16,30 prvi u Mijalovu jamu ulazi spasilac GSS-a Dane Medić. Po spuštanju niz vertikalnu na dubinu od 115 metara, pronalazi beživotno telo M. P. Nakon 10 minuta, jedan za drugim su pristizali i ostali članovi spasičke ekipe. Započelo se sa pakovanjem tela i postavljanjem instalacije za njegovo izvlačenje iz jame. Na izlasku iz jame, telo je preuzeila ekipa za površinski transport. Akcija je trajala ukupno pet sati.

Izvlačenje u kanjonu Vratne

U Mijajlovoj jami

Zbog svog eksponiranog vertikalnog ulaza i velike dubine (116,5 metara) vertikalnog grotla, u ovom objektu je, nažalost, i u prošlosti bilo sličnik nesreća. Mijajlova jama je po tipu prost fosilni ponorski vertikalni speleološki objekat sa ukupnom dužinom istraženih kanaala od 192,5 metara. Dubina jame iznosi 150 metara, a prosečna širina vertikalnog grotla, koje se ka dnu suzava, iznosi 25 metara. Vertikalno grotlo se završava ledenim siparom. Temperatura na vrhu ledenog sipara je izuzetno niska i iznosi dva do pet stepeni. Na dnu sipara se nalazi prostrana dvorana. Temperatura u dvorani iznosi šest do deset stepeni Celzijusa.

Spasavanje u kanjonu reke Vratne (10. 9.) U nedelju, 9. septembra, u organizaciji Planinarskog društva „Deli Jovan“ iz Negotina, održana je, po prvi put, regionalna akcija „Kanjonom reke Vratne“. Na akciji je učestvovalo 216 planinara iz Negotina, Zlota, Boljevca, Bora, Kladova, Smedereva, Zaječara, Aleksinca, Knjaževca i Niša. Skoro trećinu učesnika činili su izviđači i deca iz osnovnih škola u Negotinu i okolnih sela. Među učesnicima akcije bili su i član Gorske službe spasavanja Srbije, Danijel Aleksić - Daki iz Zlota i saradnica Gorske službe spasavanja Srbije, Mirjana Perić - Mika iz Niša.

Sve dodatne informacije mogu se pronaći na našoj Internet stranici:
www.gss.rs
 kao i na stranici Planinarskog saveza Srbije:
www.pss.rs

O psima i ljudima
SVOJIM VIŠESTRUKO ISTANČANIJIM ČULIMA (GOTOVO 40 PUTA IZRAŽENIJIM U ODНОСУ NA ČOVEKA) PAS NA ZAHTEVNIJEM TERENU ZAMENJUJE DO TRIDESETAK LJUDI U AKCIJI SPASAVANJA.

Prolazak kroz kanjon Vratne obuhvata obilazak Male i Velike kapije (čuvenih prerasti), koje se nalaze na samo dvadesetak minuta hoda od manastira Vratna, koji je i bio polazna tačka pešačenja. Manji deo učesnika ostao je kod tih kapija, dok su ostali nastavili ka trećoj, Suvoj kapiji, udaljenoj, po rečima organizatora, dva sata hoda. Tačnije, do nje je učesnicima ove akcije bilo potrebno i više od tri sata, obzirom na česte pauze, ali i veliku grupu ljudi koji su se povremeno kretali uskom stazom, uz posebnu pažnju na pojedinim mestima prilikom prelaska reke Vratne. Većim delom staza vodi isušenim koritom reke, ali ima dosta prepreka koje treba preskočiti ili zaobići.

U povratku sa te poslednje kapije, naš spasilac je primio poziv da se na mestu odakle se odvaja krak koji vodi ka izlazu iz kanjona nalaze dve devojčice koje se žale na povrede noge. Jedna je prilikom skoka sa stene iskrenula skočni zglob, a druga je imala bolove u potkoljenici. Daki i Mika su pružili prvu pomoć i imobilisali povrede, dok je deo planinara, po njihovim uputstvima, dobio zadatak da pripremi oblice za izradu tvrdih improvizovanih nosila. Napravljena su najpre nosila za jednu devojčicu, ona je smeštena u njih i prva grupa od deset planinara krenula je da je iznosi iz kanjona. Odmah su izrađena još jedna nosila, pa je posle destak minuta krenula i druga grupa. Do izlaska iz kanjona trebalo je savladati strmi uspon u dužini od 600 m, koji je delom vodio između stena. Nakon tog prvog, najtežeg dela, kretali su se obodom kanjona, onda je spasioce čekao spust opet u sam kanjon kod Velike kapije, a zatim i ponovni izlazak iz kanjona do manastira Vratna, gde su se nalazila kola hitne pomoći. Cela akcija spasavanja trajala je jedan sat i 40 minuta. U akciju spasavanja devojčica aktivno se uključilo preko dvadeset planinara iz svih prisutnih društava.

Seminar o pretragama (17. 9.) Gorska služba spasavanja Srbije spremno dočekuje novu zimsku sezonu. Skijaši koji zalutaju van staze, planinari koji se izgube u šumi i putnici koje neka nevolja natera da skrenu sa svoga puta ili ih snežna mečava zarobi u automobilu, biće pronađeni veoma brzo jer je ovog vikenda na Availi, pored usavršavanja tima za pretrage, započeta i obuka četiri psa. Pošto je GSS

Srbije neprofitna organizacija, nije bilo sredstava za nabavku službenih pasa već su se obučavali psi čiji su vlasnici spasioci GSS-a. U GSS-u se nadaju da će neko uvideti koliko su spasički psi bitni za spasavanje ljudskih života i da će pomoći nabavku tih pasa i njihov program obuke. U okviru redovnih aktivnosti Gorske službe spa-

vanja Srbije (GSS) u periodu od 14. do 16. septembra, na Avali, održan je Seminar o pretragama. Osim spasića i saradnika Gorske službe spasavanja, seminaru su prisutstvovale kolege iz Hrvatske gorske službe spasavanja (HGSS), stanica Rijeka, sa svoja tri psa, rase belgijski ovčar (malinoa), kao i predstavnici Kinološko-sportskog kluba „Singidunum“ iz Beograda.

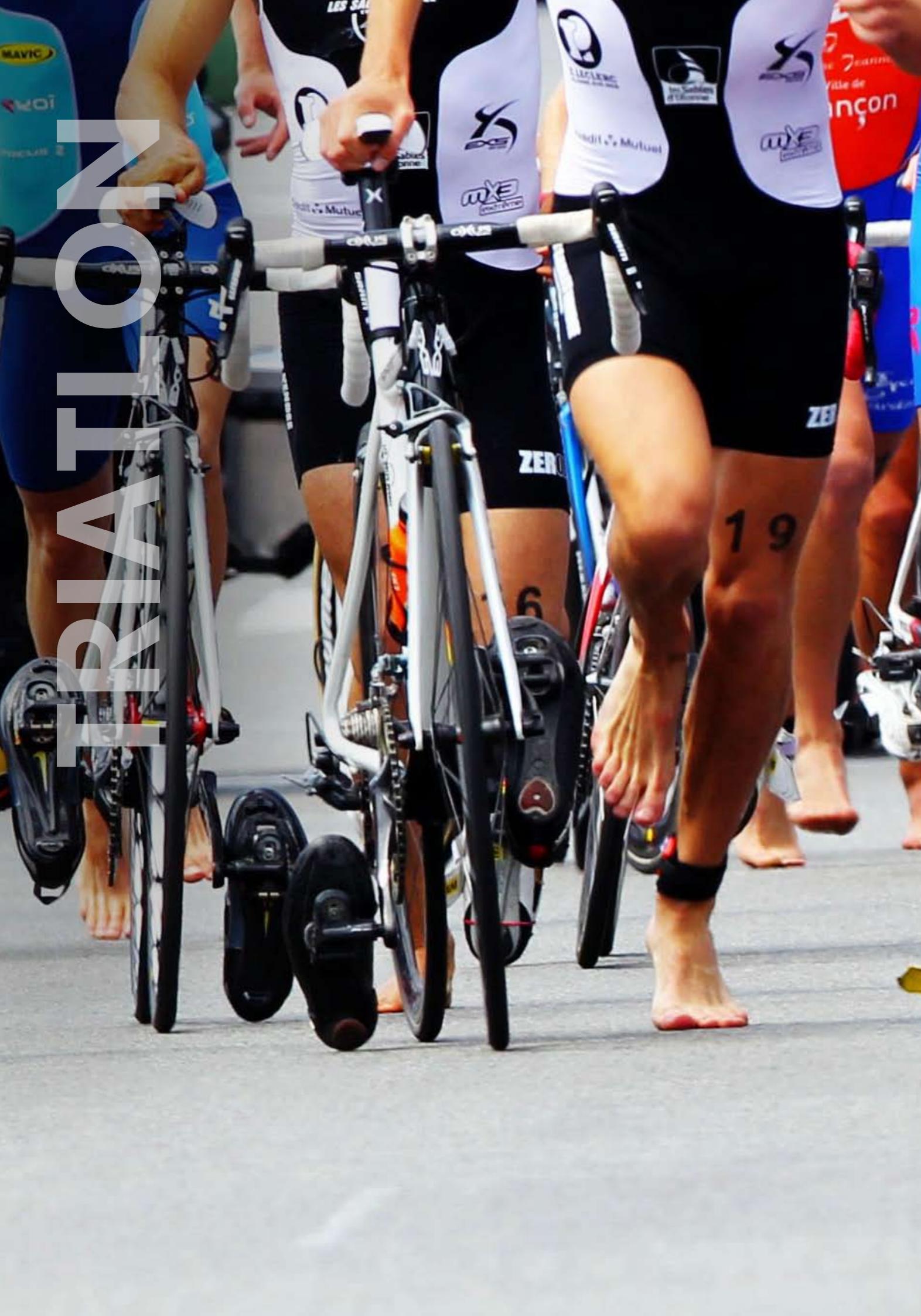
Glavna tema ovogodišnjeg seminara odnosila se na upotrebu spasičkih pasa u pretragama. Kao što su polaznici seminara mogli da čuju na predavanjima i prilikom vežbi na terenu, spasički psi, kao deo spasičkog tima, čine neodvojivi deo potražnog lanca u kom svaka karika ima zasebnu i tačno određenu svrhu. Vrednost obučenog spasičkog psa izuzetno je visoka, a od nprocenjive važnosti je u svakoj potražnoj akciji. Učesnici seminara su imali prilike da saznaju dosta o upotrebi spasičkih pasa u pretragama, kao i na koji način se vrši izbor potražnog psa, kako se vrši odgoj i školovanje ovih pasa, uz poseban osvrт na norme i uslove koje ti psi treba da zadovolje kako bi dobili licencu prvog, odnosno drugog stepena. Takođe, održano je predavanje o organizaciji i izvođenju pretraga, kao i korišćenju savremenih tehnologija u akcijama pretrage, poput GPS-a, a sama prezentacija bila je propraćena primerima sa pretraga koje su spasioci GSS-a izvodili u proteklom periodu.

Na terenu su gosti iz Hrvatske prikazali, sa svoja tri psa, kako se, kroz igru, pas priprema za izvođenje pretraga. Ukažali su na veoma važnu ulogu koju zauzima markirant u procesu obuke potražnog psa i simulirali su akciju pretrage nestalih osoba. Takođe, obučavali su i četiri psa, čiji su vlasnici spasioci GSS-a.

Gosti iz Kinološko-sportskog kluba „Singidunum“ demonstrirali su kako se obučava pas na poslužnost, ali i ukazali na najčešće greške koje čine vlasnici pasa prilikom obučavanja svojih ljubimaca. Seminar je obeležio intenzivan rad tokom oba dana uz izuzetnu saradnju sa kolegama iz HGSS-a, koji su nesebično delili svoja znanja i iskustva sa učesnicima seminara.

Opšti zaključak je da je ovo tek početak jednog dugotrajnog procesa uvođenja potražnih pasa u Gorsku službu spasavanja Srbije, ali da volja nesumnjivo postoji. Sem volje, videli smo da je za obuku pasa neophodno veliko strpljenje i dugotrajan rad.

Najjači kada je najteže

Triatlon je jedna od najtežih sportskih disciplina. Iako ne možemo da se pohvalimo kvantitetom - imamo kvalitet! Upoznajte **Nemanju Koraća i Sašu Tucaković** - učesnike Borskog akvatlona...

Jeste li znali da i u sportu postoji sveto trojstvo? Naziv mu je triatlon, koji objedinjuje tri discipline u jednu trku – plivanje, biciklizam, trčanje. Jednostavna definicija za tako kompleksan sport, imajući u vidu način na koji treniraju ljudi koji se time bave, i napore kojima se izlažu za vreme trka. Stoga triatlonce možete smatrati i Spartancima modernog doba. Treniraju čitave godine, po nekoliko puta dnevno. Ne žale se kada je 40 stepeni u hladu, a ni kada je -20. Disciplina im je srednje ime. Oni koji su imali prilike da ih vide u akciji, na trkama, mogu vam potvrditi da se tu ne radi o običnim smrtnicima.

A ipak, oni su ljudi od krvi i mesa, kao i svi oni koji sede na kauču i pokrenu se samo kada treba da odu do frižidera. Zato se nemojte odmah prestrašiti nakon prvog pasusa. I nemojte misliti da morate biti vrhunski sportista da biste se bavili triatlonom. Svaki rekreativac može biti rekreativac i u triatlonu. Svi mi živimo u kavezima širom otvorenih vrata, a oni su rešili da izadu iz tih kavez i da pomeraju sopstvene granice. I to je jedino što ove sportiste razlikuje od „običnih smrtnika“ - ljubav prema sportu, istrajnost i čelična volja da idu napred. Jer telo će odustati sto puta pre nego što um reši da odustane. Sve što njih čini takvim kakvim jesu, nije u njihovim mišićima i patikama za trčanje, već u njihovim glavama.

Za razliku od Sjedinjenih Američkih Država, gde se triatlon najbrže razvija i gde je 2010. godine bilo 2,3 miliona sportista koji su se takmičili u triatlonu (ili akvatlonu (plivanje/trčanje), duatlonu (trčanje/biciklizam),

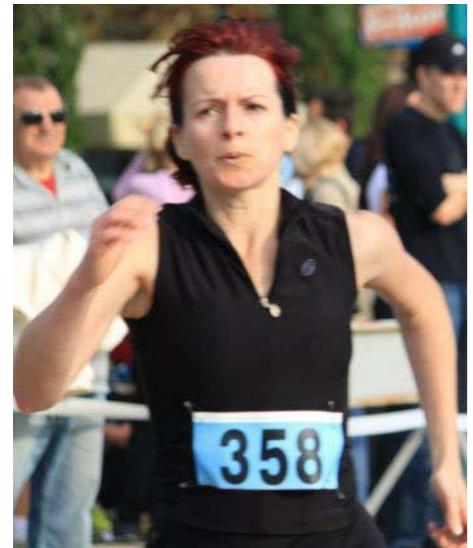
Web info

Korisne informacije o ovoj sportskoj disciplini možete da pronađete na sledećim Internet stranicama:
www.tktamis.org.rs
www.triatlon.org.rs
www.triathlon.org

u Srbiji se, nažalost, ne možemo pohvaliti kvantitetom, ali imamo kvalitet. Najjači triatlon klubovi nalaze se u Vojvodini (TK „Tamiš“ Pančevo, TK „Dynamic“ Novi Sad, TK „Sprint“ Sombor). Naši triatlonci, poput Vladimira Savića (TK „Tamiš“), jednog od najboljih i najuspešnijih u ovom sportu, ostvaruju izvanredne rezultate i na međunarodnom nivou, i to na „Ironman“ takmičenjima.

Jeste li se ikada zapitali kako treniraju pravi triatlonci i na šta sve morate da budete spremni da biste bili deo ovog svetog trojstva? Otkriće vam Nemanja Korać, član TK „Tamiš“ iz Pančeva i član srpske triatlon reprezentacije, i Saša Tucaković, žena koja je prisutna na svim trkama u Srbiji, od trke na pet kilometara, preko triatlona, do polumaratona i maratona - kao primer da svi mogu da učestvuju i sjajno se zabave. I Nemanja i Saša bili su među učesnicima elitne trke (1 km plivanja/5 km trčanja) u okviru Borskog akvatlona koji se 5. avgusta održao na Borskem jezeru.

Saša Tucaković

druge strane mi zabelasa dupe i tripujem tih par sekundi da sam Žak Kusto.

Ako mislite da je sve ovo dovoljno da pomislim da jednostavno ovaj sport nije za mene, razmislite još jednom. Jedino što me je sprečavalo da to uradim ranije, bio je blam. Blam da će svi odavno završiti, zaboraviti na mene i da će doplovati taman na start trke sledeće godine. Ove sezone sam redovno preplivavala na Adi distancu od 1.200 m, tako da sam znala da mogu. Sad je samo trebalo stisnuti petlju i stati u gomilu sa svim tim ljutim triatlonskim gujama. Ružno pače među labudovima. Ma ne bi se ja još odlučila, nego zeznula me Milena. Baš je morala da se dohvati organizacije tog Borskog akvatlona. I kako sad da se ne pojavim?!

Znam, neki će reći da za nas postoje rekreativne distance. Ma dajte ljudi. 100 m plivanja + 500 m trčanja?! Nemoj se vređamo. Realno, to je distanca za one koji se ničim ne bave. Taman da mogu da učestvujem, malo se pomučem, a još više zabave. Elitna distanca 1 km plivanja + 5 km trčanja je taman za nas rekreativce (dobro, plivanje bi moglo biti i pola od toga). Mi nikome ne smetamo. Stanemo u poslednji red da svi bolji ili oni napaljeniji imaju prostor da se razmašu, žmurimo i ne dišemo dok nas u drugom krugu obilaze, u nadi da nas neće potopiti. Posle, na asfaltu, na našoj teritoriji... E, tu smo već ko ribe u vodi!

Ali prvo da vam se predstavim. Ja sam, iako posle 2,5 godine, još debelo gušter, trkačica. Rekreativno trčim polumaratone i sve što mi padne pod ruke, ili tačnije - noge. Svaštara sam i, kao majmunče, volim sve da probam. Triatlon me privlači od samog početka, ali plivanje mi je oduvek kost u grlu. Sedim pored mame veće pred put. Gleda me, smeška se i kaže: „Sećam se kao juče da je bilo, kako urlaš „ne daj me bako, ne daj“, dok te tata unosi u vodu. A evo te sad, spremas se za akvatlon.“ Verujte mi, nisam mnogo odmakla od te faze za sve ove godine. Odavno se vode više ne bojim, ali... Ja sam vam plivački idiot. Sa mnom je naprosto uživanja biti u vodi. Uvek mi hladno dok ulazim, mrzim so, ne kvasim kosu, ne volim da me prskaju, ne daj bože gnjuraju, da mi se približe više od metra, a kamoli uhvate za ramena, ruke ili noge. Ne umem da gledam pod vodom, a u izuzetno retkim prilikama možete da me vidite kako „ronim“ tako što čvrsto zažmurim, još čvršće zapušim prstima nos, zagnjurim glavu, s

i mene, male narandžaste odlutale bove, koja je lagano plutala u nepredvidivom smeru i još nepredvidivim vremenom povratka. Mislim da bi me na rođenoj Adi potopili odavno.

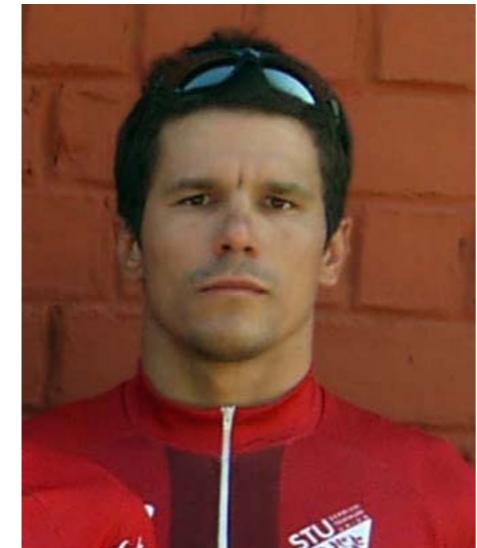
Sve u svemu, sjajno proveden vikend. Nadam se da sam, osim što sam nasmejala mnoge tog dana, uspela i da im ubacim buvu da bi sledeći put mogli da se okušaju i oni.

Koji su sportovi najpopularniji? Pa, oni koje svako lako može da praktikuje. A ja volim da verujem da mi rekreativci svojim nomadskim putovanjima s trke na trku, učestvovanjem i zarazno dobrom raspoloženjem pokazujemo da se to ne odnosi samo na fudbal i košarku. Ko zna, možda otkrijete neki svoj novi talenat. A i znate šta, nema smisla da i sledeće godine budem poslednja u vodi.

I pozvani ste svi. Ne samo vi što bi da se okušate, već i vi raspolaženi da tapšete, dovukujete, dodajete vodu, fotografišete... Dobar provod je zaguantovan svima.

Specifične tehnike

PLIVAČI U TRIATLONU VIŠE SE OSLANJAJU NA SNAGU RUKU I RAMENA NEGO NA SNAGU NOGU U ODNOŠU NA STANDARDNO PLIVANJE, JER NOGE POKUŠAVAJU DA ODMORE ZA BICIKL.

Nemanja Korać**pomoć trenera, odnosno da li si odmah postao i član nekog kluba?**

- Odmah sam se učlanio u tadašnji TK „Hermes“ iz Beograda, međutim trenirao sam više sam sebe. To je bio period adaptacije na sam sport i, pre svega, vraćanje plivačke forme. Uradio sam i par trka, čisto iskustva radi i da видим kako to stvarno izgleda, da bih od novembra 2009. počeo ozbiljnije da se pripremam za narednu sezonu. U dogovoru sa Nikolom Tošićem, koji me je tad trenirao, nastupam za „Hermes“ na trkama STU Kupa i u okruženju. Sredinom sezone prelazim u TK „Tamiš“ iz Pančeva, tu nailazim na punu podršku celog tima, a pogotovo jednog od naših najboljih takmičara i trenera Vladimira Savića koji je i dan danas moj trener.

Kako izgleda jedan dan triatlonca u pripremnom/takmičarskom periodu?

- Pripremni period se dosta razlikuje od takmičarskog u broju sati provedenih na treningu, kao i samog metoda treninga. U tom periodu su prisutni treninzi opštег karaktera, kao i obimni treninzi, a kako se sezona približava obim se polako redukuje i uvode se specifični kraći i intenzivniji treninzi. Obično se trenira po dve discipline dnevno, a nekada čak i sve tri. Postoje takozvani treninzi spajanja, gde se u istom treningu obavljuju dve ili sve tri discipline.

U zavisnosti u kom se periodu godine nalazimo razlikuju se sati provedeni u treningu, tako da u pripremnom periodu na biciklu u jednom danu provedemo i do šest sati, na trčanju do dva, dok je

plivanje manje više uvek slično. Teretana, odnosno vežbe snage i opšte fizičke spreme su takođe zastupljene u pripremnom periodu, ali kad se trke približe i sezona kreće, polako se redukuju ili potpuno izbacuju u zavisnosti koliki je razmak između dve trke.

Koliko je ishrana važna u postizanju dobrih rezultata?

- Dobro izbalansirana ishrana je veoma bitna za postizanje dobrih rezultata u sportu, ona je čak podjednako bitna kao i sam trening. Jer ako se sportista neadekvatno hrani, ne samo što će to uticati na njegov trening u pogledu kvaliteta, već će i oporavak posle treninga

Na koliko si trka bio i šta je sledeće u planu?

- Moja treća takmičarska sezona se bliži kraju, pa tako da mogu reći da iza sebe imam oko pedesetak trka i domaćih i inostranih. Svetsko prvenstvo u Budimpešti, Balkansko prvenstvo i Evropski kup u Grčkoj 2010. godine su mi za sada najveće trke na kojima sam bio. Tu je još serija Centralno evropskog kupa iste godine u Hrvatskoj, Sloveniji, Mađarskoj, Srbiji. Ove godine u planu je Balkansko prvenstvo u Turskoj u septembru gde očekujem takođe dosta dobru i zanimljivu trku.

Da li vreme utiče na plan tvojih treninga (kiša, previsoke temperature, velike količine snega)?

- Samo na biciklističke treninge jer zimi, kada vremenski uslovi ne dozvoljavaju da se vozi, treninge odrađujem na specijalnom trenažeru na koji se stavi bicikl, pa se na taj način vozi u mestu i u zatvorenom prostoru. Plivanje je isto u svim vremenskim uslovima - na bazenu, dok trčanje mi ne predstavlja problem kakvo god na je vreme napolju.

Da li je teško vezivati tri discipline jednu za drugom i koliko je vremena potrebno da se sportista adaptira na taj napor?

- Postoje specijalni treninzi spajanja na kojima se telo adaptira na vezivanje disciplina kao na trci. To je sve stvar treninga i dužim sportskim stažom te stvari padaju sve lakše. Spajanjima na treninzima se takođe vežba i usavrišava sama tranzicija, koja je veoma bitna da bi se takmičar bolje i brže pripremio za narednu disciplinu. Ono što je zanimljivo da je triatlon spoj tri sporta kojima su u glavnoj funkciji različite mišićne grupe, ali sportista se adekvatnim treningom navikne na to i kontinuitetom u radu i učestvovanjem na trkama prihvati to kao rutinu.

Kako se pripremaš za sam dan trke?

- Par dana pre trku se radi sužavanje treninga ili tejpering, a u zavisnosti kojeg je značaja trka toliko tejper i traje. Ako je

biti sporiji. To je isto kao kada sipamo kvalitetno i loše gorivo u kola, razlika je primetna.

Koliko se tvoj način treniranja razlikuje u odnosu na to kada si bio početnik i sada? Šta se promeni?

- Razlika je primetna, mada ne toliko u pristupu treninga, jer iza mene je dugačak sportski staž i pre triatlona, već u pogledu načina treniranja, ishrane, pa čak i objek-

tivnosti u treningu i svesnosti sebe i svog tela. Iako sadrži ova tri sporta, triatlon je ipak sport za sebe i treba mu pristupati baš iz tog ugla, a to znači da treba biti umeren i realan u treningu i u zavisnosti koji su nam ciljevi težiti kao tome, jer u suprotnom sve pada u vodu. Kada bi mi vozili koliko i biciklisti, plivali koliko i plivači i trčali koliko i atletičari plus teretana, zasitili bi se, trajali bi kratko i, nažalost, završili bi sa karijerom pre vremena.

Triatlon na Olimpijskim igrama

**TRIATLON JE U PROGRAMU OLIMPIJSKIH IGARA
OD 2000. GODINE I OD TADA JE STANDARNI
OLIMPIJSKI SPORT.**

Opiši trku iz ličnog ugla, od samog dolaska, prijavljivanja, zagrevanja... Šta se odvija u glavi sportiste dok čeka znak sudije za start?

- Dolaskom na mesto održavanja trke pokušavam da se fokusiram i da predstartnu nervozu smirim što je više moguće. To vreme do starta iskoristim kako bih još jednom proverio opremu, a potom je odložio u zonu izmene. Za zagrevanje obično malo rastrčim i rasplivam, naravno, u zavisnosti kakvi su vremenski uslovi toliko mi i zagrevanje traje. Trudim se da vreme provedem sa ostalim takmičarima, jer mi to prija pred samu trku, dok nekom, verujem, odgovara više da se malo izoluje, ali to je sve individualna stvar. Trener daje poslednje savete, odlazi se na

U letnjem periodu se održava dosta trka, i to u prepodnevним časovima, kada je sunce najjače. Kako se prilagođavaš tome i kako uspevate da na +35 odradite trku sa odličnim rezultatima?

- Postoji posebna vrsta treninga baš iz tih razloga, to su situacioni treninzi kada se u takmičarskoj nedelji odrade treninzi koji simuliraju slične uslove kao na trci. To znači da ako trka počinje u podne, neki treninzi, obično trening spajanja, biće baš u 12 sati. Tako se telo najbolje prilagođava pomenutim uslovima. Ono što je takođe veoma bitno, to je pravilna hidratacija pre same trke, kao i tokom trke. Na taj način će naše telo dobro reagovati na tropске temperature i omogućiti nam da pružimo svoj maksimum.

Tamo-amo po Srbiji

U prodaji je nova knjiga Aleksandra Damjanovića i Nade Damjanović! Ona je svojevrsni udžbenik o lepotama Srbije...

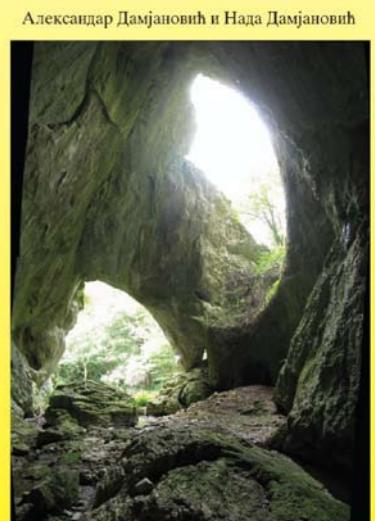
U uvodnom delu nove knjige Aleksandra Damjanovića i Nade Damjanović „Tamo-amo po Srbiji“ stoji: ova knjiga nije ni dnevnik, ni vodič, ni štivo kome je jedini cilj da zabavi. Ona je sve to po malo. I više od toga – ona je udžbenik o lepotama Srbije.

Na 268 stranica punog kolora u knjizi se govori o mnogim, geografski različitim lokalitetima u Srbiji: planinama, rekama i jezerima, potajnicama, kanjonima i klisurama, vodopadima, pećinama – prerastima, ali i kulturnoj baštini i spomenicima, naseljima, o Belgijskoj pruzi, Mohovskom kanalu i sredokraći između ekvatora i pola.

Sve tekstove ilustrije više od 150 fotografija.

INFO

Knjiga se može naručiti telefonom:
+381(0)21/528-114,
+381(0)64/37-64-666
i na e-mail:
nadadamjanovic@sbb.rs
Cena knjige je 500 dinara

**Тамо-амо
по Србији**

BIKE
ČIKLIZAM

Prvi bajk park u Srbiji podignut je na
Kopaoniku, a početkom septembra prvi su
ga isprobli **četrdeset mauntinbajkera...**

Konačno i u Srbiji

Konačno... Srbija je dobila svoj prvi bajk park i to na Kopaoniku. Upornost, volja i vizija novih ljudi koji su došli na naše najveće skijalište je urodila plođom. Četrdesetak mauntinbjajkera je isprobalo staze, uprkos hladnoći. To je znak da nismo uzalud, po najvećoj suši gradili park skoro mesec dana. Posebno zadovoljstvo bilo je videti vožnju Jan Cestana iz Slovenije, koji je dvostruki prvak te zemlje u daunhil disciplini, kao i jedan od retkih vozača sa ovih prostora koji učestvuje na Svetskim

kupovima širom sveta.

Po njegovim, ali i rečima naših vozača reprezentativaca u ovim disciplinama planinskog biciklizma, staze su odlične, sadržaji zabavni

i, što je najvažnije, bezbedni za korisnike. Cilj organizatora je da se ovaj sport omasovi i u narednim godinama izgrade teže staze, kako bi Kopaonik dorastao organizaciji Svetskog kupa u mauntinbjajkingu. Otvaranje bike parka predstavlja veliki pomak kada su u pitanju letnje aktivnosti u našem na- jpoznatijem ski centru. Očekujte sjajnu mtb sezonu sledeće godine i gomilu takmičenja. Pratite nas na:

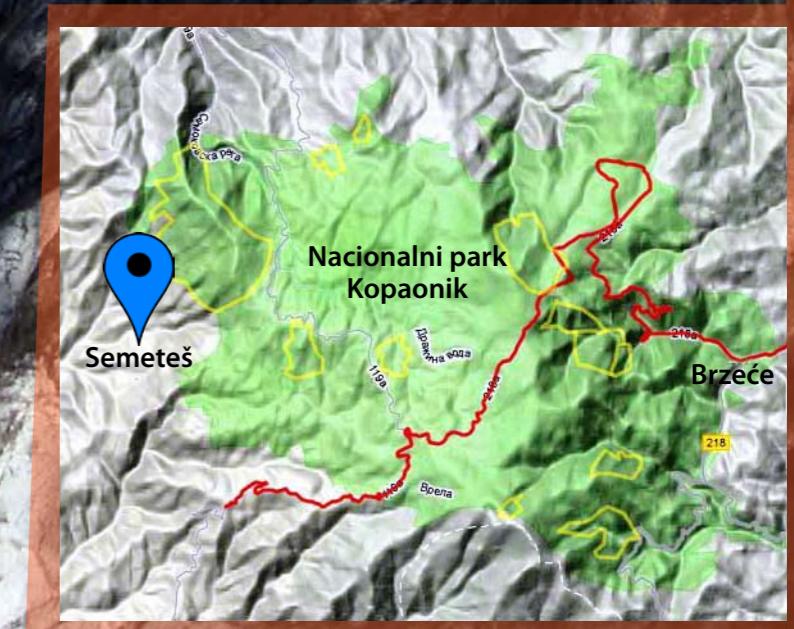
fb/bikeparkkopaonik
MARKO NIKOLIĆ
PHOTO: MILOŠ MILENKOVIĆ

KAMIONE

Barska reka

Članovi kluba za ekstremne sportove
„Voda, vazduh, podzemlje“ iz Kraljeva
14. avgusta prvi prošli kroz vodopade
Barske reke na **Kopaoniku (Srbija)**...

KANJONING

Kanjoning je sport koji podrazumeva spuštanje niz vodopade i rečno korito. Označava put kroz kanjon uz korišćenje raznih tehnika koje mogu uključivati hodanje, penjanje, spuštanje, skakanje i druge aktivnosti. Kanjoning je vezan za putovanje kroz divlje predele, pa je potrebno imati znanje navigacije i sposobnost snalaženja u prirodi. Kanjoni su mesta gde je voda izrezbarila vertikale sa prelepim kaskadama, a ovaj opis odgovara i kanjonu iz ove priče koji je urezala Barska reka na zapadnim obroncima Kopaonika, u delu nacionalnog parka.

Kada se kreće putem iz pravca Raške, levo skretanje za Semetiško jezero i produži putem sve do jezera Semeteš i onda dalje uzbrdo do vrha grebena iznad sela Semeteš, dolazi se do mesta sa koga je moguće uočiti polukružni vodopad, čiji huk se čuje sve do grebena. Odatle se pešačkom stazom spušta do prve kaskade vodopada.

Naša ekipa sastojala se od četveročlane posade: Raško Simović, Dejan Popović, Nenad Ivković i Milica Tanasićević. Vode u kanjonu ima dovoljno čak i u ovim vrelim danima a temperetura vode je 13 stepeni. Naoružani opremom (uze 80 metara, alpinistički pojase-

vi, kagine i ronilačka odela) krenuli smo pravo u kanjon i napravili prvo sidrište sa koga smo spustili Nenada Ivkovića iz Niša kome je ovo bilo i prvo spuštanje niz uže. Korišćena oprema je i te kako bila potrebna celom dužinom kanjona, jer su kaskade bile dugačke i po 50 metara, a ronilačka odela su nas štitila od hladne vode.

Uspešno spuštanje na prvoj kaskadi od tridesetak metara je pokazalo da su stene veoma klizave, pa je iškusni član našega tima neočekivano skliznuo u stranu i na samom početku zadobio povredu nosa.

Dalje se smenjuju kaskade uz neverovatan estetski doživljaj prilikom spuštanja. Jone koji se stvaraju tokom udaraca vode o stene prave spektakularan doživljaj prelamanja svetlosti - duge. Ukupno ima pet kaskada. Svaka je različite dužine, a na njihovim krajevima formiraju se bazenčići u kojima se skuplja voda, a članovi ekspedicije uživaju u „đakuziju“ dok čekaju vođu ekspedicije, Rašku Simovića iz Kraljeva da se bezbedno poslednji spusti niz dvostruko uže.

Po našim saznanjima ljudi su prilazili vodopadu Barske reke, ali je naša ekspedicija prva koja je prošla ovaj put kroz sam voden tok.

RAŠKO SIMOVIĆ

River trekking

DISCIPLINA SRODNA KANJONINGU (CANYONING ILI CANYONEERING) JESTE RIVER TREKKING. POPULARNA JE NA DALEKOM ISTOKU, A POSEBNO U JAPANU I NA TAJVANU. GLAVNA RAZLIKA JESTE U TOME ŠTO SE OBAVEZNO IDE UZVODNO.

Web info

Do skroga viđenja u nekom kanjonu više informacija na Internet stranici:
www.xcanyoning.com

Sačuvajmo RZAV

Dve reke, dva kanjona - jedna pećina najkraći je opis lepote koju krije Arilje i Rzav (Srbija). Poštovaoci prirode i aktivisti „EUR – God Save Rzav“ bore se da sačuvaju svoje parče raja...

Drago mi je da je Opština Arilje ovu akciju prepoznaла onako kao treba i pomogla besplatnim smeštaјem i jednim prelepim druženjem. S namerom da uradi foto priču o celoj akciji, pridružio nam se i naš vrsni fotograf Vladimir Mijailović, osnivač Facebook stranice „The art of travel photography“ na kojoj svoje radove postavljaju fotografi sa svih mjeridiana. I da ne zaboravim Nadicu Stojkov, beogradskog vodiča ove grupe, koja je silno želela da barem ovom akcijom pomogne spašavanju Rzava.

ARILJE, PUPAK SVETA Da krenemo. Posle susreta predsednika Opštine i planinara u porti crkve Sv. Ahilija, koja dominira celim krajem kao vekovni simbol ove varoši, još od 13. veka (a iskopine oko nje još od pre 5. veka), razmene kurtoaznih reči, a bogme i poklona, krenuli smo put Visočke banje udaljene od Arilja nekih 30 km. Inače, Arilje, iako malo mesto, prepoznatljivo je po mnogo čemu. Ovde je svetska prestonica maline, „ariljski pamuk“ (donji veš) brend je koji se pročuo diljem Srbije i sinonim je kvaliteta, a osamdesetih godina prošlog veka o Arilju se pričalo kao srpskom ekonomskom čudu, jer je tada po razvijenosti male privrede bio u rangu sličnih varoši u Sloveniji.

Bilo je raznih tumačenja te ekonomске „anomaliјe“, a najinteresantnije objašnjenje je dao izvesni ekstrasens koji je ovde locirao jednu od mnogih zemaljskih čakri – pupak sveta. I samo još ovo: u neposrednoj blizini grada, kada se krene ka banji, duž Rzava redaju se privatne plaže. Scene nalik onim sa mora. Gužva, vreva naroda, većinom omladine, meša se sa muzikom. Šank, ležaljke, suncobrani... traži se mesto više za parkiranje kola. Nestvarna scena za unutrašnjost Srbije. Naravno, svemu je kriv prelepi Rzav.

Na početku jedno genijalno razmišljanje Gorana Bregovića. Evropski muzičari (misli se na popularnu muziku), utkali su u svoja dela melodije i ritmove skoro svih evropskih naroda. Srbija je jedna od retkih teritorija, koja je ostala terra incognita u tom smislu i bilo je samo pitanje vremena kada će se to desiti. Nije trebalo čekati dugo...

ČEMU OVAKAV UVOD? Zato što godinama unazad isto govorim za ariljske prirodne lepote, ali u okviru turističke ponude Srbije. Turisti su se zasitili mondenskog Zlatibora, Taru prepešaćili i uzduž i popreko, Drinu preplovili uzvodno i nizvodno, Resavska pećina posle trećeg obilaska kao resavka škola - déjà vu. Poslednjih nekoliko godina konstantno propagiram ovaj kraj i njene još malo poznate kanjone, klisure, pećine, bezdane, visove, neolitska nalazišta... i, naravno, najsajajniji biser u toj dijademi - Veliki Rzav. Najzad sam dočekao da deo ovoga blaga bude uvršten u zvaničan kalendar PD „Železničar“, jednog od najvećih planiraskih klubova u Srbiji. Veliku zahvalnost pre svega dugujem novinarki Snežani Trajkov, inače članu pomenutog planinarskog kluba, koja je prošle godine boravila na ovim prostorima i tako faktički utrla put svemu ovome.

Kičmu ovog savršenog prirodnog organizma čini Veliki Rzav (sliv Zapadne Morave) koji je, nažalost, poslednja nezagadžena reka u Srbiji (celim tokom skoro do ušća), a to nije malo već 60 km. Sa njegovih obala možete piti vodu onako kako su to radili i vaši preci na svim rekama stotinama i hiljadama godina unazad, iz svojih šaka. Nažalost, i „poslednjeg Mohikanaca“ uskoro neće biti ako se nešto ne preduzme, ali o „teškim“ temama drugi put.

Više podataka o ariljskim piramidama pronađite na [ovoј internet stranici](#).

Gore s leva: Crkva Svetog Ahilija u Arilju; Famozne ariljske piramide; Ruševine utvrđenja Golubinjak U sredini: Atraktivni Visočki kanjon idealan je za razne outdoor aktivnosti; Grob neznanog hajduka; Vodena pećina Dole: Sedrene barijere; U zemljanim posudama krčka se pasulj za planinare

ARILJSKE PIRAMIDE Prva stanica „Ariljske piramide“. Sve je u domenu teorije, ali i čuveno čudovište iz Loh Nesa niko nije video (to jest dokazao njegovo postojanje), a to ne sprečava hiljade i hiljade turista da hrle tamo. Sve je počelo kada sam shvatio da se dva piramidalna brda nalaze na putu za Visoku, i setio se piramide u Visokom u Bosni. Druga podudarnost je bila ista geografska širina na kojoj su bile locirane i ariljske i bosanske piramide. Treća je istovetni ugao vrha dveju piramida...

Prelazimo na plato Gize. Tamošnje piramide su orijentisane prema Siriju. Začudo, i ovdašnje isto. Ugao koji sklapa sfinga, u odnosu na piramide, istovetan je onom koji čini crkva Sv. Ahilija i ova piramidalna brda...

TRAGOM STARIH RIMLJANA Visočka banja se nalazi u sutjesci rzavskog kanjona, a boljeg mesta da se sagleda u svoj svojoj lepoti nema od monumentalne litice - Golubnjak, odakle puca pogled na samu banju i veličanstveni kanjon. Tu su ostaci zidina koje arheolozi još nisu ispitali, ali sam ja ponovo sebi dao za slobodu da ust-

vrdim da je u pitanju bilo rimske vojne utvrđenje. Blizina termi, i sam naziv mnogo govore o tome. O termama ne bih trošio reći jer je odnos Strarih Rimljana spram termi opšte poznat, a ono što je manje poznato je da je golubarstvo nastalo iz puke potrebe, jer pri opsadi utvrđenja jedino golubovi mogu da idu na ispašu i bili su poslednja nada za preživljavanje.

Za ovu liticu vezuje se jedna neobična priča koja izgleda kao legenda, priča o „Zlatnoj čuskiji, ili legendi o srpskom maču kralja Artura“.

Ne mogu a da ne pomenem najtoplji deo sela Visoka, gde se banja i nalazi; stari bračni par koji je svio svoj skromni dom na prilazu ovoj steni. Svaki susret sa njima ispunjava i dušu i srce.

OSAMDESET MILENIJUMA I sam prilaz banji je svojevrstan doživljaj. Ulazi se u kanjon preko mostića, pa preko „visećih stepeništa“, po uskoj stazi sve do malih bazena koji su tik uz Rzav. Od neba vidite samo jedan njegov delić. Nekada se do nje stizalo preko mnogobrojnih mostića, a posle rata miniranjem je probijena današnja staza. Nažalost, tako su uništene i mnoge ukle-

Na ovoј stranici pročitajte priču o „Zlatnoj čuskiji, ili legendi o srpskom maču kralja Artura“.

PROMOCIJA

sane zahvale izlečenih - banji i bogu. O banji bi se imalo pričati mnogo, jer izvori su stari 80.000 godina... Ali dodaću samo još ovo, ovde se nalaze viseće terme kojih nema mnogo ni u svetu. Ja je najviše volim zimi, kada napada sneg, da iz toplih bazena uskočim u ledeni Rzav. O lekovitosti vas neću zamarati (vid, kostobolja, živci ...) ali hoću o nečemu drugome...

CARSTVO HEDONIZMA Ova planinarska akcija je po svom konceptu mnogo neobična. Bilo je jako malo pešačenja (sledeći dan nešto malo više) ali je zato naglasak, ako izuzmemo prelepnu prirodu koja i jeste alfa i omega ove ponude, bio na opuštanju, druženju, da sva čula uživaju. Još u banji, da li zbog tople lekovite kupke, planinari su se već maksimalno opustili i prepustili uživanju. Dolsakom na ušće Katušnice u Rzav, koje je u blizini, gde su volonteri „Ekološkog udruženja Rzav – God Save Rzav“ u saradnji sa Opština i njihovim ljudima pripremili ručak, pasulj iz zemljanih lonaca, atmosfera je samo dobitila na temperaturi. Slično je bilo i drugi dan, ali o tome... Puni lepih utisaka ali i stomaka, zanoćili smo u „Lovačkom domu“ u Visokoj. I to beše besplatno. Hvala im.

SVE, SVE ALI... Drugi dan. Prvac - Vodena

PHOTO: VLADIMIR MIJAILOVIĆ

Posetite sajt „EUR – God Save Rzav“: www.rzavmojareka.net i priključite se grupi na Facebooku.

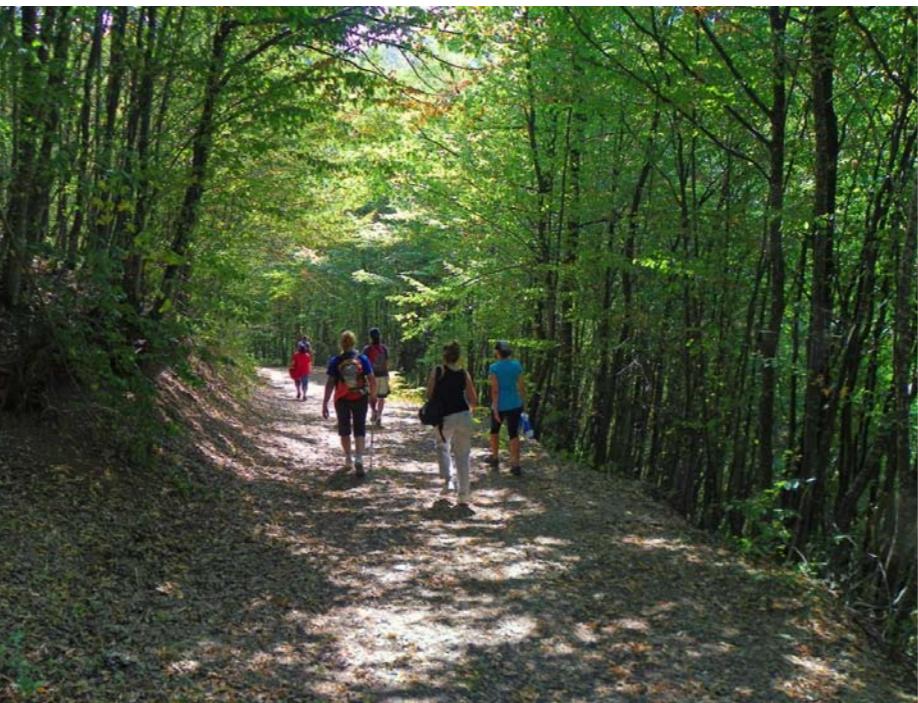

Turistička ponuda Arilja

VIŠE PODATAKA O SMEŠTAJU U ARILJU I OKOLINI
POTRAŽITE NA STRANICI: WWW.ARILJE.ORG.RS/TURIZAM

Download

OVDE MOŽETE DIREKTNO PREUZETI „TURISTIČKI VODIĆ“
PUBLIKACIJU U PDF FORMATU.

Na drugoj strani: Rzavska ada Uski Vir; Visočka Banja u kanjonu Rzava
Gore s leva: Silazak prema Visočkoj Banji;
Dole: Stena za dva frulaša, Selo Dobrače, Aktivisti Ekološkog udruženja Rzav

voda se oborušava i pravi neveliki vodopad, ali zato to nadoknađuje svojom nesvakidašnjom lepotom. Siga prekrivena mahovinom, a sve kao u pokretu, razigrano i grubo rečeno amorfno i nadasve bajkovito. U stvari ceo ovaj potez, kao da je deo scenografije iz produkcije Volt Diznija. Kao dete ovde sam bežao od kuće i stvarnosti sa malim zavežljajem na kraju štapa i tu ostajao dok ne ogladnim. To je moja Nedodija – Neverland.

STEREORAMA Ovde moram pomenuti i Frulašku stenu. Izrazito špicasta stena, takozvana igla. U doba kad je selo bilo preplavljen mladima, dva frulaša (i tada se cenio stereo zvuk) popela bi se na iglu, ne znam kako, i vascelu svirala noć kola. Dole na čistini iznad vodopada, mlađež je pod budnim okom Meseca igrala oko zapaljene vatre. O tome kad razmišljam stvara mi se slika nekakvog mističnog paganskog rituala.

DANAK U HLADNOĆI Kad kročite u unutrašnjost pećine shvatate da je njen naziv više nego adekvatan. Ulaz je prostran. Posle nekih pedesetak metara odvaja se jedan suvozemni krak, a odatle se mora gaziti ledena voda koja doseže do vitalnih organa. Nakita skoro da i nema, ali su zidovi na pojedinim mestima

pozlaćeni, ili barem tako izgledaju. Na kraju vas čeka omanja dvorana sa podvodnim „mostićem“. Za dalje napredovanje potrebno je preroniti sifon a to je već za profesionalce. Hladna voda je uzela svoj danak i od cele ekipe do kraja je stiglo samo nas šest.

GOD SAVE RZAV Preskočiću neke delove i priču završiti na Uskom viru, rzavskom ostrvu nadomak grada. Tu smo se ponovo sastali sa aktivistima „EUR – God Save Rzav“ uz roštilj i piće. Kupalo se, jelo, pijuckalo, pevalo a zvanični kuvar Mi Mi je čak potegao priču o osnivanju sajta za upoznavanje beogradskih dama i ovdašnjih neženja. Ne znam dokle se stiglo sa tom idejom ali za koju sedmicu evo planinara iz istog planinarskog kluba ponovo u našem kraju.

Eto, provedoh vas samo kroz neke od lepota našeg kraja, boreći se sa činjenicom da ni moje reči ni fotografije Vladimira Mijailovića ne mogu zameniti jedinstven osećaj koji vas poseda kada svojom nogom kročite kroz ovaj kraj upijajući ih neposrednim vizuelnim kontaktom kroz ogledalo duše.

TEKST: ZORAN RAKOVIĆ
ZORANODRAMPE@GMAIL.COM
FOTOGRAFIJE: VLADIMIR MIJAILOVIĆ

Neki delfini su proveli četiri sata slušajući krikove svojih sapatnika, plivajući u krvi pre nego što su i sami bili ubijeni

Nada za okeane

Naučnik **Andrew Lewin** želi da stane na put masovnom uništenju koje se svakodnevno odvija u morima širom sveta. Sa njim je razgovarala naša saradnica **Marija Boljević**

Zagledaj se duboko, duboko u prirodu, i tada će sve bolje razumeti, govorio je Albert Einstein. Mnogi ljudi ovo pogrešno shvataju, pa na prirodu gledaju kao na neiscrpni resurs za lov i bogaćenje. Da li biste jeli meso delfina, psa, kita? Jer to su za neke specijaliteti! Nažalost, više uzbune se napravi kad kit napadne čoveka, nego kad jedan čovek odobri da se godišnje može uloviti 12.000 kitova (taj broj je mnogo veći!).

Danas, kada se suočavamo sa nestankom mnogih životinjskih vrsta, nedopustivo je pustošenje planete zbog sebičnih, ali i komercijalnih razloga. To se posebno odnosi na okeane gde se svakodnevno dešava genocid nad nebrojenim vrstama, a najugroženiji su kitovi, delfini i ajkule. Problem je trebao biti ublažem još 1982. kada je Međunarodna komisija za lov na kitove donela odluku o potpunoj zabrani komercijalnog lova na kitove. Zabранa je stupila na snagu 1985. godine, ali uzalud... Mnogi dokumentarci („Whale Wars“, „The Cove“...) to i dokazuju, a sam lov na define opisuju Ric i Helene O’Barry, koji su u ime organizacija „One Voice“ i Earth Island Institute dve godine dokumentovali pokolj.

- Pokolj delfina, kao i obično, počeo je u zoru. Ribarima je trebalo oko četiri sata da ih sve pobiju i odvezu tela u klanicu. Srce nam se slamalo gledajući toliko boli i patnje. Neki delfini su proveli četiri sata slušajući krikove svojih sapatnika, plivajući u krvi pre nego što su i sami bili ubijeni. Prugasti delfni zarobljeni juče, proveli su celu noć u malom ograđenom prostoru, plivajući u krug... U zoru, došli su ribari sa svojim kukama, noževima i dugim

kopljima. Zatežući mrežu prema stenovitoj obali male uvale, naterali su delfine u plićak. Neki od ribara počeli su ih nasumično ubadati oštrim kukama. U mnogim slučajevima, delfina je trebalo ubesti više puta pre no što se kuka zabila dovoljno duboko da ga ribari mogu izvući na brod. U tom trenutku delfin je još živ – navodi se u njihovom svedočenju.

Andrew Lewin jedan je od naučnika koji pokušavaju da prekinu ovu užasnu praksu i prenesu svoje znanje putem internet stranice www.speakupforblue.com. Želja mu je da stvori Lidera okeana.

Vaš cilj je edukovati ljudi kako da postanu „Lideri Okeana“. Morate ići korak po korak, šta je najteže u tom procesu?

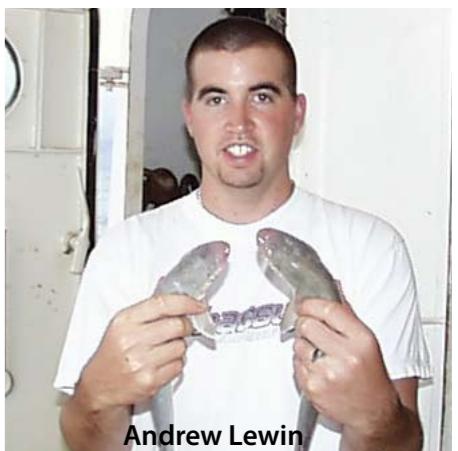
- Odlično pitanje! Lideri okeana su ljudi koji osećaju veliku strast prema okeanima. To može biti bilo koja odrasla osoba ili dete koje je zainteresovano za zaštitu okeana. Najveći izazov za ljude koji žele postati vođe je da postanu svesni i obrazovani kada su u pitanju problemi okeana. Nakon što su se oni obrazovali onda to mogu preneti na svoje porodice i prijatelje i na taj način širiti svest. Najvažniji aspekt u postajanju vođe je sposobnost da se ljudi inspirišu i navesti ih da preduzmu akcije kako bi zaštitali okeane. Neke akcijske stavke mogu biti čišćenje plaže, ili, ako ste ronilac, čišćenje podvodnog staništa od smeća i otpadaka.

Ključ za budućnost lidera okeana je čitanje o okeanima i pomaganje drugima da razumeju šta se dešava. Što

Kako i zašto je nastao projekat www.speakupforblue.com

Na ideju za osnivanje Speak Up for the Blue, došao sam dok sam pre dve godine pohađao Nacionalnu konferenciju u Washingtonu (SAD) pod nazivom „Nedelja okeana 2010“ i Međunarodnu konferenciju u Charlottetown (Kanada). Obe konferencije bile su usmerene na izlivanje nafte u Meksičkom zalivu, koje se dogodilo u aprilu te godine, pa je naučna zajednica na tim konferencijama pokušavala da odgnetne kako bi mogli sprečiti takve katastrofalne događaje koji mogu da utiču na okeane. Glavni

zaključak na svakoj konferenciji bio je da je potrebno da javnost postane svesna potencijalne opasnosti ljudskog korišćenja okeana, te da je pravilno upravljanje potrebno kako bi se sprečilo dalje uništavanje sredine kao i da egzistencija drugih ljudi zavisi od okeana. Dakle, osećao sam da je moja dužnost da pokrenem inicijativu koja će pomoći ljudima da shvate što se događa u okeanima i da to prezentujem na način koji je lako razumjeti i zabavan. I SpeakUpForBlue.com rođen je januara 2011.

Andrew Lewin

više ljudi počne da uči i pokrenu se, to će u budućnosti biti bolje stanje okeana.

Zašto i kako ljudi koji su zainteresovani za očuvanje okeana mogu dovesti do poboljšanja i kako ih motivisati da nešto učine ako su daleko od okeana, na primer u Srbiji? Možete li ih motivisati sada da nešto urade?

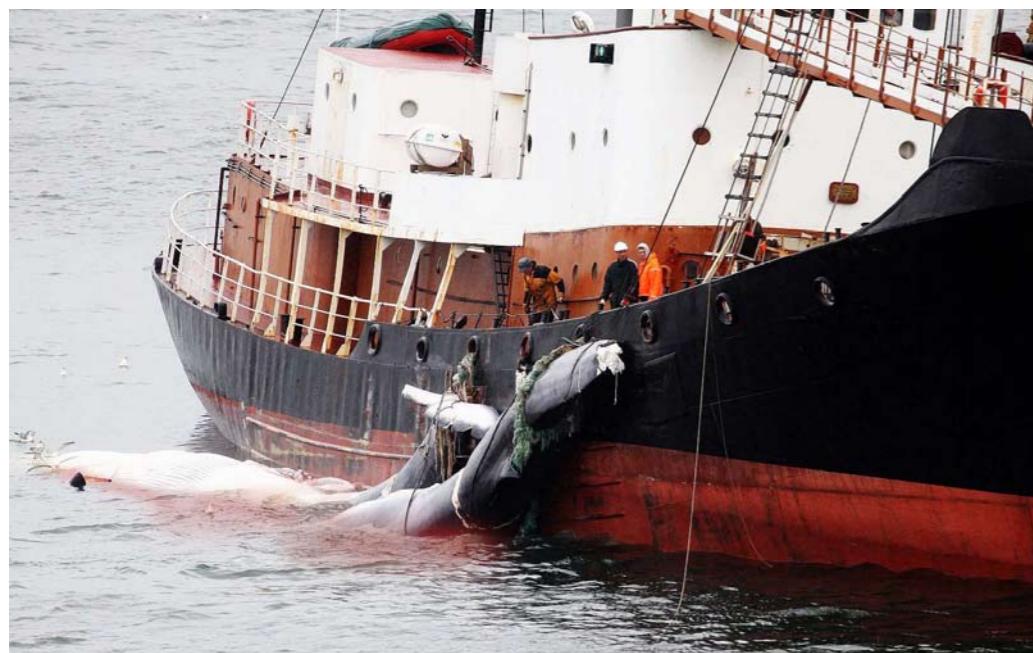
- Prva stvar koju ljudi treba da shvate je da smo svi povezani sa okeanima, bez obzira gde živimo. Potoci, reke, jezera, estuariji povezuju nas sve sa okeanima. Reka Mississippi u SAD-u je odličan primer. Teče od severa SAD sve do juga gde se uliva u Meksički zaliv. Postoje mnoge farme uz Mississippi, koje koriste pesticide i đubrivo koji će završiti u reci i akumulirati se na samom dnu Meksičkog zaliva. Ovi aditivi u vodi će povećati nitrate u okeanima, što će u proleće, na ušću Meksičkog zaliva, prouzrokovati procvat fitoplanktona. Cvatić će na kraju će uginuti i potonuti na dno okeana. Kada cvat potone, bakterije će ga „jesti“ i u toku tog procesa koriste kiseonik na dnu okeana. Tako će nastati mrtva zona. Dakle, kao što možete videti... vodeni putevi deluju kao arterije i vene svake zemlje i u određenom mestu oticu u okean. I ljudi sa kontinenta moraju biti oprezni da ne dodaju ništa u vodu da ne treba biti u njoj.

Koje je po vašem mišljenju najzanimljivije i najopasnije morsko stvorenje i zašto?

- Najzanimljivije? Mislim da su to korali. Njihovo postojanje podupire toliko života. Oduševljava me kad razmišljam kako tako mala i osjetljiva životinja može biti odgovorna za izdržavanje tako visoke raznolokosti riba, rakova, jastroga, planktona, morskih kornjača...

Najopasnija vrsta u okeanima su jednostavno ljudi. Mi smo takvi paraziti da smo zbog pohlepe rekordnom brzinom istrebili mnoge vrste.

Film „The end of the line“ otkriva kako automobilska korporacija „Mitsubishi“, kontroliše prihode tunjevine u svetu. Tu je čak prisutno i zamrzavanje tunjevine za idućih 20 godina, jer korporacija razume da će tune

Svetski lov kitova do kraja prošlog veka doveo ih do ruba egzisencije,

Mračna predviđanja

Kakva su vaša očekivanja u vezi sa ugrozenim vrstama? Može li i kada doći do poboljšanja? Možete li nam dati neko naučno predviđanje?

- To je teško pitanje. Svaka od ovih vrsta ima vlastiti set oporavka od problema. Atlantski bakalar se još nije oporavio, kao što su naučnici predviđali u devedesetim godinama, a trenutno je takvo mišljenje da se oni uopšte i neće oporaviti ili da se populacija preselila u veće dubine Srednjeg Atlantika, ali nema dokaza koji podržavaju ovu teoriju.

Pravi problem je u tome što strategije oporavka za svaku vrstu nisu nužno i naučne. Nauka nam pomaže da razumemo kako funkcionišu vrste populacija i može da pomogne u uspostavljanju kvote za ribolov na osnovu naučnih modela. Socio-ekonomski aspekt strategije oporavka je najveći izazov. Teško je reći ljudima da prestanu sa lovom određene vrste koje su lovili još njihovi preci i koju oni koriste za ishranu svoje porodice. To je složen proces koji zahteva dovođenje svih grupa koje koje su uključene, kao što su vladini zvaničnici, ribari, turistički sektori... Oni treba da razgovaraju i nađu kompromis kako napredovati u upravljenju vrstama koje su u opasnosti. To nije lak proces, ali se pokazao funkcionalnim.

izumreti do tada, a oni će biti u mogućnosti da prodaju tunjevinu za veću cenu, jer će potražnja biti tako visoka... To je samo pohlepa!

Čovek ima značajan uticaj na okeane, a oni pokrivaju preko 70% površine naše planete. Postoji podatak da je samo 0,6% okeana zaštićeno, a 1% okeana istažen. Kako možemo nešto poboljšati ako je procentualno vrlo mali broj okeana istražen i zaštićen?

- Jako je teško štititi međunarodne vode, ali delovi okeana koji pripadaju isključivo zemljama koje se nalaze u ekonomskim zonama mnogo se lakše štite. Jedini problem je što ne postoji potražnja za zaštitom i upravljenjem ovih voda. Mnoge zemlje nisu motivisane da štite svoje okeane, jer njihovi građani to ne traže. Postoji više pritiska na okeane za razvoj u smislu traženja nafte i gasa, nego na njegovu zaštitu. Ključ je edukovati građane da shvate koliko zavise od okeana. Egukovani građani povećavaju zahteve za zaštićenim područjima.

Svetski lov kitova do kraja prošlog veka doveo ih do ruba egzisencije,

Smrtonosna flota

KOMERCIJALNI LOV NA KITOVE JE ZABRANJEN U CELOM SVETU, ALI JAPANSKA FLOTA OD ČETIRI BRODA I 180 LJUDI SVAKE GODINE IDE U LOV, A TO SE PRAVDA POTREBOM DA TA DRŽAVA U NAUČNE SVRHE, NADGLEDA UTICAJ KITOVA NA SVOJU RIBARSKU INDUSTRIJU.

toga srećan kraj. Poslednji dio je po slobodnom izboru!

Kako bi dovršili svoj rad, naučnicima su potrebna sredstva od više izvora. Oni su često na milost i nemilost zbog vladinih odeljenja i njihovih zadataka i ciljeva, dobrotvornih udruženja, i uopšteno javnosti. Dakle, naučnici moraju zadovoljiti zahteve donatorske agencije kako bi dovršili svoje istraživanje. Istraživanja klimatskih promena, na primer, vruća su tema upravo sada u naučnoj zajednici. Većina donatorskih agencija su u potrazi za finansiranjem istraživanja o klimatskim promenama. To je konkurentno, ali naučnik ima bolju priliku da dobije sredstva, ako se bavi istraživanjem „vruće teme“.

To znači da druge važne teme ne mogu dobiti sredstva jer se ne smatraju prioritetom od strane agencije koja finansira. Težak način stvaranja karijere, ali naučnici to rade neko vreme, a to rade i sada. Mislim da se konkurišanje za dodelu iz sredstava donatorskih agencija menja, kao i da je sve više pojedinaca iz javnosti od onih koji žele podržati istraživanje, primjenjuju istraživanja, do onih što oni misle da ga treba dovršiti. Ako se projekt ne finansira - onda projekta i nema.

Međutim, postoji i drugačija praksa. Odličan primer za to je Wallace J. Nichols, lider okeana iz „Speak up for the blue“. J. je biolog, specijalista za morske kornjače i zagovornik zaštite okeana. Pre dve godine, J. je odlučio da

Najopasnija vrsta u okeanima su ljudi. Mi smo takvi paraziti da smo zbog pohlepe rekordnom brzinom istrebili mnoge vrste

želi da radi na projektima za koje je osećao da su važni, bez povezivanja s organizacijama ili nekog vladinog odeljenja, tako da je imao slobodu u odabidu projekta. On udružio sa Ocean Foundation i okupio ekipu, nudeći im plan mesečnih donacija u različitim iznosima, kao podršku za njegov rada. On im je takođe ponudio i podsticaje. Ako neko želi da donira 25 dolara mesečno, oni će primiti kopiju dečije knjige koju je napisao. Ako su donirali 1.000 dolara mesečno, oni će biti u mogućnosti da odu na jedno od njegovih konzervatorskih putovanja. Kada sam poslednji put razgovarao s J.-jem, on je radio prilično dobro i bio je u mogućnosti da radi na mnogim svojim projektima, bez brige o podnošenju zahteva za finansiranje za svaki projekt.

Postoji mnogo teorija o ekološkim problemima, na primer, o klimatskim promenama. Da li to može da predstavlja problem naučnicima?

- Ne, uopšte! Nauka se temelji na pokušajima dokazivanju ili pobijanju teorija. Ključ za sve naučnike je da budu nepristrani u svom radu. Naučnici treba da puste da rezultati govore sami za sebe, što je lepota nauke. Vi nikad ne znate što ćete dobiti. Ali, da bude jasno, 90% svih naučnika širom sveta se slažu da se klimatske promene dešavaju, a to je pokazano u mnogim člancima počevši od kopnenih istraživanja do istraživanja mora.

Porodica kao uporište

Da li vaše kćerke zainteresovane za „Speak up for the blue” i pokazuju li interes za vaš radom?

- Moje divne devojčice (3 i 4 godina) su moj život! Moja supruga i ja osećamo da je naša dužnost da podignemo našu decu tako da poštujem okeane i da ih tretiraju dobro. Pokušavam da ih naučim koliko god mogu o okeanima i one to vole! Nedavno sam se obratio razredu moje najstarije kćerke u vrtiću, gde sam ih upoznao sa nekim od najspektakularnijih vrsta u okeanu, kao što su delfini, kitovi, morski psi, polarni medvedi... Razred je bio hipnotisan slikama koje sam im prezentovao i odlično smo proveli vreme, raspravljujući kako svojim dnevnim aktivnostima mogu pomoći okeanima.

Da li jedete ribu ili ste vegetarijanac? Možete li dati neki savet za ljudе koji su još uvek jedu ribu, kako oni mogu pomoći, da li je moguće napraviti neki balans između ishrane ribom i zaštite okeana?

- Ja još uvek jedem ribu, iako ne često. Nemam problem s ljudima koji jedu ribu ili s ljudima koji su vegetarijanci. Mislim da su oba stila životna stila ishrane odlična. Oni od nas koji jedu ribu moraju biti svesni koje ribe jedemo i koliko često je jedemo iz dva razloga: mnoge ribe sadrže visoke koncentracije žive i mnoge ribe koje se prodaju na tržištu da nisu izlovljene.

Dakle, ne jedem ribu često, jer to može biti štetno za moje zdravlje. Sećam se ekstremnog slučaja trovanja živom glumaca Jeremy Pivena. On je jeo ribu gotovo svaki dan više od 30 godina. Jednog dana je otišao za redovni pregled i imao neke rutinske analize krvi. Lekari su bili su zaprepašteni količinom žive u njegovom telu. On je imao šest puta više smrtonosne količine žive, nego što čovek ima u svom telu. Bio je odmah hospitalizovan i izvukao se.

Takođe, kada kupujete u marketu ili prodavnici vrlo teško je otkriti koja je riba ugrožena, odnosno izlovljena. Neke ribarnice su dobro edukovane o pravilima prodaje ribe, međutim, većinu trgovaca ne zanima što će prodati proizvode izlovljene ribe. Restorani su takođe krivi zbog prodaje izlovljene vrste, a neke će prodati čak i ugrožene vrste za visoku cenu.

Dobra vest je da postoje programi koji su dizajnirani tako da utiču na pametnije izbore potrošača. Monterey Bay Seafood Watch je odličan program koji pruža potrošačima informacije o tome koje vrste riba potrošači treba da izbegavaju, alternative za te vrste, i dobar izbor. Oni imaju čak i iPhone i Android aplikacije. To je veliki program koji sam koristio savesno.

Ja ću pitati prodavača ili restoran o tome kako je njihova riba ulovljena. Ako oni ne znaju (što je često slučaj, te je vrlo, vrlo frustrirajuće) onda se jednostavno odlučim za meni, odnosno izaberem nešto bez ribe. To je moj način da se kažem sledeći put treba da znaš ili neću kupiti ribu od tebe. Nadam se da će drugi lideri okeana primeniti isti pristup! Što je više ljudi koji primenjuju ovaj pristup, više prodavača i restorana će se pridržavati zahtevima potrošača.

Koji su vaši planovi za dalje?

- Moji planovi za budućnost su da od SpeakUpForBlue.com napravim redovni posao. Ja ću nuditi i neke online proizvode u bliskoj budućnosti (karijere vezane za zaštitu okeana kao i partnerske programe). Ovi proizvodi su dizajnirani za stvaranje promena u životnoj sredini i u društvu, kao i da mi pomognu u izdržavanju porodice. Ocean Conservation Careers proizvod će mi pomoći drugima pomognem da izgrade uspešne karijere u zaštiti okeana. To će omogućiti da se više ljudi uključi u zaštitu, što će pomoći okeanima u ovoj dugoj vožnji.

Affiliate program poput onog s EnviroSurfers, pomoći će SpeakUpForBlue.com posetiteljima da kupe eko-friendly proizvode. Kada sam prvi put počeo SpeakUpForBlue.com, rekao sam da ću održati svoj rad pomoći programa oglašavanja, kao što su Google Adsense, međutim, brzo sam primetio da se oglasi ne odražavaju dobro na posao kao što sam radio. Na primer, napisao sam članak o izlivanju Deepwater Horizon (Meksički zaliv) i primetio sam članak pojавio kao ulaganje u nafti... nije reklama koju sam htio. Tako sam tražio eco-friendly firme da mi pomognu u podržavanju mog rada, i pronašao sam odličnu firmu pod nazivom EnviroSurfers. Takođe se nadam organizaciji događaja, kao što su čišćenje plaže, aktivnosti na otvorenom i još mnogo zabavnijih stvari kako bi pomogli ljudima da na zabavan način učestvuju u zaštiti okeana.

No, glavni cilj je nastaviti edukovati javnost o okeanima i kako oni mogu pomoći kroz SpeakUpForBlue.com, SUFB TV (www.youtube.com/speakupforblue), Facebook stranici (www.facebook.com/SpeakUpForBlue), a druge društvene mreže.

Vaša poruka čitateljima magazina „Moje planeta“?

- Najbolji savet koji mogu da dam jeste da sebe izgrađujemo što više u ljudе koji su svesni toga što se dešava sa našim okeanima, bez obzira gde na svetu živite, na obali ili u unutrašnjosti, vaše dnevne aktivnosti imaju neki uticaj na okeane. Vaš je izbor da li će taj uticaj biti pozitivan ili negativan. Što više znate o okeanima bolje ste opremljeni da ih štitite!

Betmenova družina

Ni najvatreniji obožavaoci Betmena nisu gledali ovaj film! Ivana Budinski odgaja tri mlađa slepa miša, koji će uskoro raširiti krila!

Bebiša odmah po dolasku (26. 6.)

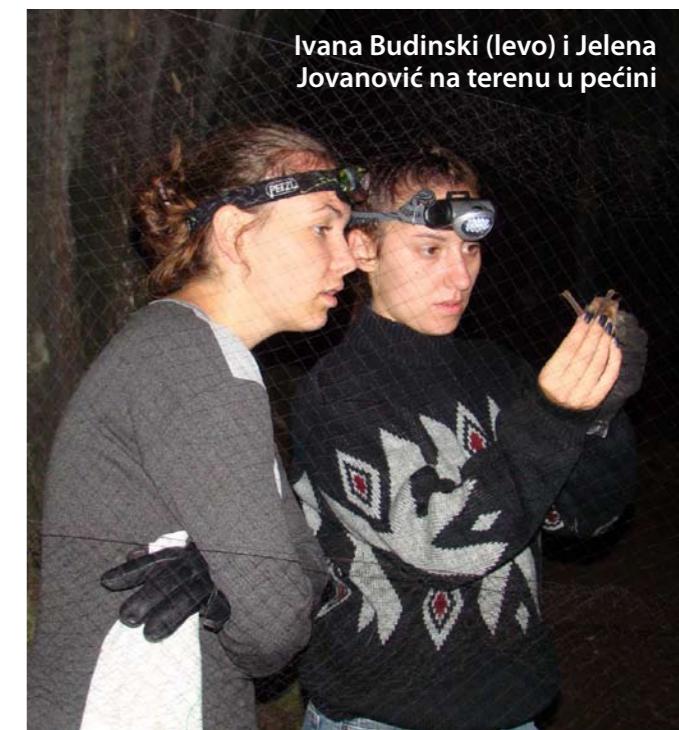
uvek je bio bez dlake, i nije imao razvijene mehanizme termoregulacije), ali sam ipak rešila da ga ponesem kući i probam da ga održim u životu.

BRIGA O BEBIŠI

Stavila sam ga u čarapu u malu kutiju - da mu ne bi bilo hladno, pa na internetu potražila informacije o odgajaju beba slepih miševa. Veoma korisne savete dobila sam od Helene iz Češke koja ima

Ivana Budinski: Zbog slepih miševa počela sam da se bavim speleologijom

Dvadesetpetogodišnja Ivana Budinski, osnovne i master studije biologije završila je na PMF-u u Novom Sadu, a sada je student prve godine doktorskih studija biologije na Biološkom fakultetu u Beogradu. Radi na Institutu za biološka istraživanja „Siniša Stanković“, na odeljenju za genetička istraživanja. Kao srednjoškolac bila je polaznik seminara biologije u Istraživačkoj stanici Petnica, i 2004. godine ju je Vladimir Jovanović (tada mlađi saradnik u Petnici) sa još četvоро polaznika poveo na Beljanicu na teren sa studentima biologije iz Beograda (Biološko-istraživačko društvo „Josif Pančić“). Kako kaže, tu se i rodila njen ljubav prema slepim miševima, jer je započela saradnju sa studentima biologije koji su se bavili ovim sisarima. Tada je Branko Karapandža vodio teriološku sekciju (sekcija koja proučava sisare), a preko njega je upoznala i Milana Paunovića iz Prirodnačkog muzeja. I dan danas su u istoj „ekipi“. Iako nije zvanično zaposlena u muzeju, tamo povodi dosta vremena u svojstvu „spoljnog saradnika“. „Zbog slepih miševa je odlučila da počnem da se bavim speleologijom, i prošle godine je završila speleološki kurs u ASA&K-u (Akademski speleološko - alpinistički klub) u Beogradu“, kaže Ivana.

Ivana Budinski (levo) i Jelena Jovanović na terenu u pećini

Ovako je Ivana hranila malog Bebišu (8.7.)

iskustva u tome. Hranila sam ga mlekom pipetom na svaka četiri sata, a najteže mi je padalo ustajanje noću, jer sam u polusnu podgrevala mleko i hranila ga. Imala sam problem sa odabirom mleka koje će mu dati. Helena mi je savetovala da ga hranim

nekom mlečnom formulom za mačice, što nisam uspela da nađem, pa sam nastavila sa Imlekovom „kravicom AD“ jer ima 3,2% mlečne masti (mleko sa najvećim procentom mlečne masti koje sam našla u komšiluku), a i obogaćeno je vitaminom D, što je

Slepi miševi su „najjači“ prirodni insekticid

- Slepi miševi su jedini sisari koji imaju sposobnost aktivnog letenja.
- Iako njihovo ime to govori, tek, slepi miševi nisu slepi, a za let i lov koriste eholokaciju. Oni ispuštaju ultrazvuk kroz usta ili nos, ušima primaju odbijene talase, i u mozgu im se formira veoma precizna slika svega što ih okružuje.
- Sve evropske vrste slepih miševa hrane se insektima,

Srednji noćnik (Nyctalus noctula)

Belorubi slepi mišić (Pipistrellus kuhlii)

i time su veoma značajni u ekosistemu kao prirodni insekticidi.

• U Srbiji je do sada registrovano 29 vrsta slepih miševa. Naš najmanji slepi miš je patuljasti slepi mišić (lat. *Pipistrellus pygmaeus*) koji je težak svega pet grama i ima raspon krila oko 20 cm, dok je najveći slepi miš u Srbiji veliki mišouhi večernjak (lat. *Myotis myotis*) koji teži oko 35 g, i može imati raspon krila do 45 cm.

• Slepi miševi ne žive samo u pećinama, već i u drveću (u dupljama, pukotinama ispod kore...), a neke vrste su se adaptirale na život u urbanim sredinama, pa najčešće naseljavaju podrume, tavane, pukotine u fasadama i kutije od roletni.

• Dve najčešće vrste u gradovima su belorubi slepi mišić (*Pipistrellus kuhlii*) i srednji noćnik (Nyctalus noctula).

Super miševi

EHOLOKACIJU KORISTE I KITOVI I DELFINI, A KOPIRA IH NAJMODERNIJA TEHNOLOGIJA U VIDU UREĐAJA SONARA

Levo: Trio fantastiko u kavezu; Desno: Bebišina omiljena pozna - da visi na zidu kutije (9.7.)

jako bitno za rast kostiju. Isto tako, morala sam da pazim da se ne prejede, jer može da dođe do nadimanja i grčeva, što je jedan od najčešćih uzroka ugibanja slepih miševa u tom uzrastu.

Helena mi je takođe rekla da treba da ga držim na temperaturi od 37 stepeni, da ga bar neko vreme svaki dan nosim u platnenoj vrećici oko vrata, ili još boje, pošto sam žensko, da ga nosim u grudnjaku. U početku sam bila veoma skeptična prema toj ideji, ali sam je ipak poslušala, i iznenadila sam se koliko se on svaki put umirio kad je shvatio da mu je tako toplo. Isto tako, posle svakog jela sam ga čistila štapićem za uši – da mu ne bi zaostalo mleko na dlaci na kome bi mogle da se razviju bakterije, a i da ima osećaj kao da ga majka čisti. Slepni mišić je progledao, dlaka je počela da mu raste, ali što je najbitnije od svega, bio je živ i imao dobar apetit.

Potom sam mu malo pojačala ishranu, i sa mlekom sam mu mešala pavlaku za kafu (10% mlečne masti). Na zidove kutijice sam mu zlepila „tapete“ od papirnog ubrusa, da bi mogao da se kači na zidove.

Prvih deset dana nisam želela da mu dam ime da se ne bih previše vezala za njega u slučaju da ne preživi, ali sam ga ja zvala Bebiša (skraćeno od „Beba slepi miš“). Svaki dan je išao sa mnom na posao, a nosila sam ga na odbranu sestrinog diplomskog u Suboticu, na neki teren u Banatu, pa čak i na seminar u Petnici. Nekoliko puta su me ljudi u gradskom prevozu pitali šta to nosim u kutiji, da li nosim hrčka, a kolege i prijatelji su me zezali da sam postala majka. Bebiša je počeo sam da vodi računa o svojoj higiji – krvno je „češljao“ kandžicama na nozi, a krilo je lizao – prepostavljam da je sve to instinkтивno počeo da radi.

STUGLA NAM JE I JELA

Taman smo se Bebiša i ja lepo uigrali, kada mi je 13. 7. Jelena javila da u muzeju ima jednu ženku belorubog slepog mišića sa povređenim krilom. Pitala me je da li možemo da probamo da spojimo nju i Bebišu, da ih držimo zajedno kako bi se međusobno grejali, te da malo razvijaju socijalni život. Imala je gadan podliv na desnom krilu, a Jelena mi je rekla da odbija da jede, i da je jedva popila malo vode. Bila je dosta starija i krupnija od Bebiše, i za razliku od

Najpoznatiji slepi miš

LIK BETMENA, NEUSTRAŠIVOG BORCA PROTIV ZLA OVEKOVEĆEN JE U NIZU STRIPVA, CRTANIH I IGRANIH FILMOVA

Ko je vaš podstanar?

- Belorubi slepi mišić je onaj koji se najčešće može videti kako lovi oko uličnih svetiljki (lovi komarce), i to je onaj koji najčešće ljudima uleće u stanove pred kraj leta i početak jeseni. U tom periodu mладunci izleću iz skloništa pa su još smotani i uleću u stanove jureći komarce, a isto se može desiti da ulete i odrasle jedinke koje se u tom periodu pare pa traže sklonište. Ako vam je *Nyctalus noctula* podstanar, znaćete sigurno da je tu pošto je veoma bučan (često glasno cīči).
- Ako vam slepi miš uleti u sobu, verovatno će uspaničeno početi da leti u krug po sobi. Nemojte paničiti, jednostavno ugasite svetlo u sobi, otvorite prozor/vrata od terase, razmaknite zavese i napustite prostoriju. Kad se malo smiri, sam će izleteti napolje.
- Ukoliko slepi miš iz nekog razloga ne želi da napusti vašu sobu, ili su vam se slepi miševi usleli u kutiju od roletne i potrebna vam je stručna pomoć u vezi njih, nazovite Prirodnjački muzej, i neko od nas će izaći na teren.
- Sve vrste slepih miševa su zaštićene zakonom (i domaćim i međunarodnim), i svako njihovo neovlašćeno hvatanje, ubijanje, uz nemiravanje je zakonom kažnjivo.
- 2011-2012. proglašena je godinom slepih miševa
- U evropskim državama se svake godine obeležava Evropska noć slepih miševa, pa isto tako i u Srbiji. Ove godine će najverovatnije biti održana 29. 9. u galeriji Prirodnjačkog muzeja na Kalemeđdanu, u vidu nekoliko predavanja, i, kao i svake godine, imaćemo i specijalne goste – slepe miševe.

njega već su joj bili izrasli zubi, pa sam odmah počela da joj dajem čvrstu hranu – larve brašnara. Uprkos Jeleninim pritužbama da nema apetit, ona je jako lepo jela, i zbog toga je i dobila to ime – Jela. Jela je imala veoma nezgodan temperament, i svaki put kad bi joj se Bebiša približio, „vikala“ je, odnosno cičala na njega. U početku su se dosta svađali (zapravo, ona se svađala sa njim), ali su onda provalili da im je toplije kada spavaju zajedno, i postali su drugari. Jela je bez problema jela crve, dok sam Bebiši počela da kombinujem mleko i ceđene crve. Polako su mu rasli

Još reč - dve o super miševima

NAUČNICI PROCENJUJU DA SVAKI SLEPI MIŠ MOŽE DA POJEDE OKO DVE HILJADE KOMARACA DNEVNO, ŠTO GA ČINI JEDNIM OD „NAJAVAČIH BIOLOŠKIH ORUŽJA PROTIV KOMARACA“. AKO JOŠ UVEK NEMATE SVOG SLEPOG MIŠA, OD POMOĆI VAM MOŽE BITI POSTAVLJENJE KUĆICE.

zubići, i trebalo je da ga postepeno prebacujem na čvrstu hranu. Bebiša je počeo da radi vežbe za krila – prvo bi ispružio jedno krilo i malo tresao njime, pa onda drugo. Kao da je postajao svestan da ima nešto, ali da još uvek nije znao čemu to služi. E, a onda je došao trenutak da se po prvi put odvojim od njih, jer sam krajem jula išla na Prokletije na speleološku ekspediciju – Bebišu i Jelu sam zajedno sa „uputstvom za upotrebu“ na dve strane ostavila Jeleni, koja me je svakodnevno obaveštavala kako su.

TREĆI MUSKETAR

Po povratku sa Prokletija me je dočekalo iznenađenje – tri slepa miša. U međuvremenu je stigao Pufi o kome se neko vreme brinula Irena Živković, pa ga posle nekog vremena poslala iz Niša za Beograd da ne bi bio sam, a i da ga njena mačka ne bi dirala. Svi troje su prešli na čvrstu hranu – jeli su crviće na svakih šest sati. I naravno, svuda su išli sa mnom, držala sam ih u kavezu čiji su „zidovi“ od mreža za komarce, na koje oni mogu da se kače. Jela se u početku svađala i tukla sa Pufijem, ali su se posle nekog vremena pomirili i počeli da spavaju zajedno.

Sada su već „porasli“, i došlo je vreme da nauče da lete. Tako sam ja svakodnevno sa njima imala časove letenja. Prvo sam ih puštala da pokušaju da lete, to jest da padnu sa moje ruke na krevet, a onda su počeli da preleću sa kreveta na zavesu, frižider ili

Bebiša (levo) i Pufi spavaju u vrećici na dnu kavez (28. 8.)

ormar. Bebiša i Pufi su jako napredovali, i mogu da naprave nekoliko krugova po sobi pre neko što se zakače negde da se odmore. Jela je, nažalost, jako loša sa letenjem, iako joj je prošao podliv, ne može u potpunosti da koristi desno krilo i još uvek je samo u fazi da „maše krilima dok pada“. Sada nam ostaje još samo da uvežbaju letenje, i da nauče da love pošto se oni u prirodi hrane komarcima i mušicama. Nadam se da će instinkt za lovom tu odigrati značajnu ulogu.

TEKST I FOTOGRAFIJE: IVANA BUDINSKI

Milan Paunović, Jelena Jovanović i Ivana Budinski na terenu

PHOTO: JOVAN JARIĆ

Deca i sunce

**SUNCE U KOMBINACIJI SA ČISTIM VAZDUHOM
NA PLANINI STIMULIŠE APETIT I JAČA
ODBRAMBENI SISTEM VAŠEG DETETA**

PROPELER

Deca u planini

Ukoliko želite da vaše dete ima zdrav stav prema životnoj sredini i zdravlju, i stekne dobre životne navike, potrebno je da od malih nogu bude upućeno na planinarenje i srodne discipline...

Veliiki broj planinara sa dolaskom novog člana porodice obustavlja sve outdoor aktivnosti. Čini se da se to dešava zbog spleta sasvim razumljivih porodičnih okolnosti: prvi meseci bebinog života mame iz objektivnih razloga ne mogu da planinare, a tate se solidarišu sa njima, što vrlo brzo „planinarske porodice“ postaju sve manje aktivne, da bi do petog rođendana svog deteta zaboravili da su uopšte ikada i planinarili. A da li mora da bude baš tako?

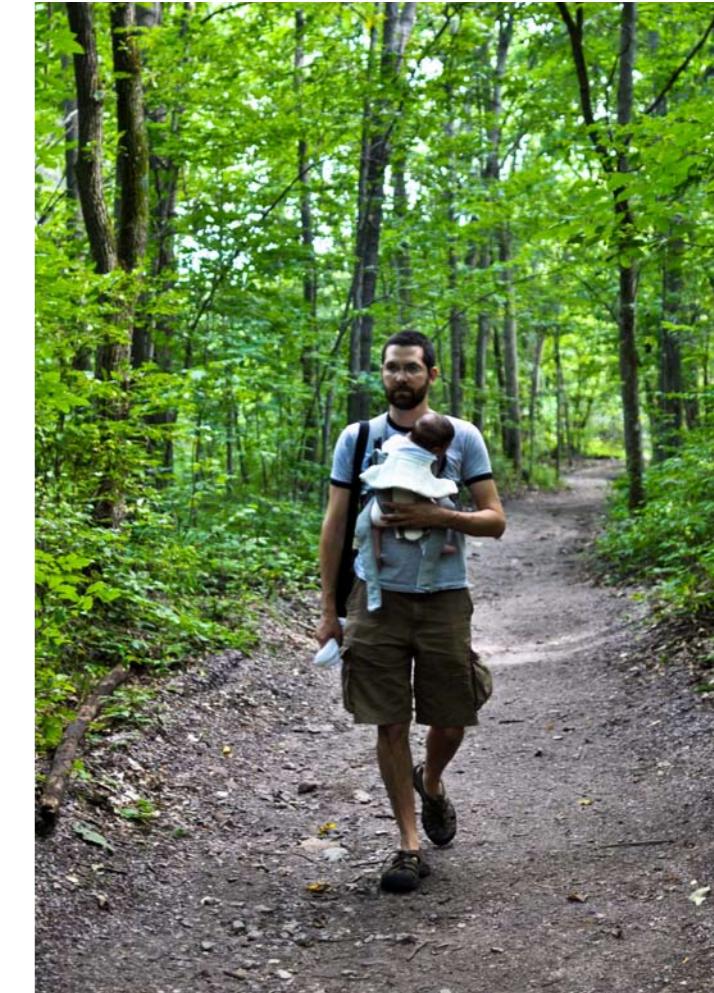
Mnogi veruju da deca nemaju šta da traže u planini i tu se donekle slažemo. Novorođenčad i deca do tri meseca suviše su mali da biste se odlučili da sa njima krenete u neku ozbiljniju avanturu. Međutim, sa starijim klincima, uz samo malo dodatnog truda i planiranja, možete da pođete na laki trekking, pa čak i višednevno kampovanje. Mnogi će pomisliti da je i šestomesečna beba suviše mala, ali setite se prave dece prirode iz Afrike ili sa Dalekog istoka, koje dok naporno rade majke nose zamotane u maramama na leđima. Zaboravljamo da su bebe veoma žilava „mala raja“, opremljena neverovatnim sposobnostim preživljavanja, koja ne treba stavljati na probu, ali ih svakako treba imati na umu.

ZDRAV ŽIVOTNI STAV

Boravak u prirodi i razne outdoor aktivnosti nemaju alternativu i, ukoliko želite da vaše dete ima zdrav stav prema životnoj sredini i zdravlju, i stekne dobre životne navike, potrebno je da od malih nogu bude upućeno na planinarenje i srodne discipline. Deca će vrlo brzo usvojiti sve vrednosti koje donosi planinarenje, uključujući ljubav prema prirodi, sportu, ali i solidarnost, dobročinstvo i pomoći drugima u nevolji.

Pored toga, tokom različitih outdoor aktivnosti deci se nameću kontakti sa ljudima različitih životnih dobi, što je veoma podsticajno, jer se ubuduće imati bolju komunikaciju, neće biti stidljivi i brže će se socijalizovati. Oni su zato otvoreniji i prema vršnjacima, pa lakše postaju lideri.

Najzad, najmlađi planinari najlakše usvajaju ekološke navike. Već dvogodišnjaci mogu da nauče da ne treba bacati otpad, kao i osnovne principe reciklaže, a ovu

naviku će najbolje moći da uvežbaju upravo na izletima. Od starije dece (oko četiri godine) očekuje se da imaju svoju kesu za otpad, te da znaju razliku između organskog i neorganskog otpada.

RODITELJI I DECA

Zašto planinamo? Pitanje je prosto, a odgovora ima koliko i planinara. Ipak, složićemo se da je boravak u prirodi jedan od najefikasnijih antristres tretmana. Sunce, boje prirode, svež vazduh i napor kojem se izlažemo da bismo savladali trasu, vraćaju nam energiju, a svi životni problemi postaju manje važni kada se susretнемo sa svom snagom i milosti prirode. Ukoliko ta iskustva doživljavate sa bliskim osobama i prenosite ih na svoju decu, svaki trenutak u prirodi biće neprocenjivo vredan. Tako se veze između roditelja i roditelja i dece učvršćuju van konvencionalne porodične atmosfere.

Ukoliko vam nedostaje hrabrosti da se sa svojim šestomesečnim potomkom uputite na trekking ili

kampovanje, najbolje je da se udružite sa drugim roditeljima. Dve porodice sa malom decem biće odlično društvo za prvi ozbiljan odlazak u prirodu. Pored pomoći koju će pružati jedni drugima tokom boravka u prirodi, tu je i važan momenat razmene iskustava nakon povratka kući. Da li su deca bila kenjkava i zašto, koliko često pravite pauze, kakvu nosiljku koristite i koliko je ona udobna, da li je bilo problema sa insektima, koliko je mališanim potrebno vode, a koliko pelena... Sve su to pitanja na koja orgovore možete dobiti u razgovoru sa „sebi sličnima“.

GDE IĆI NA IZLET?

Meta prvih izleta treba da budu dobro poznata mesta u blizini mesta življenja. Staze zdravlja i lagane trekking

saznajte sve o izvorima pijače vode. Preporučuje se da koristite isključivo svoju vodu, a da izvorsku upotrebljavate za pranje ruku, a kao pijaču u krajnjoj nuždi. Ne preporučuje se da deca koriste izvorsku vodu.

KADA DA KRENEMO?

Rano jutro najbolje vreme za polazak. Ako poranite i na destinaciju dođete pre osam sati, imaćete dovoljno vremena da zajedno doručujete u prirodi i pripremite se za akciju. Tako ćete najvredniji deo dana provesti u dubokoj hladovini, u šetnji, uživajući u svežini i upijajući vibracije prirode.

Prednost ranog odlaska na trekking sa malim detetom je i taj što već u rano popodne možete da se vratite kući, a imaćete utisak da je vaš dan bio dug i ispunjen.

HRANA I PIĆE: ZA UZRASTE OD 6 MESECI DO 4 GODINE

Za decu do 12 meseci dovoljma je dvonožna fabrika mleka u obliku majke, i voda. **Za stariju decu** obezbedite dovoljne količine hrane, mleko u prahu (ukoliko je neophodno) i vodu. Da, dobro ste čuli: mleko u prahu! Mnogi se zgrožavaju i od same pomisli na tako nešto, ali budimo realni: sveže mleko je izuzetno kvarljivo na temperaturi višoj od deset stepeni i predstavlja potencijalnu opasnost po zdravlje mališana. Malo mleka u prahu zadovoljice njegovu potrebu za ovim napitkom.

Za uzrast do četiri godine, pogodne su razne grickalice i energetske pločice, voda i sok. Ako kampujete, sve ovo pomnožite sa brojem dana koje planirate da provedete u prirodi i dodajte još bar dva litra vode.

Ukoliko dete nije vegetarijanac, tokom dužeg boravka u prirodi njegova ishrana treba da bude vegetarijanska. Razlog tome je što se meso i mesni proizvodi namenjeni deci teško čuvaju van frižidera. Ako, pak, insistirate da vaše dete dobije proteinski obrok u vidu mesa, možda bi trebali da razmislite o konzerviranoj ribi.

ture na padinama obližnje planine biće odličan test i za roditelje i za decu. Kako stičete iskustvo, lagano ćete se udaljavati od kuće, da biste na kraju osetili spremnost da odete i na višednevno kampovanje.

Kada planirate kampovanje, birajte mesta sa zdravom šumom koja pružaju debeli hlad. Takođe, обратите pažnju na prisustvo divljih životinja, a posebno gmizavaca i insekata. Izbegavajte da pravite pauze ili podignite kamp na kamenjarima ili u blizini šupljih stabala. Takođe, izbegavajte i drveće u punom cvetu, jer polen može da izazove alergijsku reakciju.

Kada izaberete destinaciju, raspitate se o prilaznim putevima jer je najbolje da boravite u neposrednoj blizini svog vozila. Obavezno

Prirodni antibiotici
VIRUSI I BAKTERIJE, KOJI SU PROUZROKOVAČI INFKECIJA NISU LJUBITELJI PLANINSKOG SUNCA I SVEŽEG VAZDUHA, PA IHIMA NEUPOREDIVO MANJE NEGOTAGAĐENOJ GRADSKOJ SREDINI.

KAKO I KOLIKO DALEKO - OD 3 MESECA DO 4+ GODINE

Koliko daleko možete ići? To zavisi od toga koliko je dete staro. Da li ćete ga nositi ili gurati u kolicima, ili će samo hodati - zavisi od uzrasta.

Novorođenčad: Nemojte ni pomisljati o odlasku na višednevni izlet, ako je vaše dete mlađe od mesec dana. Bebe ove dobi su premlade da bude izložene suncu, lošem vremenu, a o štrukanju po neravnom terenu da i a ne govorimo.

3 do 6 meseci: Preporučuje se prednji nosač, koji obezbeđuje podršku za glavu i vrat. Koliko dugo možete da pešačite zavisi od izdržljivosti i bebe. Sasvim mala deca prilično su mirna u nosiljci, ali je neophodno povremeno praviti pauze zbog cirkulacije. Starija deca obično budu strpljiva oko sat vremena, pre nego što postanu nervozna ili gladna, a tu je i faktor mokre pelene. Planirajte kraće šetnje po ravnom terenu, tokom ranih jutarnjih časova ili u kasno popodne, kada sunce nije tako jako.

6 do 14 meseci: Preporučuje se nosač za leđa. Beba će imati dovoljno prostora za razne aktivnosti, uključujući grickanje keksa i pijuckanje. Možete se odvaziti i na duže pešačke ture sa obaveznim pauzama, kako bi dete proteglo noge. Teren može da bude blago zatalasan, ali izbegavajte kamenjare i klizave podloge.

Dete obavezno zaštitite od sunca.

Bezbednost uvek treba da bude na prvom mestu

Stariji do 4 godine: Deca postaju nezavisna na lakšim trekking turama. Klizavi delovi i kamenjari mogu da budu problem, pa će im biti potrebna pomoć.

Više nismo mali - sada možemo i na leđa!

14 meseci do 4 godine:

U ovom uzrastu sedenje u nosiljci je naučna fantastika. Mališani će neprestano pokušavati da hodaju i trče, što nekada može biti jako naporno za roditelje. Međutim, bitno je da ih ne sputavate. Ukažite im poverenje i snizite očekivanja: dozvolite detetu da istražuje i osvaja brežuljke, da krivuda stazom, zastajkuje i neprestano traži vodu, grickalice... Hodaćete brzinom puža, ali će vaše dete uživati u igri grančicama, lišćem... Imajte na umu da za

njih ne postoje prepreke, već izazovi, pa ponesite rezervne pantalone za slučaj da nađete na neku izazovnu baru. Ukoliko se umori, uvek možete da ga ubacite u nosiljku i ponesete kilometar-dva. U ovom dobu deca su još sitna, ali nošenje na leđima može biti jako naporno za roditelje. Zato je najbolja kombinacija: pola sata hodanja, pa 15 minuta vožnje u nosiljci. Birajte bezbedan, šumovit i blago zatalasan teren. Dete obavezno zaštitite od sunca.

Postali smo veliki istraživači - držite nas na oku

SIGURANI I SREĆNI

Opasnosti: U većini šumovitih predela ima tek nekoliko realnih opasnosti, a to su pre svega otrovni bršljan i mrazovac, bodljikava kupima, neprijatna kopriva, te krpelji, komarci i zmije. Mnogi, takođe, posebnu pažnju skreću na hrast, koji je dokazano otrovan. Međutim, nemate razloga za brigu ukoliko vaše dete ne jede više od pet kilograma hrastovog lišća dnevno. Sasvim mala deca imaju potrebu da žvaču sve što dograbe, dok dvogodišnjaci već treba da znaju da nejestive stvari ne treba da stavljaju u usta. Ipak treba da budete posebno pažljivi i mališane držite što dalje od žbunova sa primaljivim šarenim bobicama.

Oprema: Obevezno je piknik čebe (sa nepromočivom postavom), prva pomoć (neizostavna su sredstva za slučaj ujeda insekta) i odgovarajuća igračka. Kanticu sa lopaticom biće prava kombinacija za prikupljanje blaga tokom pauza.

Prava odeća: Deci je neophodna potpuna zaštita od sunca, pa se preporučuje pamučna odeća sa dugim rukavima i nogavicama, te šeširič širokog oboda. Deca koja još ne hodaju mogu da budu u čarapama, dok su za male pešake patike i čarape svakako bolje od sandala. U protivnom, svakih deset metara ćete izbacivati kamenje iz sandalica. Pored osnovne odeće za svaki dan boravka u prirodi, obavezno ponesite rezervnu odeću i dodatne slojeve u slučaju pada temperaturе. To treba da bude udobna odeća od prirodnih materijala, prilagođena vremenskim uslovima. Ne zaboravite pelene.

Zaštita od sunca i insekata: Ne koristite sredstva za zaštitu od sunca i za odbijanje insekata ukoliko je beba mlađa od šest meseci. Odeća je uvek najbolje osiguranje i protiv ugriza insekata i kao zaštita od sunca.

Ako je vaša beba starija od šest meseci, ova sredstva možete koristiti, ali kako iritiraju oči pazite da ih dete ne razmazuje po sebi. Pre kupovine obavezno pročitajte deklaraciju proizvoda.

Stazama Stare planine

Planinarsko društvo OPSD „Dragan Radosavljević“ iz Zaječara dobito je poziv za boravak, druženje i pohod na 1. Republičkoj akciji „Stazama Stare planine“ i na dobijeni poziv odgovorilo je nas jedanaestoro iz društva. Jedina novina ovom prilikom je bio naš najmlađi član društva Jovan Stokić, koji je na dan uspona imao tri godine osam meseci i dva dana.

Akcija je trajala dva dana (14. i 15. 7.), a prvi učesnici akcije su stigli dan ranije oko 18 časova. Prihvativi

Statistika

Ukupna dužina staze u odlasku i povratku je oko 15 km. Potrebno vreme oko pet sati sa kraćim zadržavanjima radi uživanja u prirodi i lepotama planine i okoline. Prelep doživljaj su upotpunili i članovi paraglajding kluba koji su uspeli na Žarkovu čuku i odatile napravili let do Babinog zuba, čime su simbolično spojili dva vrha Stare planine. Prvog dana učestvovalo je 549 planinara i ljubitelja planine i prirode iz 41 društva i kluba, a drugog dana 128 planinara i ljubitelja planine iz deset društava i klubova.

Prošlogodišnji uspeh

I PROŠLE GODINE U ISTO VРЕME JOVAN JE BIO NA AKCIJI, ALI ZBOG LOŠIH VРЕМЕНСКИХ USLOVA NISAM SMATRAO DA TREBA DA IZAĐE NA VRH. ALI I TADAJE ŠЕTAO OKO DESETAK KILOMETARA, A IMAO JE GODINU DANA MANJE, KAŽE PONOSNI DEKA JANKO PETROV.

Republička akcija PD „Babin zub“ iz Knjaževca, okupila je mnogo planinara na **Staroj planini (Srbija)**, a među njima je bio i **jedan poseban...**

smeštaj u kampu na Sunčanoj dolini trajao je do ponoći. Za tu priliku podignut je veliki šator za prenoćište. Prvog dana izveden je uspon na Midžor (2.168 m), a sutradan na stenu Babin zub (1.758 m), Rudinu (1.672 m) i liticu Orlov kamen (1.374 m). Oba društva iz Zaječara (PD „Ljuba Nešić“ PD „Babin zub“) zajedničkim snagama smešteni u jedno vozilo, krenulo je rano ujutru po svežem jutru putem ka Kalni i Babinom zubu na Staroj planini - Balkanu...

Po dolasku na cilj vrlo brzo je dat znak i većina planinara iz društava, kao i onih koji su već prethodnog dana stigli, po svežini jutra krenula je u susret Midžoru, najvišem vrhu i krovu Srbije. Kolona se vrlo brzo razvukla stazom, jer su skoro svi imali fotoaparate u rukama i redom levo-desno, gore-dole, isli i svaki ineteresantni momenat slikali i snimali. Jovan i ja smo krenuli našim tempom. Uz moju pomoć, kao i podršku i bodrenje palninara koji su prolazili pored, lepo je napredovao. Pošto staza nije bila teška po ovako idealnom vremenu i sunčanom danu (jedina poteškoća bila je jako UV zračenje), Jovan nije teško palo da zajedno sa dedom polako korača, grabeći svojim malim nožicama po stazi ka vidikovcu i dalje...

Prva pauza je bila na vidikovcu, gde smo se prvo slikali za sve nas i one koji su ostali kući, a potom smo nešto pojeli i nastavili putem prema i preko Žikinog čukara. Ovaj uspon je bio malo iskušenje za njega, ali uz moje bodrenje i pomoć moje ruke koja ga je povremeno držala i ohrabrilala, Jovan je nastavio dalje. Pošto sama staza nema zaklona od sunca i šume, morali smo nekako da se prilagodimo i da mu pokazujem i objašnjavam gde idemo, što je on manje - više shvatilo.

Sledeća pauza bila je kod table koja je pokazival pravac Midžora i Žikinog čukara. Ovde smo marali da napunimo naše rezervoare i baterije hranom koja će nam pomoći da izađemo na vrh. Pošto smo poneli naše najomiljenije igračke, dve igračke dinosaure, oni su mu pomogli i zajedno smo, hrabro, posle doručka izašli i krenuli stazom. Pošto je

već bilo planinara koji su mnogo ranije krenuli na vrh, sad su nas susretali i sa ushićenjem su se branili od „napada“ dinosaura i malog Jovana. Raspitivali su se da li se on sam penje ili mu je bila potrebna pomoć. Međutim, odmah su se uverili da mu nije potrebna pomoć i da će najverovatnije moći sam da izađe na krov Srbije.

Sledeća i poslednja duža pauza koju smo nas dvojica imali bila je kod stare karaule podno samog vrha Midžora, a ja sam gledao kamenjar iznad karaule gde sam prethodne godine izašao na isto mesto. Sada smo gledali i birali stazu koja je pogodna za njegove noge. Znao sam da tih par stotina metara predstavlja napor i meni (koji je bio u ulozi njegovog šerpasa) i njemu, ali nagrada je bila na dohvati ruke.

Ista situacija, jedino dinosauri nisu napadali planinare na stazi, ali svi su se zaustavljali i pitali koliko ima godina i da li je sam bez nošenja ispeo na vrh. Za sve su dobijali potvrđeni odgovor. A na samom vrhu imali smo sreću da se sretnemo sa mojom poznanim Milkom Radmilović i Cirom Low, koji su sa puno oduševljenja prihvatali naš izlazak na vrh i brže-bolje dohvatali fotoaparate da se slikaju sa malim hrabrim planinarom koji je izašao na ovaj vrh.

Sam vrhunac je bio slikanje na vrhu, ali i igra sa dinosaurusima koji su posle dužeg vremena ponovo došli na planinu sa Jovanom. Umor i briga su u trenu nestali, ali ostala je igra kao nagrada za uspeh i napor da sa svojim dekom izađe na Midžor. Posle slikanja sa članovima ova društva iz Zaječara, i odmora od dvadeseta minuta, nas dvojica smo ponovo krenuli, ali sada nazad patrolnom stazom koja je išla pored graničnih oznaka. Moja greška, jer ga je ovaj deo staze malo više namučio i izmorio pri povratku što se pokazalo na pola puta u povratku, kada smo na kraju morali da potražimo pomoć GSS i njihovog vozila, da nas prenese do logora i na ručak.

Eto jedne male epizode sa planine, ali velikog uspeha za mene i moga malog unuka. Isčekivanje koje je trajalo tri godine, osam mesenjci i dva dana napokon se, na moju veliku sreću, i ostvarilo. Stekao sam druga sa kojim ću se ubuduće družiti u prirodi i planinariti po visovima Srbije, a i šire. Ako bude imao smisla i ostanu želje, ne znam gde mu je granica i dokle će otići... Znaćemo za dvadesetak godina!

TEKST I FOTOGRAFIJE:
JANKO PETROV

Oprezno sa ljoskavcem

Naučite da prepoznate, uberete i upotrebite samoniklo jestivo i lekovito bilje, upoznajte raskoš sveta šumskih pečurki... U ovom broju upoznajte biljku ***ljoskavac***...

Ljoskavac, pogančeva trava ili vučja jagoda (*Physalis alkekengi*) trajna je, do 60 cm visoka biljka, sa horizontalnim, razgranjenim podankom. Stabljika je vrežasta, uspravna i u gornjem delu jednostavna ili razgranjena – pokrivena kratkim dlačicama. Listovi su jajasti, na vrhu zašiljeni, nejednakog plitko urezani, obično pet do sedam centimetara dugački. Zelenkastobeli pojedinačni cvetovi, koji cvetaju u junu, liče na cvet krompira. Plod je narandžasto-crvena bobica, veličine trešnje (ili nešto manja), smeštena u narandžastom nabreklomu omotu (čašici), koji podseća na lampion. Bobica je puna beličastih semenki. Sazreva početkom jeseni.

STANIŠTA: Ljoskavac raste kao korov u vrzinama, oko puteva (plotovi), a ima je i na ivicama šuma, uz grmove, po poljima... Voli krečnjačke terene. Iz semenki se može proizvesti biljka, što mnogi koriste za ukrašavanje svojih vrtova, pa je seju kao dekorativnu, najčešće neznaajući da gaje veoma korisnu i lekovitu biljku.

UPOTREBA U ISHRANI

Ljoskavac je i biljka ishrane i biljka za lečenje. U ishrani se koristi samo bobica, kao sirova i može se jesti na licu mesta - gde se nađe. Ima veoma priјatan slatkasto – kiselasti, pomalo nagorak ukus. Treba voditi računa o tome da je cela biljka otrovna, osim zrele bobice. Bobicu treba konzumirati svežu, tu gde se nađe, ali samo kao zrelu, jer zelena i poluzrela ima svojstva blago otrovne biljke. U našem programu isprobana je upotreba sirove bobice (u Prirodi – na licu mesta), probali smo zgnježcene bobice kao alkoholnu tinkturu ili u staroj dobroj domaćoj rakiji. U svim tim slučajevima iskustva su odlična. Sveže ili sušene bobice mogu biti atraktivni dodatak voćnim salatama, a od njih se mogu praviti džemovi, kompoti, slatkiši, sokovi, sirupi, vino... Bobice mogu i da se suše, kao sušeno voće, u tankom sloju na promajci. Kao suve mogu se upotrebiti i kao čaj. Blaga gorčina sveže bobice može se otkloniti zamrzavanjem.

UPOTREBA U LEČENJU

U narodnoj medicini pogančeva trava uživa ugled lekovite biljke. Neki bobicama leče crveni vetr (poganac) i sifilis. Kažu da bobice ljoskavca štite kožu, deluju protiv oboljenja jetre, reumatizma i kostobolje, pospešuju rad bubrega i izlučivanje mokraće, a hvaljena je i kao pospešivač metaboličkih procesa. Jovan Tucakov ističe da je ljoskavac moćan diuretik „zbog čega se vekovima koristi za lečenje mokraćnih puteva (i kamena u bubrežima) i uloga. Deluje i laksantno“. Drugi preporučuju melem od izgnježceni plodova ljoskavca i ulja, koji se koristi za utrljavanje kod reumatskih bolova ili stavljaju na rane, jer ubrzava zarastanje. Izgleda da ovde ima mesta i za maštovitost.

Bobica ljoskavca u mreži osušenog ploda

Radenko Lazić

VIŠE INFORMACIJA O KONCEPTU ISHRANA
IZ PRIRODE „SREMUS“ MOŽETE PRONAĆI
NA: WWW.SREMUS.ORG

REKLI SU O SREMUŠU
NI JEDNA BILJKA NA ZEMLJI NIJE TAKO
DELOTVORNA ZA ČIŠĆENJE ŽELUCA,
CREVA I KRVI KAO DIVLJI LUK

jer ima svojstva koja ga preporučuju. U sebi ima šećera, organske (voćne) kiseline – naročito limunske, nešto alkaloida, karotenoïda (fizalin), a usput, bogat je izvor vitamina, naročito vitamina C i karotina.

OPREZ: Oprez kod korišćenja ljoskavca je neophodan. Ako se biljka dobro upozna, nema opasnosti od zamene sa nekom drugom sličnom biljkom. Međutim, činjenica da je, osim zrele bobice, cela biljka otrovna, nalaže obavezu opreznog korišćenja i same bobice. Autori ističu da čak i kod odvajanja bobice od omota (čašice) treba paziti da se međusobno što manje dodiruju. Odrasla osoba ne treba dnevno da konzumira više od 30 svežih bobica.

Ljoskavac u bašti

U jesen zrela bobica ljoskavca puna je semena, koje možete zasaditi u vašoj bašti. U narednoj vegetativnoj sezoni imaćete narandžasto crvene lampione, kao ukras, a u jesen bogat izvor zdravlja, kroz napred opisane načine upotrebe.

Ljoskavac u rakiji

U dobru staru prepečenicu ubaciti zrele bobice ljoskavca (može i izgnježcene), sačekati nekoliko dana i koristiti kao lekoviti aperitiv ili jutarnje okrepljenje – po jednu čašicu.

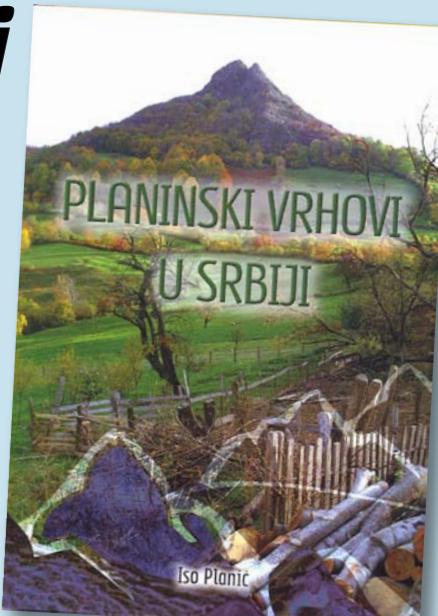
Planinski vrhovi u Srbiji

Iz štampe je izašla knjiga Ise Planića „Planinarski vrhovi Srbije“, koja je svojevrsni podsetnik i spisak atraktivnih planinarskih destinacija...

Knjiga „Planinski vrhovi Srbije“, autora Ise Planića detaljno opisuje planinski reljef Srbije i urađena je kao vodič, prvenstveno namenjen planinarima, ali u mnogome može da pomogne i rekreativcima i ostalim zaljubljenicima u prirodu. Ovo je pre svega spisak vrhova, bez njihove kategorizacije, jer je, kako kaže autor, knjiga zamišljena kao podsetnik, priručnik i baza podataka koja planinarskoj i široj javnosti ukazuje na bogatstvo i raznolikost planinskih predela Srbije.

Cena knjige je 1.000 dinara.

Knjigu možete da poručite od autora putem sledećih kontakata
e-maila: planiciso@hotmail.com
ili telefona: 065/809-40-65

Planinarska svadba

Drama na Tremu pretvorila se u bajku... Ovo je nastavak priče sa srećnim krajem: Tatjana Rašević i Nenad Podovac venčali su se na planini nedaleko od mesta gde su se upoznali...

Unama nikad ne prestaje potreba da verujemo u bajke. Samo što težnju da ih ostvarimo, ponekad slomi nedostatak snage ili mudrosti da se u nju veruje. A onda se dogodi tu pored nas i ostanemo zatećeni pred nečim što je i pored svega, u osnovi veoma jednostavno: čista srca, puna vere i snova. I nema tu slučajnosti, potrebno je bezrezervno i nedvosmisleno verovati, bez strahova i ma čega što pokoleba, a o ostalom će se pobrinuti Bog.

14. 2. 2010. - Noć. Možda sam sanjala. Boli... Živim! - lebdelo joj je mislima dok je noć bledela. Umalo da tu bol preseće onaj ledeni dah vetra na Devojačkom grobu i ona bela lažna, umalo fatalna snežna stepenica... Koliko god neko bio mlađ ili star, u tim situacijama se obično pitamo: „Zašto?“ Nakon dve godine, Tanja glasno kaže: „Bog me je sačuvao za Nenada!“, a taj isti Nenad je pričao: „Ženiču se i u četredisetoj, ili nikad, ali kada sretнем zaista PRAVU!“ Zaprosio ju je na vrhu Trem na prvom susretu, a jednostavnost i snaga njihovih odluka meni su ostali potpora za smelost u iznošenju nekih životnih stavova u koje se danas malo ko usuđuje da veruje.

„Goci, piši me za Suvu“, javila je Tanja, čim je počelo prijavljivanje. Akciju za prelazak Suve planine grebenom pripremali smo dve godine i uloženo je dosta truda da ona uspe. Pored toga što je trasa ultimativno lepa, karakteriše je i određen stepen težine. Ono što nismo mogli da znamo je da će nas pratiti ekstremno visoka temperatura, što sa ograničenim zalihama vode rezultira jednakim iscrpljivanjem kao da hodate po dubokom snegu. Naravno, nismo ni razmišljali da će ta akcija ostati zapamćena po venčanju, kakvog do tad nije bilo.

S vremenima na vreme, i kada se prijavila za učešće, pomicala sam kako tu devojku nešto više od planine vuče na to odredište. Nisam mogla da budem svesna koliko sam intuitivno u pravu. Posle dve nedelje, kada je naša ekipa već bila formirana, javila se ponovo: „Jel' ima mesta i za Nešu?“ „E, pa, nema, ali pošto ulazi u Niš i pošto je to

Drama na Tremu

Tatjana Rašević je 13. februara 2010. godine, prilikom uspona na Trem imala nezgodu, kada je pala sa 70 metara visoke litice. Među spasiocima bio je i Nenad Podovac, kojeg je kasnije pronašla na Fejsbuku.

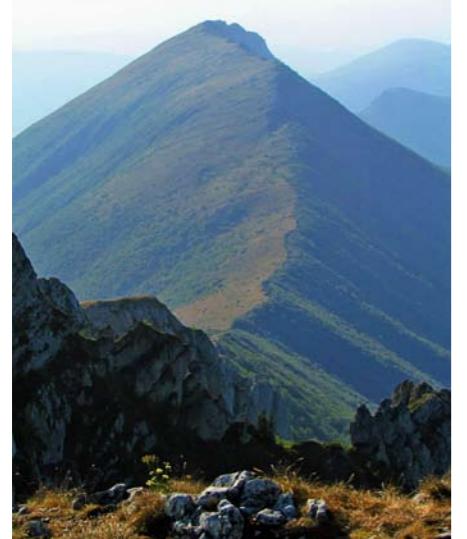
Neša, sedećeš mu u krilu do Vrgudinca!, glasio je moj odgovor. I tu je počelo moje zamešateljstvo, od kog sam u početku po malo zazirala, plašeći se da postajem posetivna i nadobudna. Prateći Tanjine tokove, pozelela sam da čujem tog Nešu i kažem mu par stvari, kao da je Tanja maloletna, i kako god to zvučalo, bila sam ozbiljna u tome, a opet osećala sam da hodam na „svom terenu“. Okrenula sam njegov broj: „Halo zete, Goca ovde. Znači mi se vidimo u petak. Nas sa mладине strane ima 24. Kada uveče posedamo izložiće nam svoje argumente u vezi Tanje, pa ćemo da vidimo za posle!“ Nastalo je kratko čutanje, a potom je usledio odgovor: „Lele bateee!“

Javila sam u oba doma ko još sa nama dolazi i stvar je odjeknula tako da nije bilo nikog u Nišu i okolini ko za to nije znao. Tanji sam predočila da ne mora baš sve da zna, ali da sam zaista ozbiljna da vidim sa kim ovog puta ima posla. Međutim, tu dolazi do najvažnijeg momenta, za koji nisam znala. Njihova priča je tek počela, ali snažno i nedvosmisleno, čim su se sreli. Posle dve godine od pada sa litica Devojačkog groba, sa njim je ponovo otišla ka Tremu, i on ju je u naručju izneo na vrh. Tu su se prvi put poljubili. Javila mi se sa lica mesta da kaže da je na Tremu! Oboje su odlično znali šta od života žele, a hteli su isto.

Nakon poziva, poslala sam poruku oboima: „Eee, da se vi stvarno venčavate, ja bih vas venčala na Tremu!“ Onda je opet nazvala i rekla da je to u načelu gotova stvar. E, pa kad je tako, onda drugačije ne može biti! Tokom samo dva dana, učesnici akcije su postali svatovi i svako je imao određenu ulogu. Mnogo toga nisam ni moralu sama

da rešavam, odvijalo se spontano, ljudi su bili nadahnuti i posebno motivisani i mogu s ponosom da kažem - dostojni velikog događaja kojeg su mediji vrlo selektivno i oskudno ispratili, plašeći se da to slučajno ne bude nečija „promocija“. Ono što je izuzetno važno je da koliko god sam sve pripremala, teško da bi bilo ostvareno kako beše, bez gospodina Zoze, našeg domaćina na Bojaninim vodama. Pored mlađenaca, koji su delili san o takvom venčanju (samo što to niko nije znao), moje malenkosti (po čijem tekstu su se Tanja i

Neško pronašli), gospodin Zoza je neko kome su bila puna jedra kada je čuo za priču i neobično je lepo bilo deliti sa njim sve operativne radnje koje su prethodile venčanju na vrhu.

U petak ujutro, vozač se uspavao, pa smo ga digli iz kreveta u vreme kada smo već trebali da krenemo. To vreme sam iskoristila da se vratim kući po ličnu kartu, koju sam zaboravila, a koju, kao kuma moram da imam. Kod isključenja sa autoputom, pred Sicevačkom klisurom, u kombi je ušao i naš zet (svi su ga već tako zvali), i to sa buklijom kako dolikuje. Zapravo, jedino što smo učinili mimo reda je to što se nije islo po mladu, već obrnuto. Ali, drugačije se nije moglo, obzirom na splet okolnosti. U Vrgudincu su nas dočekali sa pogačom! Odatile, uspon ka Divnoj Gorici je vrlo zahtevan. Brojao je 1.000 m uspona i koliko god da smo poneli vode, potrošili smo je pre nego smo stigli u dom. U kasnim večernjim satima, stepenište još nezavršenog zdanja na Pasarelu krasile su sveće za koje su se pobrinuli svatovi - planinari. Ujutro, naš domaćin nas je ispratio hicima u vazduh iz svoje puške, poželevši mlađencima srećan život. Krenuli smo ka Tremu, koji je tog dana bacio u senku i festival u Nišu!

U poslednje vreme, venčanja sadrže elemente raznih koreografija, koje se nedeljama uvežbavaju, kako bi zvanice pamtile doživljaj. Neki biraju ekscentrična mesta za to (pod vodom, u balonu...). Tanja i Neša nisu ništa uvežbavali, a sve ćemo pamtitи dok nas ima. Oni su samo sledili svoje snove. Kada sam ga upoznala, bilo mi je jasno da će Tanju imati ko da vodi kroz život, a kada je izgovorio zavet stavljajući joj burmu, sve su oči bile pune suza, koliko nas je pomerio iskrenošću izrečenih emocija i obećanjem. A ja htela da vidim sa kim Tanja ima posla? Više nisam brinula kako će njena

mama da doživi sve ovo – da sam na njenom mestu, bila bih srećna. Tako je i bilo. Pukao je u šampanjac, kum je bacio metalne novčiće u vazduh, Tanja bidermajer – svadba beše po protokolu! Došli su svi koji su mogli i želeli i svima je srce bilo puno. To je ublažilo činjenicu da smo do Devačkog groba ostali bez vode. Kasnije smo prepričavali komičnu situaciju sa otvaranjem šampanjca, gore na vrhu, jer je bio popijen u trenu samo zato što je tečan! Na kraju staze, Saša je sačekivao sve koji su silazili sa punim kanisterima vode, a na Bojaninim vodama smo spremali roštilj. Nešini planinari

su doneli i tortu, koju se presekli cepinom, a mi smo im posle večere uručili i poklon.

Koračati koz život otvorenog srca, čiste duše, rasterećen prizemnih interesa, stazom sopstvenih snova, zamisao je koju negujem koliko i ona mene, a koja mi je nebrojeno puta osporavana. Mnogo toga i u mom ličnom iskustvu nije tome išlo u prilog. Ali, shvatila sam odavno da je nemogućnost često samo privid koji nameće svakodnevna urbana kolotečina. Daleko od toga, većega smo svesni dobija drugačiju, realnu dimenziju. Tu čovek dobije snagu samo zato što jasnije zapaža i to je

suština moje neraskidive veze sa prirodom.

Ova stvarna priča jaka je potpora jer razvjejava strahove svih vrsta čineći mogućom ideju koja je u našim životima najvažnija. Zato i treba da ostane zapisana i da bude vodilja, jer nemoguće postaje moguće samo kada se usudimo i oslobođimo raznih kalkulacija. Jedino materijalno je to što sam kumovala najraskošnijem ikad priređenom venčanju sa još dvadeset i troje prekaljenih planinara Kluba aktivnih uživalaca prirode. Na zdravlje!

GORDANA ATANASIEVIĆ
WWW.SERBIANOUTDOOR.COM

Strofadi

Na teško dostupnom i skoro zaboravljenom mestu naše planete Zemlje – ostrvu **Strofadi** u Jonskom moru (**Grčka**), otkrili smo pravi raj za ronioce...

Jonski arhipelag čini skupina od sedam većih i nekoliko manjih ostrva, smeštenih u Jonskom moru. Glavna ostrva su, počevši od severa ka jugu: Krf, Paksos, Lefkada, Itaka, Kefalonija, Zakintos i Kitira. Ova skupina ostrva u Grčkoj je poznata kao Eptanisa ili sedmoostrovje. Naš cilj ovog puta nije bilo nijedno od njih, već dva mala ostrva smeštena duboko, na krajnjem jugu Jonskog mora, ostrva koja su nekada davno prozvana Strofadi.

Strofadi su grupa od dva ostrva, koja se nalaze 44 km jugoistočno od Zakintosa u odnosu na polu-ostrvo Keri. Strofadi su u stvari nastavak Gerakasa, rta na krajnjem jugu Zakintosa, na šta ukuže slična geomorfolologija terena. Stamfani, veće ostrvo, i manje, Arpija, zvanično pripadaju grčkoj pravoslavnoj crkvi, pa dolazak na ova ostrva treba posebno najaviti. I jedno i drugo ostrvo su deo Nacionalnog parka „Zakintos“.

SAVRŠENI USLOVI

Odlazak na Strofade nije tako jednostavan. Neke stvari se moraju poklopiti. Potrebno je naći dobrog skipera i poznavaoца ovih terena, organizovati dobru ekipu koja će sve to ispratiti i, kao najvažnije od svega, da nas posluži vreme. Ovog puta, na veliki praznik Preobraženja Gospodnjeg nama se sve to poklopilo.

Odabrana ekipa u sastavu: Natalija, Dule, Darko, naš domaćin Sakis i ja, krenula je tog 18. avgusta iz luke Agios Sostis iz Laganas zaliva, sa ostrva Zakintos na put od sat i po vožnje u pravcu jugoistoka. More je bilo mirno. Uređaji su

pokazivali maksimum dva bofora, što je bilo idealno za naš put.

Zbog jake izmaglice na horizontu tog dana, ostrva su nam se ukazala na samo dvadesetak minuta pre dolaska. Kako lagano prilazimo ostrvima osećamo i vidimo njihovu izolovanost i posebnost. Plutajuća ostrva „Plota Nisia“, kako su ih nekada zvali, kao dve duži, stajala su pred nama. Ostrva Strofadi, ostrva koja su dugo bila zacrtana kao nas cilj, konačno su tu!

Rastojanje između dva ostrva je vrlo malo. Sigoli, hroničar koji je posetio Grčku i Strofade 1340. godine, prenosi legendu da su se ostrva razdvojila kada su mošti Sv. Marka prenossili iz Aleksandrije u Veneciju.

Pošto nismo imali dovoljno vremena, jer za avanturu je uvek malo vremena, dali smo se odmah na otkrivanje čari koje nudi manje ostrvo, jer smo prvo došli do njega. Iskrcavši se u malu prirodnu luku, koja je tu napravljena da primi male barke, nastavili smo pet minuta hodom da bi došli do male kapele Svetog Onoufriosa, jedine građevine na ostrvcetu. U stvari, pored kapele je mala kućica čija je namena nekada bila da primi goste, ali, nažalost, posle katastrofalnog zemljotresa 1953. godine, ona je postala ruševinu.

Kapela nije oslikana, ali se u njoj nalazi vise starih ikona koje privlače paznju. Naš verni domaćin Sakis nam je predložio da u kapeli možemo provesti noć. Ovo je u prvom trenutku zvučalo vrlo interesantno, ali smo na kraju ipak jednoglasno odlučili da ćemo noć provesti pod otvorenim nebom.

Rajska ostrva za ronioce: Nisos Strofades - Stamfani, veće ostrvo, i manje, Arpija

Zahvaljujem se:
Monahu sa ostrva, radnicima Nacionalnog parka na Strofadi, Istoriskom arhivu u Zakintosu, Andreasu Petroviću Bairaktarisu, koji je odvojio svoje dragoceno vreme i pomogao nam oko prevoda, domaćinu Sakisu, svima ostalima koji su pomogli ovu akciju kao i samim učesnicima akcije!

Nakon kratkog obilaska manjeg ostrva, brzo smo se ukrcali i posle nepunih desetak minuta već smo vezivali naš čamac u malom pristaništu na većem ostrvu.

Odmah po dolasku, sačekao nas je jedan simpatični debeljuca, koji nas je pozdravio i poželeo dobrodošlicu. Bio je to jedan od trojice stanovnika na ostrvu. Zvanično, na ostrvu živi jedan monah, kome je podređeno staranje nad manastirom i osvojica čuvara, radnika Nacionalnog parka „Zakintos“.

Posle kraćeg upoznavanja, popunjavanja formulara i darivanja poklona, vođeni dvojicom čuvara

stigsmo do kapije čuvenog manastira, koji je danas poznat kao manastir Svetog Dionisija. Ali da krenemo redom...

ČAS ISTORIJE

Na ovom ostrvu je 1241. godine vizantijska princeza Irina, sagradila impozantan manastir posvećen Preobraženju Gospodnjem. Ona je to uradila kao zahvalnost Bogu, jer je preživela brodolom u blizini ova dva ostrva. Manastir je takođe posvećen i Bogorodici, pa nosi naziv „Panagia Pantohora“, što u bukvalnom prevodu znači „radost svima“. Godine 1440, vizantijski car Jovan Paleolog je obnovio manas-

tir i učinio da se nađe unutar jakih zidina.

Manastir je impresivan kompleks visok 25 metara, izgrađen da bi odoleo napadu osvajača. Najstariji deo manastira je Pirog, kula koja datira još iz vizantijskog perioda. U manastiru postoje dve crkve. Glavna crkva manastira se nalazi u desnom delu i posvećena je Preobraženju Gospodnjem. Posebno što se da primetiti je ikonostas crkve koji je ceo urađen u kamenu. U levom delu se nalazi crkva Svetog Đorđa, koja je potpuno integrisana u manastirski kompleks. U njoj je dugo počivalo telo Svetog Dionisija, zaštitnika ostrva Zakintos.

Sveti Dionisios je 1570. godine bio iguman manastira na Strofadi. Posle njegove smrti moći ostaju na ostrvu po njegovoj želji, sve do 22. avgusta 1717. godine kada su moćni Saraceni došli i napali manastir. Oskrnavili su telo Sv. Dionisija, opljačkali manastir i uništili bogatu arhivu. Ubili su veliki broj monaha. Samo nekoljicima njih je uspela da pobegne i sakrije se u obližnju šumu. Ubrzo nakon napada, kapetan Jovan Balović, iz Perasta, koji je bio u službi Mletačke republike, prolazio ovuda i spazio preživele monahe. Pokupio ih je i zajedno sa moćima Sv. Dionisija tog 22. avgusta pristigao u luku Zakintosa. Od tada, pa sve do današnjeg dana se dolazak njegove korvete na obale Zakintosa slavi kao dan Sv. Dionisija, koji se zvanično od 1901. godine obeležava svečanom litijom.

O manastiru nije sačuvano mnogo pisanih dokumenata. Mnoge informacije koje su se sačuvala do današnjeg dana su prenosili monasi putem liturgije. Broj monaha na ostrvu je varirao. Bila su dobra vremena kada ih je bilo osamdesetak, nekad četrdesetak, a nekad i samo nekoliko njih. Nekada davno, ženama nije bio dozvoljen borač u manastiru. Moglo su doći do manjeg ostrva gde su pripremale hrana za monahe koji su bili u manastiru. Manastir je pretrpeo razna stradanja. Kako od razornih zemljotresa tako i od moćnih Saracena i gusara. Plaćkan je u više navrata

VELIKI ZEMLJOTRES KOJI SE DESIO 1997. GODINE, JAČINE 6,6 PO RIHTERU, ZNATNO JE OŠTETIO I ONO MALO ŠTO JE OSTALO OD CELOKUPNOG MANASTIRSKOG KOMPLEKSA NA OSTRVU.

i moćne relikvije su se raznosile na sve četiri strane sveta.

Pre Drugog svetskog rata, u manastiru je bilo svega nekoliko monaha i nekoliko čuvara svetionika, a sve do 1976. godine manastir je bio nenaseljen. Od tada pa sve do današnjeg dana na ostrvu je jedan monah. Svima njima najveća želja je obnova manastirskog kompleksa. Vratiti ugled manastiru kakav je imao nekada.

Nekada je zemlja na Strofadi bila plodna i obradiva. Postojali su voćnjaci koji su zadovoljavali potrebe monaha. Danas toga više nema. Međutim, iako u ruševinama, manastir i danas izgleda impresivno. Vidi se trag vremena, koju je istorija ostavila ovde. Ono sto je ostalo u manastiru - knjige, vredni rukopisi i relikvije, čuvaju se u muzejima u Veneciji i na Zakintosu.

Danas Strofadi predstavljaju stanište za oko 1.200 vrsta ptica. Mnogo ptica, na svom povratak iz Afrike, zaustavlja se na Strofade. Među njima posebno izdvajamo, goluba Streptopelia turtur i posebnu vrstu galeba Calonectris diomedea. Flora je takođe bogata. Postoji oko 250 vrsta biljaka. Zbog svega ovoga, Strofadi su deo Nacionalnog parka „Zakintos“ od izuzetnog značaja.

Na zapadnoj strani ostrva se nalazi svetionik koji je izgrađen za vreme vladavine Britanaca. Prvi put je pušten u funkciju 1849. godine, a obnovljen je posle zemljotresa 1887. godine. Svetionik je inače jedan od najstarijih u Grčkoj.

ZARON

Pošto smo dali sve od sebe da za kratko vreme vidimo, otkrijemo i doživimo ruševine manastira, već smo bili u organizaciji za sledeći zadatak. Zadatak, zbog kog je većina nas i došla ovde.

Za sekund smo bili na brodu, podeljeni u dva tima spremna za ronjenje. Duća i Darko u prvom, Sakis i ja u drugom. Natalija je ostala na brodu i bila naša logistika. Verovali ili ne, a nismo ni mi, Natalija je tog dana naučila da vozi čamac.

Posebnost ovog zarona nije bilo

prvog dana je bila najjužnija tačka ostrva. Skroz na otvorenom moru. Zato je i bilo tako spektakularno. Posle samo dva sata provedenih u vodi, naš sanduk za odlaganje morske faune je bio pun. Veliki broj riba i hobotnica našlo se u njemu.

Savladani umorom, pristigli smo u luku malog ostrva u sumrak. Imali smo taman toliko vremena da organizujemo stvari, podignemo kamp i pripremimo nešto toplo za jelo kako bi se ugrejali.

Ono što posebno izdvajam ove noći je samo mesto našeg kampa. Stena izvajana bukvalno za četvero ljudi, koji uvaljani jedno do drugog mogu provesti fenomenalnu noć pod vedrim nebom na samo dva metara od vode. I to nije sve što je ovu noć činilo posebnom. Naš domaćin Sakis nas je pripremio na ovo. Mnoštvo ptica, onih koje smo već pomenuli, čim padne noć počnu da žive. Rekao je: „To je njihovo vreme“. Na hiljade njih, u jatima od po desetak će leteti svuda unaokolo i proizvoditi neverovatan zvuk. Rekao je kao da čujete mnogo beba na jednom mestu da plaču. I stvarno, tako je i bilo. U početku nama čudno, ali nismo imali baš mnogo vremena za razmišljanje. Umor nas je brzo savladao. Svi smo se uspavali u roku od sat vremena. A da je našem domaćinu Sakisu titula kralj pre-

imenovana u titula car, dokazao je te noći. Dok smo mi lagano tonuli u san, on se spakovao, naoštrio i sam samcat krenuo u noćni zaron. Tek smo ujutru videli kako je prošao!

NOVI DAN - NOVA AVANTURA
Bilo je osam sati ujutru kada me je sunce već peklo po licu. Izgužvani, nikako naspavani već

smo bili spremni za avanturu koju je nosio drugi dan.

Ja sam već bio na brodu i pripremao se za svoj prvi scuba zaron na Strofadi. Darko je bio podrška sa površine meni i Sakisu. Dule i Natalija su ovaj dan odlučili da provedu na prelepoj obližnjoj plaži gde smo dan ranije svi zajedno kratko uživali.

Ronio sam na zapadnoj strani ostrva, kod svetionika. Dostignuta dubina, više ograničena mojom podvodnom kamerom, nije prelazila 25 metara. Trudio sam se da napravim što više boljih fotografija grebena koji je bio impresivan ispred mene. Nikako mi nije polazilo za rukom, što zbog kamere, što zbog svetla, a što zbog mog

neiskustva u podvodnoj fotografiji. Bio sam negde oko 50 minuta u vodi kada sam već morao da napustim ovaj malo posećeni podvodni svet.

Darko me je čekao gore a ubrzo je stigao i Sakis. Darko i ja smo nastavili kopnenim putem preko svetionika, kroz makiju, koja je kao i uvek gde god na Mediteranu zadavala poteškoće. Stigli smo do plaže gde su nas čekali Dule i Natalija.

Posle nepuna dva sata već smo bili svi na gliseru i sa neverovatno velikim osmesima hitali nazad ka Zakintosu. Bilo je malo skakanja po površini mora jer je vreme krenulo da se kvari. To je ono o čemu smo pričali na početku. Uredaj je već pokazivao 4,5 bofora.

Šta reći posle ovakve avanture? Skoro 48 sati na malo dostupnom i skoro zaboravljenom mestu naše male planete Zemlje. Bili smo u našem hotelu Natali u Lagansu, gde je Dule već bio u ulozi kuvara. Jedini od nas ima iskustva u tome i nismo i nikada nećemo poželeti da ga menjamo. Kao i uvek uživali smo u njegovom novom eksperimentu sa pripremanjem morske hrane.

I sada bih trebao da napišem nešto kao zaključak. Ne znam tačno šta i na koji način, ali nekako mi se nameću reći Duleta i Natalije, koji su ovo leto iskoristili i mesec dana obilazili grčka ostrva. Posle svih onih čudesa za koje smo svi čuli, a ne bih ovom prilikom da ih nabrajam, otkrili su mi da su im Strofadi ostali posebni, drugačiji, i da su im došli onako za kraj neočekivano. Zbog čega sve to? Da li zbog svoje izolovanosti, nekomercijalnosti ili zbog društva koje su imali na njima?

Iako je teško da se dođe na Strofade, vredi se pomučiti i posetiti ova ostrva do kojih su i strašne Harpije, kako Grčka mitologija kaže, nekada davno stigle.

Pre neki dan mi je zvonio telefon. Javio sam se i čuo poznati glas. Bio je to Sakis. Pitao me je prosti i jasno: „Milane, hoćemo li ovaj vikend opet na Strofade?“

MILAN STOJAKOVIĆ
NATURE TEAM SRBIJA

Iskren prijatelj prirodi i čoveku

EKOLIST

Br. 28 • godina 5 • EKOLOGIJA • ŽAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE • ODRŽIVI RAZVOJ I ZDRAV STILOVIZOTA • prodaja u preplati

Urbana poljoprivreda
Eko farme na krovovima zgrada

Solarna energija
Milijarde evra za energetski sektor Srbije

Reciklaža obezbeđuje nova radna mesta

Magazin o ekologiji, zaštiti životne sredine, održivom razvoju i zdravim stilovima života

Prodaja u preplati

Sve informacije na telefon:
+381(0)65 888-08-57

NOVINARNICA
.net